

www.antsanat.net

antsanat

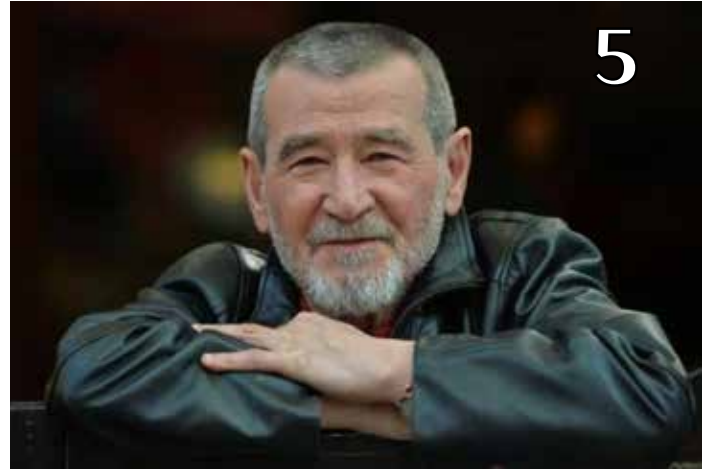
MAYIS-HAZİRAN 2026 / SAYI: 23

DÜNYAYI *Sanat* KURTARACAK!

● YALÇIN KÜÇÜK ● AHMET TELLİ ● DEVRİM ERBİL ● KÖY ENSTİTÜLERİ ● OĞUZ KAĞAN DESTANI

ŞİDDETE KARŞI EĞİTİM

Kapak Resmi: Devrim Erbil

antsanat

MAYIS-HAZİRAN 2026 / SAYI: 23

Yayın Danışmanı
Hüseyin Cahit Kerse

Görsel Yönetmen
Abdullah Yüksel

E-Posta:
m_zamanlar@hotmail.com

Web:
antsanat.net

 antsanatdergisi

Ümit Uysal
Belediye Başkanı

Genel Yayın Yönetmeni
Tuncer Çetinkaya

MURATPAŞA BELEDİYESİ KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ

4.	Şiir: Şah Mat / Aydan Yalçın
5.	Ahmet Abi İçin / Şükrü Erbaş
6.	Edebiyat Günleri'ne Doğru / AntSanat
8.	Kamusal Aydınım Ardından / Tuncay Koç
11.	Söyleşi: Yalçın Küçük / Yusuf Yavuz
14.	Sergi: Devrim Erbil / İbrahim Karaoğlu
18.	Sergi: Şakir Paşa Ailesi, Zeid & Devrim / Aybüke Koçak
20.	Sergi: Ahmet Çapar / Nataly Sibel Yavuz
23.	Sergi: Geleceğin Renkleri / Leyla İrten
26.	Osman Hamdi Bey / Yeşim Ertan
29.	İllüstrasyon: Ayşe İrem Oktay & Belinay Gül Erkan
30.	Bedenin En Kısa Kararı / Gözde Sarı
34.	Adalet Sarayları / Kamile Yılmaz
36.	Eğitimde Şiddet ve Okul Saldırıları / Kadir Öztürk
39.	Şiddete Karşı Eğitim / Gizem Şerifoğulları
42.	Köy Enstitüleri Niçin Önemliydi? / Erdal Nal
44.	Aynı Işığın Altında / Ümit Uysal
46.	"Tarih Bunları Affetmez" / Hilmi Uysal
49.	Şiir: Çıplak Düştüler / Bircan Çelik
50.	Suyun Hafızası, İnsanın Vebali / Mehmet Karakaş
55.	Fragmanlar / Ziyaver Şencan
62.	Kadının Adı Yok / Çiğdem Ekiz
63.	Yeni Kitaplar / İbrahim Dağhan
64.	Antalyalı Genç Kıza Mektup / Ahmet Hamdi Tanpınar
66.	Tanpınar'a Mektup / Cansever Eyüboğlu
67.	Biri ya da Hepsi Üstüne Bir Film / Nail Güç
70.	Nefret: Her şey Yolunda mı? / Sena Demir
72.	Öykü: Kırangıçlar ve Guguk Kuşları / Ayşe Çoban
75.	Aşk-Aldatma-Depresyon / Hafide Kurt
78.	Söyleşi: Alkın Kahyaoğlu & Aytuğ Kısaç / Öznur Ünal
81.	Süreksan Hoca İçin / Mehmet Emin Kakan
82.	Aykırı Kùltürler Curcunası / Barış Erdoğan
84.	Halkların İklim Zirvesi / Erol Malçok
86.	"Ah Şu Gençler" / Ali Taş
88.	Oğuz Destanları Hakkında / Sena Aydın
90.	Çizgi Roman: Oğuz Kağan / Akın, Meraova, Çakmakçı, Cedetaş
113.	Fotoğraf: GeziYorum / Ali MuratAtay
114.	Karikatürler / Hasan Ceylan, Yavuz Önür, Cihan Demirci
116.	Şiir: Bu / Ahmet Telli

23. AntSanat'a hoş geldiniz...

Mayıs – Haziran 2026 sayımızı eğitim dünyasında yaşanan kaygı verici gelişmeler nedeniyle buruk bir telaş içerisinde hazırladık. Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün, "Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli kùltürdür" düşüncesinden uzağa düşmenin yarattığı sorunları kaygıyla izlerken, konuyu kısa sürede hangi yönlerle ele alabileceğimizi tartıştık. Şiddetin meşrulaştırıldığı; gündemin, nedenlerin değil sonucun üzerinden tartışıldığı "Gösteri Toplumu"nda, en üst ağızlar tarafından altı çizilen eğitim ve kùltür politikalarında yeterince ilerleme kaydedilemediği söylemine paralel biçimde, olguyu alanında uzman olan eğitimci, akademisyen ve sendikacı yazarların penceresinden tartışmayı doğru bulduk.

Cehaletin geçer akçe olduğu, kabalığın ve kontrolden çıkmış öfkenin meziyet olarak sunulduğu, şiddetin otoriteyi pekiştirmenin bir aracı haline dönüştürüldüğü bir iklimin panzehirinin kùltür ve sanat olduğuna inanıyoruz. Sayfalarımızda, önemli bir bölümü liseli ve üniversiteli genç arkadaşlarımız tarafından hazırlanmış resimler, öykü ve şiirler, film eleştirileri, karikatür veya çizgi roman denemeleri aracılığıyla -kimi anlarda 'yel değirmenlerine savaş açmakla' özdeş görünse de- güzellikleri üretilip paylaşmaya devam ediyor, dünyayı sanatın kurtaracağına olan inancımızı büyötmeye çalışıyoruz. "Biz hep hayattan; barıştan, sevgiden, iyi insanlardan ve iyiliklerden yanayız."

Bu sayımızı, tedavisi devam etmekte olan değerli bir şaire; AntSanat ve Antalya Edebiyat Günleri yolculuğuna birlikte çıktığımız değerli ağabeyimiz Ahmet Telli'ye armağan ediyoruz. Biliyoruz ki, bütün bu yaşananlara, gözlerimizin alışmaya başladığı karanlığa inat, "...dağların, denizlerin ve göllerin üzerinden sıyrılıp gelmektedir seher; belli ki yakındır..."

Şah-Mat

türkü yine o türkü, sazlarda tel değişti
yumruk yine o yumruk, bir varsa el değişti
neyzen tevfik

nicedir omuzlarımda
ağırlaşan bir şal gibi
kederli örtüsü sessizliğin

gezi'nin
ağır kılıyım taksim'de
soma'da
kömürleşen bedeni madencinin

fırıncı acele et
dök hamuru tekneye
ateşi körükle

birazdan çatık kara kaşlarımı
bir martı gibi havalandıran
“devlet dersinde öldürülecek”
bir çocuk gelecek

her eve bir ekmek
biraz deniz götürecekt...

duyuyorum!
minicik bir tohumdan sesleniyor ağaç
dökülüyor afişten
birem birem karıncalar
utanç içinde
suskusunda tarihin

ölmüyor!
yasalar işlemiyor soytarıya

sahin uşaklığında dönüyor dünya
çürümüş aynasına bakıp duruyor
kendini sfenks sanıyor

doluyor, boşalıyor
tekrar tekrar doluyor
ipleri baba eli

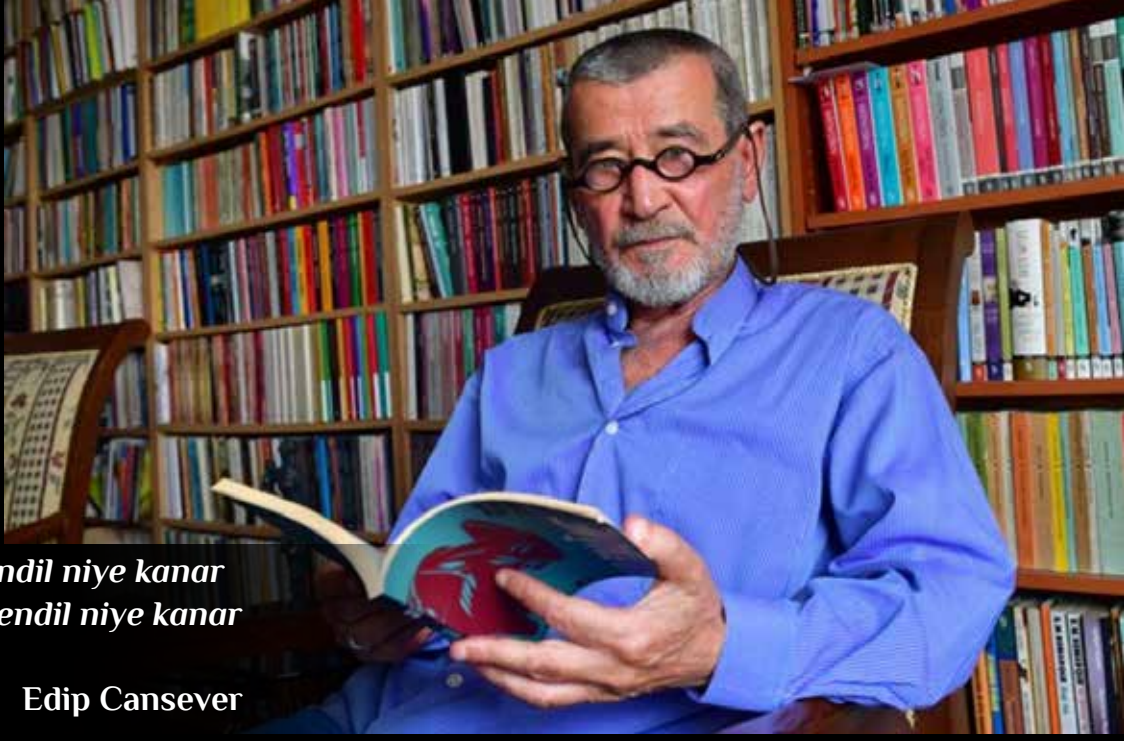
çal götür oğlancıklar...

AYDAN YALÇIN

antsanat

Ahmet Abi İçin

*“Ahmet Abi, güzelim, bir mendil niye kanar
Diş değil, tırnak değil, bir mendil niye kanar
Mendilimde kan sesleri.”*

Edip Cansever

yi bir şaire, iyi bir
şairin dizeleriyle
seslenmek çok de-
ğerli diye düşün-
düm Ahmet Abi'm...

Şükrü
ERBAŞ

Saygıyla merakla heyecanla bekledim, bekledik. En son biraz önce iki dostumuzdan ve Hakkı'dan en yeni haberleri aldım. Kalbim kanatlandı. Türkiye Yazıları dergisinin bürosu muydu, Sanat Kurumu'nda bir akşam kaçamak bir giriş miydi, bir yürüyüş müydü Ankara'nın büyük caddelerinde, Yüksel Caddesi'nde bir basın açıklaması mıydı, bir şiir toplantısı mıydı... bana sorarsan hepsinden oluşan bir hayatın tam da ortasıydı. Sonrasını ne ben anlatabilirim ne sen. Zaten şiirlerde hepsi de yer almıyor mu? Bir-iki fotoğraf paylaşacağım yakın geçmişten. İki ayrı yer, ikisini de bizim hepimizin İstanbul'daki kalp gözü Kadir İnce-su çekti.

Bir an önce şu hastane “eğlencesi”ni bitirelim. Gittiğim her yerde “Ahmet Telli'ye söyle-seniz de o da gelse” diyen bizim güzel delile-

rimizin sayışları zerre azalmıyor. Beni senin kuşağın şiire “bulaştırdı” biliyorsun. Sen de onların başında gelenlerdensin. O güzel kuşağın öncesinden bir de Hasan Kıyafet abimiz var. Yüz yıldır ona her hatırmı sorduğumda “devrimi bekliyorum” cevabıyla yüzüme bir hınzır gülüş gelip oturur. Söylemesi benden, Hasan Abi'nin beklediği devrim de seni bekliyor dışarlarda. Bu hamam tası kafalı heriflere bu olağanüstü dünyayı bırakmak yok, benim sanat müziği tutkunu Çerkez'im. Ben kiminle bir türkü bir şarkı düeti yapacağım. Haa bir özel bilgi, “kuru gelin” seni çok özledi. Bu yıl da Burhaniye'de görüşürüz diyor.

Uzattım, yoldaşım, ağabeyim, şairim, umudum, gözyaşım... iyilere, mazlumlara, ezilenlere, çocuklara, insan onuruna, kadınların hayatına, emeğin geleceğine ve elbette şiire de... çokook borcumuz var daha.

Antalya Edebiyat Günleri'ne Doğru

11. Antalya Edebiyat Günleri'nin işaret fişegini yakan, sanatseverleri şiir ve müziğin buluştuğu özel bir gecede bir araya getiren “Unutulmayan Dizeler ve Ezgiler Akşamı”, 11 Nisan 2026 Cumartesi günü, Türkan Şoray Kültür Merkezi'nde, davetlilerin yoğun katılımıyla gerçekleşti.

gecede sahne alan Modern Zamanlar Şiir Topluluğu ve Orkestra, Türk edebiyatının hafızalara kazınmış eserlerini, 1970'li yılların popüler müzikleri eşliğinde seslendirdi. Şiir

ve müziğin iç içe geçtiği performanslar, katılımcılara edebi ve müzikal bir yolculuk sundu. Etkinlikte konuşan Başkan Ümit Uysal, sanatın insanı hayata yeniden yaklaştıran gücüne

dikkat çekerek şu ifadeleri kullandı:

“Hayat çok hızlı akıyor. Hızlandıkça, her şeyin tadı ve lezzeti hissedilmez hale geliyor. Günümüz dünyasında panik, telaş ve hız hâkim. Hayatta detaylar var; güzel şeyler, insanlar, tüm canlılar ve büyük bir estetik var. Bu kısa ömrü, bu güzellikleri fark ederek yaşamalıyız.”

Muratpaşa Belediyesi öncülüğünde, Tuncer Çetinkaya yönetiminde hazırlanan etkinliğe AntSanat Dergisi, Antalya Edebiyat Günleri, Aktif Felsefe, Antalya Sanatçılar Derneği, Antalya Çağdaş Eğitim ve Kültür Vakfı, Antalya Kent Konseyi Kültür Sanat Grubu, Baküs Sahne, Bilgece Kültür Evi, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Antalya Şubesi, Ezi Masal Evi, Filika TV, Modern Zamanlar Sanat Derneği, ODTÜ Antalya Mezunlar Derneği, Uluslar arası Kültür, Sanat, Göç ve Uyum Derneği de destek verdiler.

Antalya'da kültür ve edebiyatın yaygın-

laşmasını sağlayan ve bugün artık aramızda olmayan Selahattin Tonguç, Metin Demirtaş, Celal Hafıfbilek, Akın Önen, Nuri Erkal, Safet Uysal gibi unutulmayan isimlere adanan etkinlik, orkestranın Eski Türkiye Şarkıları adını verdiği anlamlı bir repertuarla ve Nâzım Hikmet, Attila İlhan, Cemal Süreya, Edip Cansever, Can Yücel gibi şairlerin dizeleriyle renklendi.

Kamusal Aydınının Ardından

Türkiye Aydın Tarihinin en renkli, en çok sesli insanlarından birini Yalçın Küçük'ü yitirdik. O, kırmızı kaşkolü ve başında kalpağı ile kimi zaman sakın kimi zaman birden alevlenen sesiyle Küçük Bir Dev Adam'dı. Türkiye düşünce ve siyaset dünyasına yaptığı katkılarla seveni kadar sevmeyeni de olan ama kimsenin kayıtsız kalamadığı "son kamusal aydınlardandı."

"Kamusal Aydın" tabiri ilk başta tuhaf gelebilir. Çünkü "Aydın" tanımı gereği kamusal olmalıdır. Ancak kamunun geri çekilmesiyle Aydın da geri çekildi. Medya artık her konuda ahkâm kesebilen te-le-popçuların elinde.

Batı'da "aydın" kavramının ortaya çıkışı Dreyfus davasından sonra Emile Zola ve arkadaşlarının aldığı tutum sonrası somutlaşmıştır. 20. yüzyılda politik olaylara aydınların müdahil olması Bertrand Russel ve Jean Paul Sartre üzerinden görünürlük kazanacaktır. Yalçın Küçük de en çok bu aydınlara atıf ya-

Tuncay
KOÇ

parak onları örnek aldığını "aydın sorumluluğu" taşıdığını çoğu yazısında belirtecektir.

Yalçın Küçük, Mülkiye'yi birincilikle bitirmiştir. Bunu yaparken de Fikir Kulüpleri Federasyonunda bulunmuş ve 27 Mayıs 1960 ihtilalinde öğrenci olaylarına aktif olarak katılmıştır. 27 Mayıs olduktan sonra durumu anlamak için kendisinin bir müddet saklandığını belirtir. Ardından Doğan Avcıoğlu'nun çıkardığı "YÖN" dergisinde "Yön Bildirisine" imza atanlar arasındadır. 60'lı yılların sonunda çıkacak

Milli Demokratik Devrim/Sosyalist Devrim tartışmaları sırasında yönü “sosyalist devrim” diyenler tarafında olacaktır. Bu yüzden Doğan Avcıoğlu’nun kendisine kızdığını ve “Sen de TİP’e git” dediğini belirtir. Yalçın Küçük hem 1. TİP, hem Behice Boran liderliğinde 2. TİP te bulunur. 12 Mart darbesi sonrası tutuklanmaz ama öğretim üyeliği yaptığı ODTÜ’de ki görevinden uzaklaştırılır.

1979 yılında 2. TİP liderliğini “pasiflikle” suçladığı için Metin Çulhaoğlu ve bir grup arkadaşıyla beraber partiden atılır. O dönemlerde zamanın koşullarına göre alışılmadık fikirleri ihtiva eden ve bir Kemalizm eleştirisi içeren “Türkiye Üzerine Tezler”in ilk iki cildi de yeni çıkmıştır. Partiden atılan arkadaşlarıyla beraber “Sosyalist İktidar” dergisini çıkartır.

12 Eylül’den bir hafta önce “Bir Yeni Cumhuriyet İçin” kitabı yayınlanır. Bu kitapta, “...Ordu iktidara gelecek, Erbakan’ı Türkiye’nin siyaset sahnesinden silip Erbakan’ın temsil ettiği islamcı dinsel politikayı daha yoğun bir biçimde uygulayacak” der. Bu kehaneti kısa zamanda doğrulandığı için mi bilinmez, kitap toplatılır. Zaten 12 Eylül darbesinden sonra 1402 sayılı kanunla üniversiteden atılan öğretim üyeleri arasındadır. Yalçın Küçük 1982 sonunda cezaevine girer. Bu ilk tutukluluğu 11 ay sürer. Çıktığında 5 cilt sürecek olan “Aydın Üzerine Tezler” serisini yayınlıyacaktır.

1984 yılında 1300 imzalı Aydınlar Dilekçesini örgütleyen isimler arasındadır. Aydınlar Dilekçesinde esas başı çeken ise başka bir müthiş insanımız Aziz Nesin’dir. (Şu anekdotu anlatmayı severim. Kenan Evren Cumhurbaşkanı seçilmiş, arada il il gezip nutuklar atıyor. Aydınlar Dilekçesi verilmiş, gündem olmuş. Kenan Evren kürsüde kükrüyor; “*Son Padişah Vahdettin de aydıncıydı ama memleketi düşmanlara teslim etti. Ben ne yapayım öyle aydıncıyı?*” diyor. Ertesi gün gazeteciler bunu Aziz Nesin’e sorunca “*Vahdettin’in aydın olup ol-*

madığı tartışılır ama Devlet Başkanı olduğu kesindir!” der... Bu topraklardan çıktı bu cesur insanlar.) Dilekçeyi hazırlayan ekipten Yalçın Küçük ve Aziz Nesin dahil 56 kişi yargılanır, beraat ederler.

Yalçın Hoca, 1987 yılında “Toplumsal Kurtuluş” adlı sosyalist dergiyi ve daha sonra “Yeni İnsan” dergilerini çıkaranlar arasındadır. Özellikle Toplumsal Kurtuluş’ta sol yapıları bir araya getirmeyi önemser. 12 Eylül sonrası dağınıklığı birliktelikle aşma çabası içindedir. Çeşitli nedenlerle öğrenci muhalefetine yaptığı açlık eylemlerine destek verir hatta Ankara Karakusunlar’da (bugün Çiğdem mahallesi) bulunan evini öğrencilere açar.

Dönem değişmektedir; PKK’nın terör eylemleri artmaya köy ve karakollar basmaya başlar. Dergisi de Kürtçe yasağına karşı mücadele etmektedir. Öcalan ile yapılan röportajları da dergi yayınlar. Bu röportajları bizzat Beka’ya gidip yapan Yalçın Küçük’tür ve bu Türkiye’de ilktir. Bundan dolayı hakkında çok sayıda dava açılır. Eylemlerin giderek yoğunlaştığı ve çok kan döküldüğü bir dönemde yaptığı söyleşileri kitaplaştırır. 1993 yılında Özal’ın ölmesi, Demirel’in Cumhurbaşkanı seçilmesinin ardından “Demirel’in Cumhurbaşkanı, Manukyan’ın vergi rekortmeni olduğu bir ülkede duramam” der ve Fransa’ya sürgüne gider. (Döndükten sonra 1993 yılına “Vezir Düşürmesi” diyecektir. Önce Uğur Mumcu’nun sonra Orgeneral Eşref Bitlis’in öldürülmesi arkasından Özal’ın ölümünü birbirine bağlar ve “sıra bana geliyordu” diye ekler. Fransa’ya gidişinin gerçek nedeni başkadır yani).

Küçük, 1998 yılı 29 Ekim’inde ülkeye döndüğünde “Kürtçülük/bölücülük propagandasından” 2 yıla yakın cezaevinde kalır. Aynı dönemde PKK kendisini Yalçın Küçük’ü “hain” ilan etmiştir.

2000’li yıllardan sonra farklı bir mecraya girmiştir. O dönemde medyada siyasette ya da

kültür/sanat dünyasında yer alan ve o yeri hak etmediği düşündüğü bir kısım insanların “Sabeta-yist” olduğunu iddia etmektedir. Bunu yaparken mezar taşları ve ölüm ilanları okur ve “onomastik” bilimi yaptığını söyler. Bu konuda kantarın topuzunu fazla kaçırdığı, yapmak istediği o olmasa da anti-semitik bir yolun açıldığı da vakidir

Hocanın üslubu ve geniş bilgi birikimi insan-da her daim merak uyandırmaktadır. Ancak bu dönem yazdıkları önce ki dönemlere göre daha “temkinle yaklaşılması” gereken tespitler barındırmaktadır. Bazen yeterli kaynak/belge/destek olmadan çıkarımlar yapıyor ama müthiş üslubuyla yine de kendini okutuyor, dinletiyordur. Türkiye’de Deli/Dahi tanımına uyan biri varsa bu kişi Yalçın Küçük’ten başkası değildir. Kendisi de bunun farkındadır ki yazdığı kitaplarda ve katıldığı programlarda Erasmus’a atıfla söylemiştir: “Başkasının fikriyle akıllı olmaktansa kendi aklımla deli olmayı tercih ederim.”

Devlet aygıtının ele geçirilmeye çalışıldığı dönemlerdir artık. Küçük de televizyonlarda daha sık görülmeye başlar. Geçmişte yaptığı Kemalizm eleştirilerinden geri dönmese de Mustafa Kemal’den artık sevgi ile bahseder. “İktidar bizi tekrar Kemalist yaptı. Oradan geri düşemeyiz. Ancak daha ileri gidebiliriz” demektedir.

Geçmişte Kürt Hareketi ile yakınlığı sorulduğunda Yalçın Hoca, “Kürtleri bu ülkede tutmaya çalışıyorum” demiştir. Öcalan’ı “Kemalist yapmakla” övünür. Ayrıca “Musul’u alamazsak Diyarbakir’i veririz” sözü de onundur. Barzanilerin İsrail’le yakın ilişkileri olduğunu hatta Kripto Yahudi olduklarını iddia eder. Başka ünlü bir sözü “Türkiye’deki İsrail, İsrail’den daha güçlüdür” cümlesidir.

Sonra Ergenekon davaları gelir. “Fettullahi” bir devirdir. İki kere tutuklanır. Yargısal/siyasal süreçler sonunda ve siyasetin dönmesiyle ikinci tutukluluğunun ardından 3 yıl hapis-

lik sonrası 2014’de tahliye edilir. Çıktığında “Yaşasın Emekçi Cumhuriyeti, Yaşasın Aydın Cumhuriyeti, Kahrolsun Cumhuriyet Düşmanları!” der. Küçük Silivri’den çıktıktan sonra da yazmaya devam eder ama bir süre sonra hastalıklar peşini bırakmaz.

Kitaplarında “periyodizasyon” dediği “dönemleştirme” çabaları yaratıcıdır. Türkiye’de tarihi periyodizasyonlarında 1806-1826, 1906-1926 ve 1966-1996 tarihleri ona göre birer iç savaş dönemidir. 1996 sonrası için Batı ile uyumlu İslamcı Tekeller Düzenini işaret etmektedir. Onu yukarıda kısaca yazdığım düşünce çizgisi içinde genel bir sınıflama yaparsam: Sosyalist aydın olarak 1966-1988 dönemi; Kürt hareketiyle beraber mücadele eden bir radikal aydın olarak 1988-1998 dönemi; 1999 yılı sonrası ise Sol Kemalist dönemi olarak ifade etmem çok yanlış olmayacaktır.

Her zaman Türkiye Aydın Kuşağı’nın bir parçası olduğunu söylemiştir. Mustafa Suphilerden başlayarak Nazım Hikmet ve Hikmet Kıvılcımlı, Mehmet Ali Aybar, Behice Boran, Doğan Avcıoğlu, Aziz Nesin, Uğur Mumcu hep saydığı isimler olmuştur.

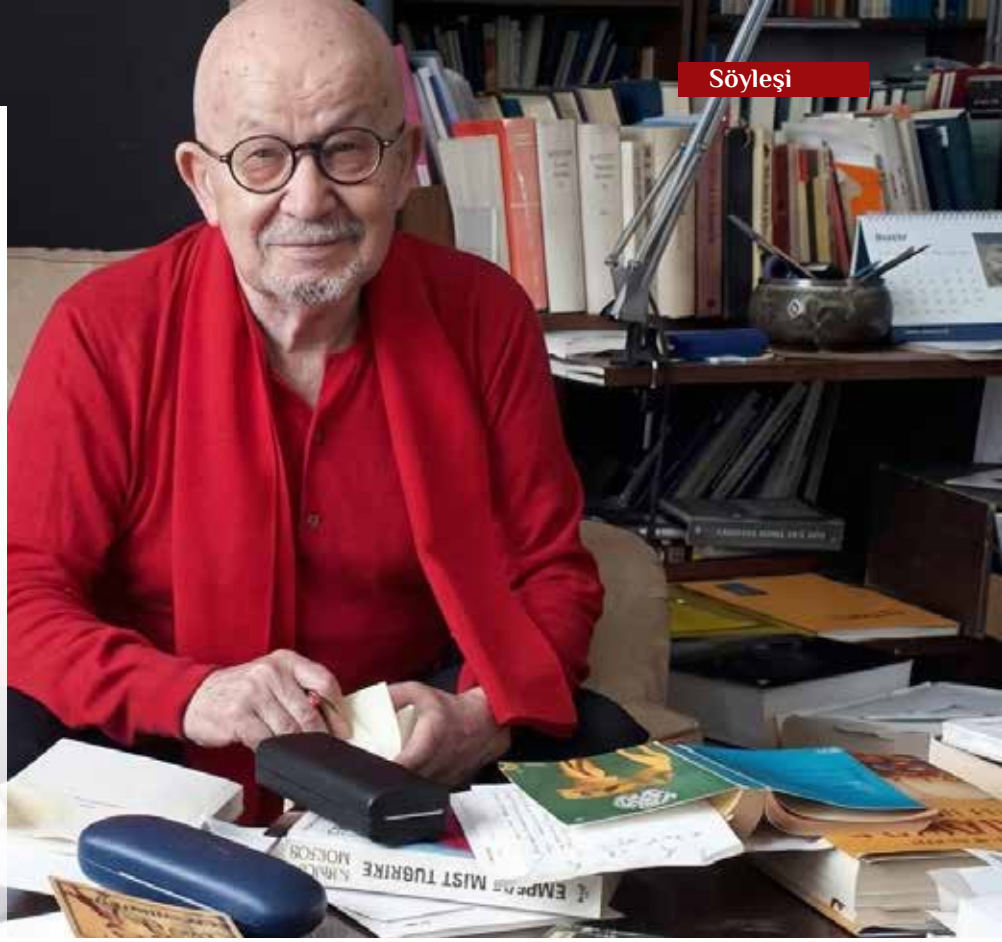
Yalçın Küçük 87 insan yılı yaşadı, 50’yi aşkın kitabı var. Bu sürenin yaklaşık 7 yılını Türkiye’nin “aydınlık zindanlarında” geçirdi. Türkiye’ye “Benim Büyülü Hapishanem” derdi. Kendisine kızdığımız da çok oldu. Ancak her daim çalışkan, yürekli bir aydın olarak “bizim delimiz”di. Yazdıkları her daim kışkırtıcıydı. Bu toprakların kendine özgü mücadeleci insanı, korkusuz gür sesi, kamusal aydınların sonuncularından Yalçın Küçük göçtü.

Ruhu huzur bulsun.

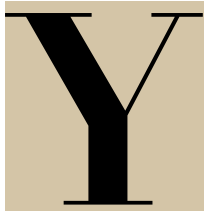
“Antalya’ya Kayıp Şehir Olarak Bakmamız Lazım!”

Yusuf
YAVUZ

Yalçın Küçük Hoca ile yollarımız zaman zaman kesişti; etkinlikler, konferanslar yaptık. 2000’li yıllarda Kaş Kitap Şenliği’ni organize ettiğimiz dönemde uzun sohbetler, hararetleli tartışmalar yaptık, ezber bozan tezlerini dinledik. 2008 yılında yapmış olduğumuz ve “Antalya Üzerine Tezler” başlığı ile yayımladığımız söyleşinin bir bölümünü, onu uğurlarken bir kez daha paylaşıyorum.

Yalçın Küçük 1960’ların başında Devlet Planlama Teşkilatında görev yaparken, Antalya’nın 5 yıllık kalkınma planını hazırlayan ekipte yer almıştı. Bugün yıkılan Antalya Müzesi’nin olduğu bölgeyi “kentin bittiği yer” olarak tarif ediyordu. Kadim kentin çekirdek merkezinin dışında daha planlı ve kimlikli gelişmesini, sanayisini ve üretimini, tarımını, tarımsal sanayinin yönünü çizmek için çalışan ekipte Yalçın Küçük dışında yabancı uzmanlar da vardı. Yalçın Hoca, “o yıllarda turizmin çok öncelikli olmadığını” söylerdi... İlerleyen yıllarda turizme karşı eleştirel bir tutum takındığı, toplumun yozlaşmasına zemin hazırladığı yönündeki fi-

kirlerini açıkça dile getirdiği gibi...

Üzerinden 18 yıl geçmiş bu söyleşinin. O yılların gündemi de yer alıyor içerikte. Ancak asıl önemli olan, Yalçın Küçük’ün Antalya özelinde dile getirdiği birçok konunun zamanla daha yakıcı biçimde kendini anlatmasıdır. Özellikle kıyıların gaspı, betonlaşma, turizmin getirdiği kültürel yozlaşma ve çözülen Sovyetlerin ardından Rus oligarkların gölgesinde başlayan yeni dönem... “Ey Antalya-lı, senin denizlerin artık senin için değil!” demişti gördüklerini özetlerken... O söyleşinin önemli bir kısmını aşağıda yeniden paylaşıyorum....

Turizmin kent ekonomisinin neredeyse tek belirleyici olduğu Antalya hakkında alışılmadık değerlendirmelerde bulunan Yalçın Küçük’e göre Antalya, Fransız faşist lider Le Pen’in en güçlü

olduğu kentlerden biri olan Nice'e benziyor ve sigorta, sendikal örgütlenme gibi sosyal güvenlik haklarıyla, denetleme mekanizmalarından uzak olan turizm sektörü, fahişelik sektörünü yarattığı gibi faşist ve gerici örgütlenmeler için de bir sera işlevi görüyor. Yakında okurla buluşacak olan 'Epilepsi ve Orgazm' kitabının grup seks hakkında yaptığı kapsamlı çalışmanın bir bölümü olduğunu açıklayan Küçük, bu konuda kendisine en çok malzemenin Antalya'daki cinayet haberlerinden çıktığını söylüyor ve bütün bunların nedeni olarak turizmi işaret ediyor.

Yalçın Hocam sizin Türk İntikam Tugayı'na atfen kısaca 'TİT' olarak adlandırdığınız, turizm, inşaat ve tekstil sektörlerinin yarattığı sıkıntılara değindiğiniz tespitleriniz oldukça tartışılmıştı. Tekstili dışında tutarsak, turizm ve inşaat sektörünün Antalya'da yarattığı sıkıntıları nasıl yorumluyorsunuz?

Pek çok kimse bilmeyebilir ama benim yaşamımın bir zamanı Antalya'da geçti.

Hangi yıllara rastlıyor bu dönem?

Tahmin ediyorum 1964 yılıydı. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatında görevli olduğum yıllarda, Antalya'nın bölge planlaması için yapılan çalışmalarda Hollandalı bir uzmanla birlikte eşgüdüm yardımcılığı yaptım. Antalya'daki yerimiz de o yıllarda hastane denilen bölgede, Konyaaltı'na çok yakındı. Şimdi bana sorarsanız ben o günkü Antalya'yı tercih ederim. O günkü Antalya, bir şehirdi. Ve o sırada Antalya'da pek çok şarküteri maddesi bilinmiyordu. Biz bunları Ankara'dan getirtiyorduk. Devlet memuruyduk çünkü. Bulduğumuz yerden yürüdüğünüz zaman denizi görebilirsiniz. Bütün Antalyalılar birbirini tanırdı. Her Antalyalı Konyaaltı'na, Lara'ya, Karpuzkaldıran'a giderdi. Şehir nedir biliyor musunuz? Şehir, insanların birbiriyle konuştukları yerdir. Nitekim hem Roma'da hem Atina'da forum'a,

agoraya gelirler herkes birbirini tanır. Biz o zamanlar planlama yapıyorduk. Bizim birinci beş yıllık kalkınma planımızda hem turizme hem tekstile hem de inşaatla öncelik yoktur. Bu turizmi yasaklamak mı? Hayır. İnsanların kendi doğallığında gezmesi çok iyidir.

Şu anda hiçbir Antalyalı denizi göremez. Yakın zamanda bir konferans için geldim Antalya'ya ve duvarlar örüldüğünü gördüm. Bunu çok açık söylerim ben "Ey Antalyalı, senin denizlerin artık senin için değil!" Dünyada bundan daha ahmakça ne olabilir. Bir ülkenin insanlarına kendi denizlerinin yasaklanması; bundan daha haince bir şey olabilir mi? Birinci nokta budur. Hiç kimse turizmi savunamaz. Döviz getirmenin yüz bin yolu vardır.

Kurarsın sanayini, ihraç edersin, döviz getirirsin. Biz 'makine yapan makine sanayi' derdik. O sürekli istihdam yaratır. Turizmde, inşaatla ve tekstilde, kendini sürdürebilecek sürekli ve daha yeni üretim alanları yapamazsınız. Bizim turizme inşaatla bir düşmanlığımız yoktu. Ancak o zamanlar düşünemediğimiz başka mahsurları da çıktı sektörün.

Nedir bunlar Hocam, biraz açar mısınız?

Bir defa bunu 20- 30 yıldır çok açık söylerim ben. 1970'li, 80'li yıllarda Bulgaristan'da 'turizm geliyor, büyük otellerin yanında fahişeler bekliyor' derlerdi. Ben de şunu söyledim Yusuf Bey; turizm sektörüyle fahişelik sektörü iç içedir. Fahişeliği teşvik etmediğiniz, serbestleştirmedığınız takdirde turizmi geliştiremezsiniz.

Bu söylediğiniz çok ilginç bir ayrıntı...

Ayrıntı değil, esastır bu. Bakın Nice'i gördüm ben. Çünkü benim çocukluğumda büyüdüğüm yere 'Türkiye'nin Nice'i denirdi; gittim gördüm, inceledim. Nice, hem bir turizm merkezidir hem de Fransa'nın faşist partisi Le Pen'in en güçlü olduğu yerdir. Ama bu sadece Nice'e mahsus bir durum değildir. Nerede turizm varsa orada

büyük bir ahlaksızlık vardır ve aynı zamanda faşist örgütlenmelerin fidanlığıdır buralar. Hem ahlaksızlık olacak, hem de ahlaksızlığın mafyası, lideri olacaklar. Bir iki saat sonra da vatan millet elden gidiyor diyecekler.

Dolayısıyla, bir: Antalya gibi kendisinin bir şehir olma, insani bir yer olma özelliklerini yitirmiş kentler ahlaksızlık yatağı olur. İki: Faşizmin serası olur. Aynı zamanda yobazlığın da olduğu yer olur. Bunlar tesadüf değildir. Birbirini tamamlayan unsurlardır. Kendi memleketinizde bunları görün. Ben şimdi gazetelere bakıyorum, kupürler kesiyorum... Yusuf Bey, Antalya'daki cinayetlere şaşırıyorum. Ne kadar çeşit çeşit.

Bütün bunların sosyolojik nedeni nedir sizce?

Turizm! Gayet açık bu... 20-25 yıl önce şunu söyledim; turizm sektörünü dışa açarsanız fahişelik sektörünü ve safahatın her türlüünü getirirsiniz. Getirdiğiniz zaman da bu cinayetlerle beraber gelir. Dolayısıyla turizm, Antalya'nın denizini ki o güzel deniz masmavidir. O mavi deniz bütün halka, Antalyalılara kapatılmıştır. Böyle bir kepezeliği, böyle bir akıl dışılığı nasıl kabul ettirebiliyorsunuz. Senin denizin olacak ve bu deniz bir yığın dışarıdan gelenlerin olacak, otellerin olacak ve bana arkadaşlarım otelleri söylüyorlar. "Ne gördünüz?" diyorum, "Bir hafta kaldık, otelden çıkmanıza gerek yok" diyorlar.

Turizm dediğiniz bu kadar ahmakça bir şey. Bir hafta kalıyor, otelden çıkmıyor. Sizin yaşadığınız Kaş ve Kalkan da böyle...

Bunu Antalya özelinde biraz daha açar mısınız?

Biraz daha açayım, bir özelliğini daha söyleyeyim. Fahişe sektörüyle birlikte gider; cinayet, mafya ve yobazlıkla beraber gider. Ve bir de esir ücretleriyle beraber gider. Ne demektir o? Sigorta yoktur, sendika yoktur. Turizmde, inşaatta ve tekstilde sendika ve sigorta olmaz. Bir de ne olur? Çocuk işçiler. Turizmde mev-

simlik gencecik kızlar çalışır. Dolayısıyla sizin turizm dediğiniz şey bir batakhanedir. Bir de tekstil sektörüyle turizm sektörü iç içe geçmiştir. Artık tekstil batıyor, ölüyor; onlar turistik otel yapıyorlar.

Sizin çocuk işçiler ve sosyal güvenlikle ilgili söylediklerinize paralel olarak başka bir soru sormak istiyorum. Antalya son birkaç yıldır olağanüstü güvenlik önlemlerinin alındığı ve bu konuda yapılan çalışmalarda pilot bölge olarak seçilen bir kent haline geldi. Kentin büyük bölümü güvenlik kameralarıyla izlenmeye başlandı. Sizce bunun gerekçesi nedir?

Yusuf Bey, bu söyledikleriniz benim kitaplarımda var... Zenginlerin evlerine girmek, Ortaçağ'daki kalelere girmekten zordur. Demek ki turizm sektörü; bir: Fahişelik sektörünü beraberinde getiriyor. İki: Çok ciddi bir kanunsuzluk, kanun dışı örgütlenmeleri, mafyaları getiriyor. Onun için Nice örneğini verdim. Aynı zamanda Faşist örgütler en fazla güçlenme imkânını buralarda buluyor.

Bu tarz örgütlenmeler için kent bir laboratuvar işlevi mi görüyor yani?

Söylediğimiz budur. Eğer bu kadar kanunsuzluk olursa, bu kadar mafya olursa ve bu kadar teftiş sistemi çökmüşse; orada sigorta, sendika yoksa mafya olur. Onun için çok da kolay para kazandıklarından büyük güvenlik sistemleri kuruluyor. Ben bunu kitaplarımda da yazdım, İstanbul'da da, Antalya'da da bir zenginin evine girmek Ortaçağ'da bir kaleye girmekten daha zor hale gelmiştir. Dolayısıyla bizim Antalya'ya kayıp şehir olarak bakmamız lazım. Benim söyleyeceğim budur...

İbrahim
KARAÖĞLU

Masart Galeri'de Devrim Erbil'den Şiirsel Soyutlamalar

Belki de hayatımızdaki en uzun öykü, dönüp geriye baktığımızda başlar; her şeyin eskidiği bir kıydan çok uzaklara, kendimize çekildiğimizde. Böylesi anlarda durur zaman. Ve en uzun yolculuk başlar, insanın kendine yolculuğu...Tersine döner akrep ve yelkovan.Sararmış takvim yaprakları eski yerlerine tutunur. Son durakta bekler bizi çocukluğumuz.

Y

azgımızın yaşantımıza katacağı her şeyden habersiz, en saf, en masum, en unutulmaz gülümseyişler saklı yüzümüzle buluşuruz. Aydınlanır içimizdeki gölgeler.

Dün sakladığımız her düş eskimeden beklemektedir sanki. Jorge Amado'nun, "İnsanın anayurdu çocukluğudur."aforizmasını duyum-

sarız. Oradan kalan silinmez izlerle buluşuruz. Her iz çağrışımlarıyla çoğaltır, şkendi derinine çeker. İçimize sığmayan erinçlerle çoğalırız. Sezilerimizin de, yanılgılarımızın da bizi ne kadar varsıllaştırdığının ayırımına varırız. Ace-miliklerimizin, ürküntülerimizin korkularımızı beklediği yerde, düş kırıklığının girdabından, nasıl da kendimize inanarak kurtulduğumuzu, içtenliğimizin ne kadar kıymetli olduğunu,

kendimize inanmanın sonsuz erinçler yükleyen gücünü keşfederiz.

Bir sanatçının özyaşamında, en çok çocukluğunu merak ederim; dünün en uzaklarında kalmış o saklı bahçeyi. Yaratı eyleminin en temel birikme alanıdır çocukluk. Yaratıcı benliğin en bilinmez uçlarını ele verir. Ve Devrim Erbil’le yaşam öyküsüne doğru uzun bir yolculuğa çıktığımızda, ilk durağımız olmuştur çocukluğu. Uşak’ta, geleneksel tasarım ve renk alışkanlıklarıyla halı dokuyan halalarını anımsamıştı önce. “Kendilerine özgü motiflerle rengârenk halılar dokuyan halalarının tezgahlarındaki büyüdü dünyadır çocukluğum. Hiç silinmez belleğimden halılardaki renklerin ışıltılı dünyası. O renkli dünya bilinçaltıma yüklendi benim.” demişti yıllar önce. Dış dünyayı sezgileriyle tanımaya başladığı dönemde, görsel belleğinin ilk önemli renkleri, biçimleri, dokuları halılardır. Çocukluğundaki ilk estetik duy-

gu kazanımının nesneleridir halılar. Geleneksel kültürümüzün en önemli kalıtlarındandır Uşak halıları. Geleneksel tasarım ve renk alışkanlıklarıyla dokunur. Giovanni Bellini, Hans Holbein, Loranzo Lotto gibi dünyaca ünlü sanatçıları etkilemiş ve onların en önemli tablolarında yer almıştır bu halılar. “Her insanın yaşamı, onu kendine götüren bir yoldur, bir yol denemesi, bir taslağıdır...” diyen Hermann Hesse’i doğrularcasına, Devrim Erbil’in de sanat yolculuğunun en önemli durağıdır çocukluğunun halılarla büyüdü dünyası...

Balıkesir’deki ilk ve orta öğrenim döneminde, resim hocalarından çok etkilenir Erbil. O dönemdeki öğretmenleri sanat tarihimize geçebilecek kadar önemli sanatçılardır. Devrim Erbil’in yaratıcı benliğini keşfeden hocalarıyla olan ilişkisi sanatsal yaratıma özendirir ve yaratma gücünü tetikler. Ve 1955 yılında, ilk resim sergisini açar Balıkesir’de. İlk kez iz-

yiciyle buluşturur resimlerini. O yıllardaki resim serüvenini anlatırken:

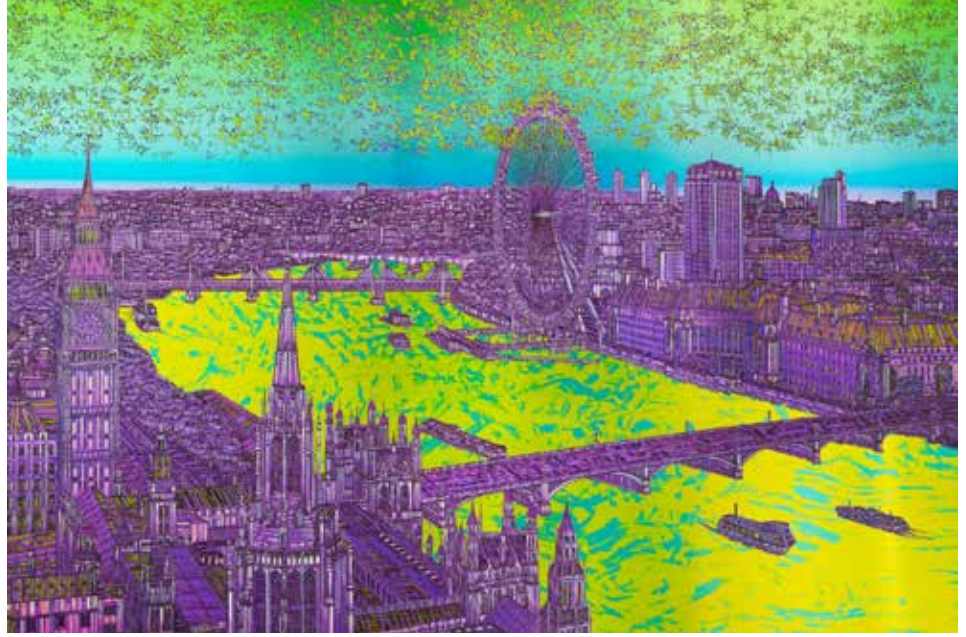
“15 yaşında renkli çini mürekkeplerle adeta resimle şiirler aktarmaya çalışıyordum... Hiç resim görmediğim yıllar, 1950’li yıllar. 1940’larda II. Dünya Savaşı’nın sürdüğü yıllar; ekmek, çay karnelerinin dağıtıldığı yıllar; sanat nereden uğrasın, resim nereden gelsin... Renkli çizgilerle anlatma yolunu seçmiştim. Çağdaş sanat anlatımında bu var belki ama o tarihte ben Balıkesir’de bunu resimle şiir yazmaya yakın bir iş için yapmışım. İnsanı heyecan içinde bırakan yaşamın ritmini anlatma yöntemi bu...” der.

Liseyi bitirince, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Resim Bölümü’ne girer. Bu dönemde Neşet Günal Paris’ten dönmüş ve Akademi’de asistan olmuştur. Er-

bil'in Balıkesir'de yaptığı resimleri görmüş Nuri İyem ve diğer hocalarına göstermiştir. Halil Dikmen'in ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun öğrencisi olur.

Akademi yıllarını anlattığı yazısında: "Hocam Halil Dikmen, ne kadar kültürlü ve zarif bir insandı. Öğrencileriyle öylesine içten ilgilenir, değer verirdi. Doyamazdık onu dinlemeye. Onunla konuştuğunda özgüvenimiz oluşur, kendimizi adamdan saymaya başladık. Ondan özverinin ne olduğunu öğrendim. Atölye hocam Bedri Rahmi'den çok şey öğrendim, usta çırak ilişkisini, imeceyi, usta sevgisini, doğa tutkusunu, coşkuyu, şiiri, güzele düşkünlüğü, sıradanlığa karşı olmayı, halk sanatına bakmayı, minyatürü, mozaiği, zenci heykellerini sevmeyi, bildiğini doğru bilmeyi, sanatın yaşamdan ve geleneksel değerlerden kopmaması gerektiğini... Çallı'yı o kadar yakın tanıyamadım ama ondan da sanatçı için zeka ve nüktenin, yaratıcılığın bir parçası olduğunu öğrendim. Hikmet Onat'ı epey ilerlemiş yaşlarında tanıdım. 90'lı yaşlarda bile tuvalini, sehbasını sırtlayıp Boğaz sırtlarına resim yapmaya giderdi. Onun kişiliğinde çok ileri yaşlarda bile çocukça bir sevinçle resim yapılabileceğini gördüm... Nurullah Berk seçkin, kültürlü ve aydın bir kimliği taşıyordu. Belli bir mesafede dururdu ama kendini sanata adanmış yönü insanı etkilerdi. Cevat Dereli çok duyarlı ve sezgi gücü yüksek bir kişiydi, insancıldı. Ondan insanları incitmemeyi öğrendim. Cemal Tollu'dan işini ciddiye almayı, Sabri Berkel'den titizliği ve şıklığı ve de sanata büyük bir aşkla bağlanmayı, sanatı her şeyden üstün tutmayı, Zeki Faik İzer'den

araştırmacı ve yenilikçi olmanın yaşı olmayacağını... Neşet Günel'dan ayrımsız insan sevgisini gördüm. Ondan işine inançla bağlanmayı öğrendim. Fethi Kayaalp'tan gravürü, araç gereç bilgisini, malzemenin, kısaca teknolojinin ne denli önemli olduğunu öğrendim. Ali Çelebi'den alçak gönüllü olmayı öğrendim. Zühtü Müridoğlu'yla içten ve açık olmanın erdemini yaşadım, çağdaş sanatçının yalnız kendi işiyle değil, diğer sanat dallarıyla ilgilenme boyutunu da gördüm.

Hadi Bara'dan ise sanatta ödün verilmeyeceğini anladım... Şadi Çalık'ta yaratıcı zekanın çocuksu bir coşkuyla bütünleştiğini gördüm. Ercüment Kalmık ise örnek bir insandı. Onu tanıyıp, konuşmasını dinleyip hayran olmamak imkânsızdı. Onda iyi insan, iyi sanatçı bütünleşmesini izledim. Sevgi, saygı ve güvenin ne anlama geldiğini onun yanında öğrendim..." diyecektir.

Bedri Rahmi Eyüboğlu atölyesi çok etkiler Erbil'i. Onun evinde ve Narmanlı yurdundaki atölyesinde sayısız kültür ve sanat insanını tanıır: Ahmet Hamdi Tanpınar, Yaşar Kemal, Aziz Nesin, Sabahattin Eyüboğlu, Ara Güler, Aliye Berger, Füreyya Koral, Metin Eloğlu, Nedim

Günsür, Eren Eyüboğlu, Ahmet Kutsi Tecer, İsmail Tunalı bu dönemde katılır hayatına...

1959 yılında okulunu bitirir. Daha o yıllarda, yolun başında; kendine özgü bir resim dili bulmuştur Devrim Erbil. 61’de, akademide hocalığa başlar. Hocalığı ve ressamlığı birlikte sürdürerek, ömrünü sanatına adar. Çok saygın uluslararası ödüller ve ulusal ödüller alarak sanatını taçlandırır. Dünyanın pek çok yerinde ve ülkemizde sayısız sergiler açar. Son sergisini Kuşadası’ndaki Ada Modern’de, 6 Eylül’de açtı Devrim Hoca. İstanbul resimleriyle görsel bir şölen sundu.

Her sanatçının bir kenti vardır. Miladıdır her şeyin o kent. Orada yeniden doğulur. O kentin evreninde yeni kimlikler kazanılır. Kafka için Prag, Henrich Böll için Köln, Pavese için Torino ne ise Devrim Erbil için de öyledir İstanbul. “Varoluş mekânsaldır” diyen Merleau-Ponty ne kadar da haklıdır.

“İnsanın yalnızca bedeni değil, duyguları düşünceleri de mekâna bağlı ve bağımlıdır. Varoluş yalnızca maddesel yönüyle değil ruhsal yönüyle de mekânsaldır.” Ve insan etkilendiği mekân içinde, o mekânın ruhuyla bütünleşir.

Devrim Erbil için de böyle olmuştur.

Yazgısındaki en büyük düğümü oluşturur İstanbul. O düğümün imgeleri uyandırır, büyütür, varsıllaştırır içindeki sanatsal yaratı gücünü. Ve her şey İstanbul’la şekillenir onun resimlerinde. Şiirsel soyutlamalarla atlasını çıkartır kadim İstanbul’un.

Yazgısı yakasına yapışık bir şair; “Bu şehir arkandan gelecektir.” diyerek; peşini bırakmayan şehrin denizinden başka bir deniz bulamayan İstanbul Yeniköylü Pedros Kavafis’in oğlu Konstantinos Kavafis ruhunu incelterek, keskinleştirerek ve burkarak kalbini nasıl da hüznü avutmuşsa içinde, Devrim Erbil de İstanbulu avutur resimlerinde. O şehrin düşlerine,

suretine, yazgısına dokunur. İstanbul’un bin bir yüzü, bin bir duruşu; şiirsel soyutlamalarla geçer resimlerinin içinden. Ve “İstanbul İstanbul olalı” hiçbir ressamın resimlerinde kendi şiirlerini giyinmez böylesine...

Antalya Masart Galerisi’de, 10 Mayıs’ta açılan Devrim Erbil sergisinde, şiirsel soyutlamalarla yüklü, renklerin ışıltısıyla parlayan İstanbul resimleri sanatseverlerle buluşacak bir ay boyunca.

antsanat

Aybüke
KOÇAK

*Sanatla B t nle mi 
 akir Pa a Ailesi ve İki Avangard:
Fahrelnissa Zeid - Nejad Devrim*

Ustalar Antalya'da!

**Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş
sürecinde  a da  sanat ortamımıza
damgasını vuran  akir Pa a
Ailesi, sanatın adeta kuşaktan
ku a a genetik olarak aktarıldığı
köklü bir sanatçı zincirinden
oluşmaktadır.**

Bu sergi; Cevat  akir Ka-
baa a lı, Fahrelnissa Zeid,
Aliye Berger, Füreya Koral
ve Nejad Devrim gibi her
biri kendi yolunu  izmi 
ancak aynı yaratıcı damar-
dan beslenmiş sanatçıların üretimleri-
ne odaklanmakta; görsel sanatların pek
Çok dalında Türk sanatını dünyada ba-
şarıyla temsil eden aile üyelerinin ortak
paydası olan sanatın d n   t r c  g -
c n  ve bir yaşam biçimi olduğu ger e-
 ini görünür kılmayı amaçlamaktadır.

Serginin ikinci bölümünde, aynı aileden, modern sanatımızın iki öncü ismi olan anne-oğul Fahrelnissa Zeid ve Nejad Devrim'in eserlerine yer verilmektedir. Yaşamları boyunca sanat tutkusuyla hem birbirlerinden beslenen ve sürekli çatışan ikili, başarma arzusu ve tutkuyla yaptıkları işlerin arkasında durup, sanatçı olmanın verdiği entelektüel tavrıyla güçlenen, evrensel kimliklere dönüşmüşlerdir. Bu sergi, Şakir Paşa Ailesi'nin çok katmanlı yolculuğu üzerinden Türkiye'nin modernleşme serüvenine ve kültürel dönüşümüne ayna tutan ilham verici bir bellek sunmaktadır.

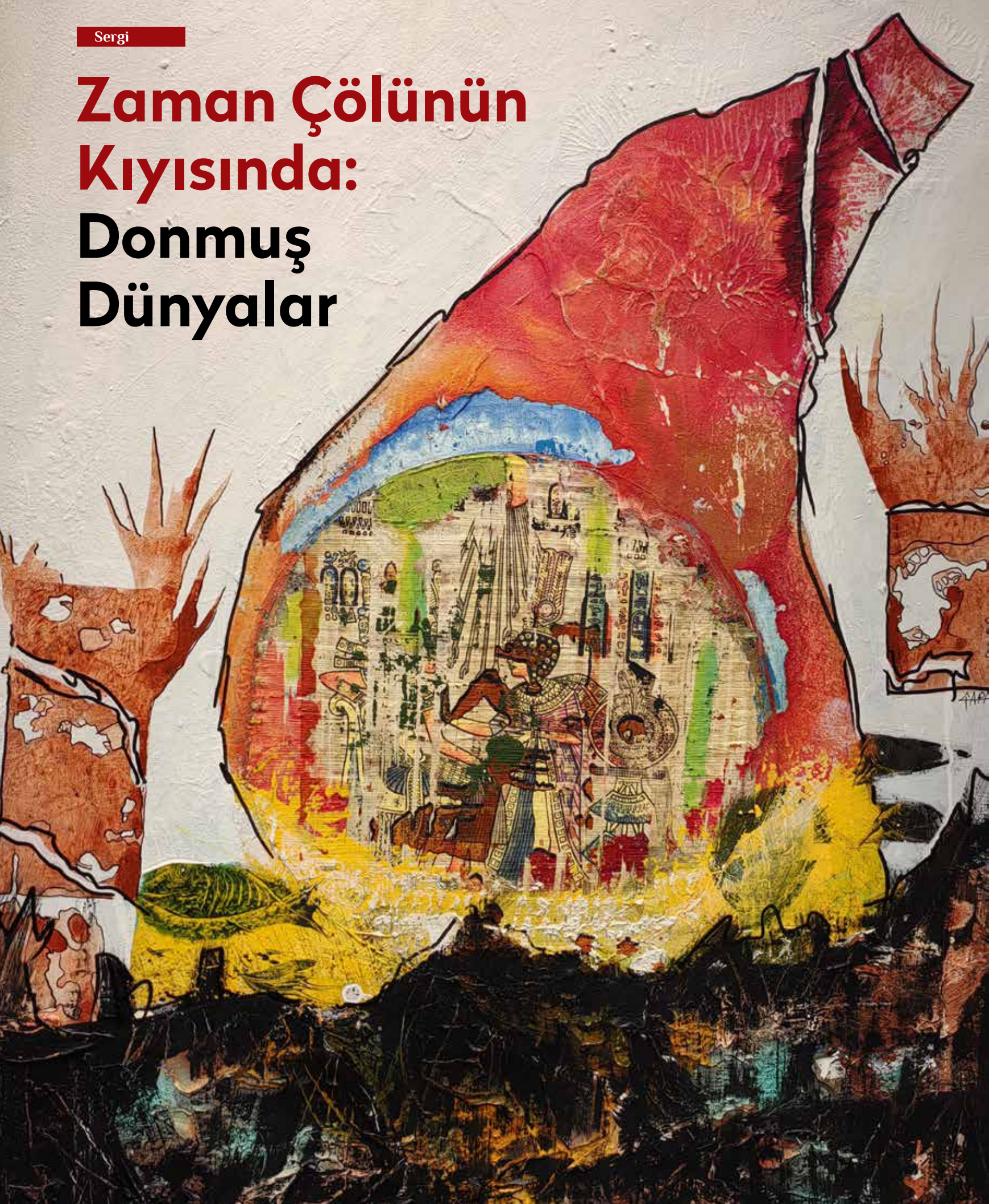
Sanatla Bütünleşmiş Şakir Paşa Ailesi ve İki Avangard: Fahrelnissa Zeid - Nejad Devrim sergisi, Türk sanat tarihine ışık tutan kapsamlı bir seçkiyle, 21 Haziran 2026 tarihine kadar pazartesi günleri hariç her gün AKS'ta ziyaret edilebilir.

ant^{anat}

Sergi

Zaman ölünün Kıyısında: Donmuş Dünyalar

Gizli imgelerle dolu bir labirent. Şu inanılmaz, dokunulabilir dokuya bakın: Sanki zamanın kumlarında kaybolmuş kadim bir yapı, kâğıt üzerindeki basit bir çizim değil. Dün, Türk sanatçı Ahmet Çapar'ın sergisine gitme şansım oldu. Sergi, Antalya'nın tam kalbinde yer alan Himmet ÖCAL Khan Sanat Galerisi'nde düzenleniyordu. Burası gerçekten büyüleyici bir mekân.

Nataly Sibel
YAVUZ

Serginin adı olan “Zaman Çölünün Kıyısında”, içeride ziyaretçiye neyin beklediğini kumsalsuz biçimde hissettiriyor. Bunlar sadece sanat eserleri değil, adeta başlı başına ev-

renler. İçlerinde yaşayan varlıklar, sırlarını zamanın sonsuz kumlarında saklıyor gibiler. Bu resimlere bir labirente girer gibi dalıyorsunuz: Saatlerce bakılabilir, aynı imgelere tekrar tekrar dönülüp her seferinde yeni gizli anlamlar keşfedilebilir.

Şahsen bu estetik; güneşte solmuş, okra ton-

ları ve çölde bulunmuş bir antik eser hissiyle bana Paulo Coelho'nun Simyacı kitabı için Vladislav Yerko'nun ünlü illüstrasyonlarını hatırlattı. Tam da o atmosfer: Vladislav Yerko'nun Simyacı için yaptığı çizimler. Ahmet Çapar'ın eserlerine bakarken hemen o imgeleri hatırladım ; aynı sembol yoğunluğu ve sonsuz arayış ruhu. Aynı yolculuk duygusu, aynı yoğun sembolizm ve karşınızda sadece bir çizim değil, eski bir bilgenin günlüğünden kopmuş bir sayfa varmış hissi.

Teknik de oldukça ilginç. Görsel olarak monotipi andırıyor, fakat malzemenin fiziksel etkisi

şaşırtıcı. Doku öylesine yoğun ve elle tutulur ki imgeler yüzeyin üstünde duruyormuş gibi görünüyor. Garip bir his doğuyor: Sanki biraz rüzgâr esse, kum taneleri, dallar ve çağların tozu uçup gidecek. Zaman katmanlarının içinden beliren rakamlar ve işaretler... Buradaki her detay, şifrelenmiş bir mesajın parçası gibi görünüyor. Malzemenin karakterine bakılırsa bunun bitüm tekniği olduğu anlaşılıyor. Daha önce Andrey Ten'in eserlerinde bu tekniği görmüştüm, ancak burada uygulama tamamen farklı.

Bitüm tonlarında sessizliğin müziği. "Arka" galerisinden Andrey Ten'in bir eseri, aynı malzemenin farklı ustaların elinde ne kadar çeşitli sonuçlar verebildiğini gösteriyor. Aynı malzemenin farklı sanatçıların elinde ne kadar farklı "konuşabildiği" şaşırtıcı: Grafik hafiflikten böylesine yoğun, "arkaik" bir doluluğa kadar.

Elbette hemen kullanılan malzemeyi sordum. Gerçek bitüm verniğiyle çalışmanın, toksik oluşu ve keskin kokusu nedeniyle büyük dikkat ve özel koşullar gerektirdiği ortaya çıktı. Bu da beni, aynı derinliği, katmanlılığı ve "arkaik" dokuyu verebilecek ama ev ortamında güvenli kullanılabilecek alternatifler üzerine düşündürdü.

Yapay zekânın önerdiği en ilginç seçeneklerden biri, çok katmanlı akrilik çalışmasıydı. Bitüm etkisi yaratmak için şunlar kullanılabilir:

Akrilik mediumlar ve yapısal pastalar: Tuval üzerine serpilmiş gibi görünen hacim ve kabartıyı oluşturabilir.

Lazür uygulamaları: Çok inceltilmiş koyu tonların (umbra, siena) doku üzerine kat kat sürülmesi. Bu, eski ustalardaki gibi kahverengi derinlik ve yaşlanmış yüzey etkisi verir.

Kuruma geciktiriciler: Leke üzerinde daha uzun süre çalışmayı sağlar, ver-

nik ya da mürekkebin akışkan yoğunluğunu taklit eder.

Bu yaklaşım, atölyede ya da evde konfordan ödün vermeden sanatsal samimiyeti ve imgesel karmaşıklığı korumaya imkân tanır.

Tam da burada, bu dokulu dünyaların ve şifreli işaretlerin arasında Paulo Coelho'nun şu sözü aklıma geldi: "Bu gezegende büyük bir gerçek vardır: Kim olduğun ve ne yaptığın önemli değildir; bir şeyi gerçekten yürekten istersen ona ulaşırsın. Çünkü bu arzu Evrenin ruhunda doğmuştur. İşte bu, dünyadaki kaderindir."

Sergi, uzun süre etkisi kalan bir tat bırakıyor ve insana sadece bakmak değil, bu donmuş anları çözmek ve Simyacı'yı yeniden okumak isteği veriyor.

antsanat

Geleceğin Renkleri

Muratpaşa Belediyesi Fikret Otyam Sergi Alanı'nda açılan "Rota: Sanat Şehri Antalya" Vizyonunda Çocukların ve Gençlerin Gözüyle Antalya'ya Açılan Bir Pencere anlamına gelen sergi, 15 Nisan'daki dijital başlangıcı 27 Nisan'da yüz yüze bir buluşmaya taşıyarak çocuk ve gençlerin üretimini kentin ortak belleğine dâhil etti.

Leyla
İRTEN

sergi, 27 Nisan 2026 tarihinde; Muratpaşa Belediyesi binası içindeki Fikret Otyam Sergi Alanı'nda çocuklar ve gençler buluşması gerçekleşti. Kâğıtların/tuvallerin üzerinde büyüyen

renklerin "bu kentte ben de varım" diyen sessiz ama güçlü bir çağrıya dönüştüğünü söylemek yanlış olmaz kanımca. "Rota: Sanat Şehri Antalya – Geleceğin Renkleri" başlığı, tam da bu çağrının rotasını işaretlemekte...

Açılış, Muratpaşa Belediye Başkanı Ümit Uysal ile Antalya Kent Konseyi Başkanı Semanurt Kurt'un katılımıyla gerçekleşti. Konuşmaların ortak paydası, sanatın "belirli çevrelere ait" bir alan olmaktan çıkarılıp kent yaşamının doğal bir parçası hâline gelmesi gereği idi. Serginin 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı onuruna planlanmış olması ise, söylenenleri bir temenniden çıkarıp günün anlamına yaslayan güçlü bir çerçeve kurdu.

Sergiyi; Acapella Sanat Evi; ATSO Güzel Sanat-

lar Lisesi; Bahçeşehir Koleji – Lara Kampüsü; Erdem’in Çiftliği Sanat Atölyesi; Güney Güzel Sanatlar Akademisi; Halime İspir Art; Kepez Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi; Özgür Manici Sanat kurumlarının desteğiyle düzenleyen Antalya Kent Konseyi Kültür Sanat Çalışma Grubu adına söz alan Grup Başkanı Leyla **İrten**, 21. Yüzyıl Antalya Çalıştaylarının bir parçası olan Rota: Sanat Şehri Antalya oturumu ile başlatılan vizyon/hareketin içerdiği etkinliklerden biri olan “Geleceğin Renkleri” sergisinin; çocukların ve gençlerin üretimleri ile “kentle gerçek bir karşılaşmaya” dönüştüğünü vurguladı. İrten’in altını çizdiği nokta, yalnızca tek tek resimlerin görünür olması değil; “Rota: Sanat Şehri Antalya” vizyonu ile başlatılan, şehre yönelik sanat stratejisi hareketinin çocuklar ve gençler üzerinden somut bir zemine kavuşmasıydı. Bu buluşmanın, erken yaşta desteklenen sanatın hem bireysel gelişime hem de ortak kültür iklimine katkısını görünür kıldığını hatırlattı.

“Geleceğin Renkleri”nin dikkat çeken yanı, sergi fikrini tek bir mekâna sıkıştırması: 15 Nisan Dünya Sanat Günü’nde Antalya Kent Konseyi’nin sosyal medya mecralarında başlayan dijital paylaşım, erişimi genişletirken; 27 Nisan–1 Mayıs tarihleri arasındaki fiziki sergi, resimlerle yüz yüze gelmenin

Anastasia Pepeneeva
60x80 cm. TUYB

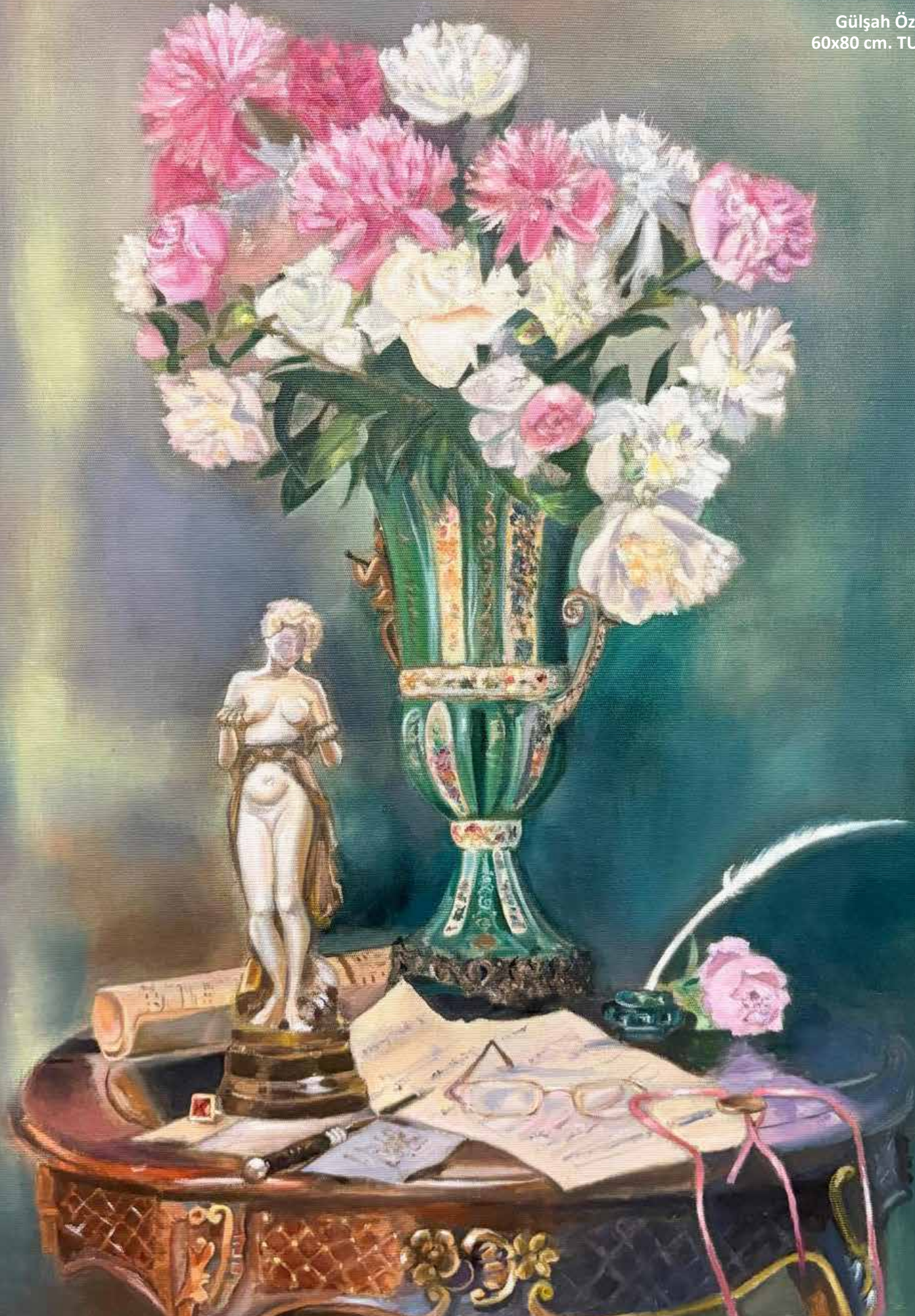
dönüştürücü deneyimini yeniden hatırlatıyor. Dijital etabın çağrısı, bu kez farklı çalışmaların da eklenmesiyle duvarlarda çoğaldı, izleyici, ekranın geçiciliğinden çıkıp kâğıdın dokusuna, çizginin tereddüdüne ve rengin cesaretine yakından bakabilme fırsatı da bulmuş oldu.

Bu sergide “gelecek” sözcüğü, yalnızca yaşa işaret eden bir sıfat değil; kent için önerilen bir kültür politikası okuması olarak da karşılık buluyor. Gençlerin dünyası duvarlarda çoğaldıkça, Antalya’nın sanat potansiyeli de daha açık seçik görünür hâle geliyor. Belki de serginin en önemli kazanımı, izleyiciyi şu soruyla baş başa bırakması: Bir şehrin sanatla kurduğu bağ, kaç galerinin varlığıyla değil; en erken yaşta, en geniş katılımı kurulan ortak duyarlılıkla ölçülmez mi?

Aldora Altaylı
60x80 cm. TUYB

Gülşah Özalp
60x80 cm. TUYB

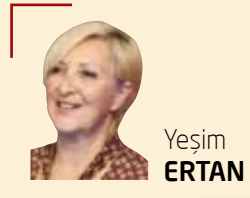

Bir Osman Hamdi Bey Tablosu

Cami Kapısında

Bugün sanat adına hem çok güzel, hem de tartışmalı bir haber gündemde. Osman Hamdi Bey'in "Cami Kapısında" tablosu, 131 yıl sonra ilk kez açık artırmaya çıkarıldı ve Londra'daki Bonhams Müzayede Evi'nde yaklaşık 3,7 milyon sterline (218 milyon TL) satıldı. Bu değer, eserin tarihsel önemi, sanatçının oryantalist üslubu ve nadir bulunmasıyla açıklanabilir.

Yeşim
ERTAN

Sanat piyasasında fiyatların koleksiyoner ilgisi, nadirlik ve müzayede rekabetiyle yükseldiği bilinir. Bu bağlamda, eser öze-
linde sanat piyasasının koleksiyon değeri ve Osman Hamdi'nin uluslararası prestiji öne çıkıyor. Manipülasyon iddialarına gelince artık sanat eseri adı altında ticarete ve büyük yatırımlara konu olan satışlar

akla geliyor. Bir sanatsal işin değerinin kat be kat üzerinde satış yapılabildiği günlerdeyiz. Bu durum yatırımcının parayı aktarması, legalleştirmesi ya da vergiden düşmesi gibi pek çok tartışmayı yatarsa da Osman Hamdi Bey'in tablosu bir sanat eseri olarak bu fiyatlamaya değiyor. Yani, Osman Hamdi Bey'in tabloları sanat eseridir; çünkü hem özgün bir estetik dil kurar hem de Osmanlı modernleşmesinin görsel hafızasını taşıyor.

Bir tablonun “sanat eseri” olarak kabul edilmesi, yalnızca görsel güzellik değil, sanatçının niyeti, üslubu, tarihsel bağlamı ve sanat tarihindeki etkisiyle belirlenir. Bu yüzden tekrarlayayım, Osman Hamdi Bey’in tabloları tartışmasız biçimde sanat eseridir; çünkü hem estetik değer taşır hem de tarihsel, kültürel ve düşünsel bağlamda özgün bir üretilimdir.

Ressam, arkeolog, müzeci ve eğitimci olarak Osman Hamdi Bey, sanatın yalnızca üretim değil, kurumsallaşma boyutuna da katkı sağlamıştır. Bugünkü modern sanat eğitiminin; Sanayi-i Nefise Mektebi’nin ve İstanbul Arkeoloji Müzesi’nin kurucusudur. Batı’daki oryantalist ressamların aksine, Doğu’yu içeriden, gerçekçi bir gözle betimlemiştir. Bu yaklaşım, eserlerini yalnızca estetik değil, kültürel belge niteliğine dönüştürmüştür. Tablolarında yalnızca dekoratif bir amaç değil, kültürel ve düşünsel bir mesaj vardır. Figürlü kompozisyonu Osmanlı resmine kazandırarak yeni bir üslup yaratmıştır. Eserleri, Osmanlı modernleşmesinin ve Batı ile kurulan kültürel ilişkinin görsel belgeleri olarak kabul edilir. “Kaplumbağa Terbiyecisi” gibi tablolar, toplumsal değişim ve sabrın metaforu olarak yorumlanır. Burada Osman Hamdi Bey’in tablolarının temel özelliğinden de bahsetmeden geçmeyelim: Camiler, türbeler, Osmanlı yaşamı ve kültürel değerleri eserlerinde belgelenmiştir. Onun tabloları, Osmanlı seçkinlerinin modernliğe bakışındaki çatlakları görünür kılar; bu da kültürel hafızamızı tazeler. Oryantalist biçim repertuarını kullanırken, Doğu’nun kendi kendine bakışını da sorgulamıştır. Bu nedenle eserleri yalnızca “Doğu’nun Batı’ya sunumu” değil, aynı zamanda bir iç hesaplaşmayı da taşır. Tabloları,

yalnızca resim değil; estetik, tarihsel ve kültürel birer sanat eseri olarak kabul edilir. Onların değeri, sanat piyasasındaki fiyatlardan bağımsız olarak, sanat tarihine ve kültürel belleğe yaptıkları katkıyla belirlenir.

Bu özelliklerin hepsini taşıyan ve 131 yıldır ilk kez bir satışa konu olan “Cami Kapısında” tab-

losu 1891’de tamamlanmış, 1895’te Pensilvan-ya Üniversitesi koleksiyonuna girmiştir. 131 yıl boyunca satılmamış olması da eseri nadir ve özel kılar.

Burada bir başka soru akla geliyor! Neden biz Osman Hamdi tablolarına talip olmuyor, uluslararası müzayedelerde bulunmuyoruz? Londra’daki Bonhams müzayedesinde alıcının kimliği kamuoyuna açıklanmadı. Bu tür yüksek profilli müzayedelerde eserler çoğu zaman anonim koleksiyonerler, sanat yatırım fonları ya da kurumlar tarafın-
dan satın alınabiliyor ve gizlilik tercih edilebiliyor. Bu tür satışlarda “neden Türkiye’den bir kurum almadı?” sorusu çok sık soruluyor ama cevap genelde tek bir nedene dayanmıyor.

Türkiye’de müze alımları genellikle Kültür ve Turizm Bakanlığı üzerinden yürür; ancak yurtdışındaki müzayedelere hızlı şekilde girip teklif verebilmek için önceden ayrılmış özel bütçeler gerekir. Bürokratik süreçler (onay, değerlendirme, komisyonlar) hızlı açık artırma dinamiklerine uymuyor. Kamu kurumlarımız müzayedelerde yer alamıyor, çünkü hızlı karar vermek gerekiyor. Bizim büyük koleksiyonerlerimiz ve Türkiye’de sanat koleksiyonu olan -Türkiye İş Bankası, Akbank gibi- büyük kurumlar var. Bunlar genelde yerli piyasadan ve galerilerden alım yapıyor. Uluslararası müzayedelerde bu seviyede fiyatlar için rekabet çok sert. Orta-
doğu, Avrupa, ABD koleksiyonerleri büyük bir

rekabete girerler. Bizdeki kurumlar bu bütçeyi tek bir esere bağlamak yerine daha geniş koleksiyon stratejisi izler.

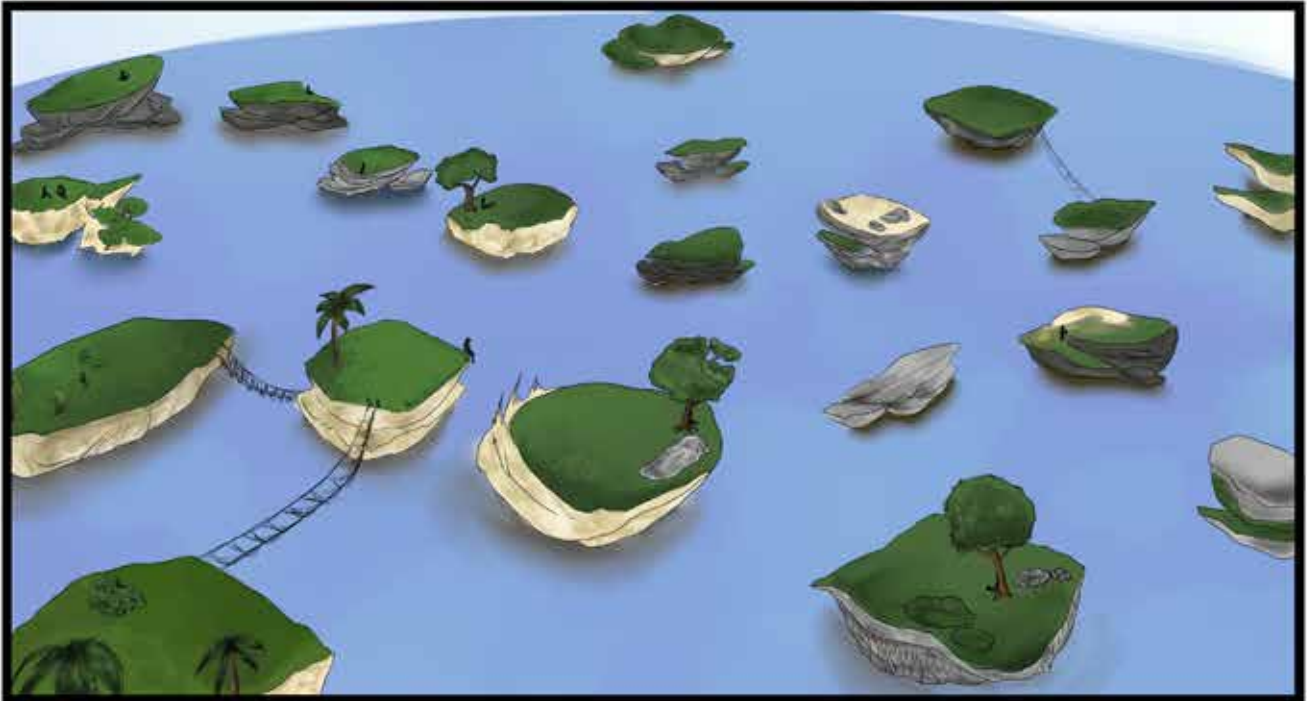
Dünya sanat piyasası Osman Hamdi Bey’in tablolarını milyon dolarlarla fiyatlamakta ve üst düzey dolaşıma sokmakta. O artık, “Türk sanatçısı” olmaktan çıkıp küresel yatırım sanatçısı haline gelmiş durumda.

Başyapıtlar giderek Türkiye’nin erişim alanından çıkıyor; ama orta segment hâlâ Türkiye’de kalabilir. Osman Hamdi Bey tabloları bir

zamanlar Ankara Resim Heykel Müzesi’nde sıkça karşımıza çıktığında bu kadar yüksek paralarla uluslararası dolaşıma gireceğini düşünemez, sanatın ticari yönünü göremezdik. Ancak şimdi Küresel talep patladı. Ortadoğu koleksiyonerleri, Körfez müzeleri Batı’daki oryantalist koleksiyonlar sıkça müzayedelerde boy gösteriyor.

Osman Hamdi Bey, hem içeriden (Osmanlı), hem Batı tekniğiyle üretim yapıyor bu da onu benzersiz ve nadir yapıyor. Arz çok sınırlı, yeni eser neredeyse çıkmıyor; çıkanlar genelde özel ko-

leksiyonlardan sürpriz olarak değerlendiriliyor. Sonuç olarak, Osman Hamdi Bey artık “Türk sanatçısı” olmaktan çıkıp küresel yatırım sanatçısı haline gelmiş durumda ve biz de bu piyasada rekabet edecek güçte değiliz.

İllüstrasyon: Ayşe İrem Oktay, Belinay Gül Erkan

Bedenin En Kısa Kararı

Şiddet anında hesap yapılmıyor. Yapılamıyor. Beden çoktan karar vermiş oluyor.

Bu kararı sanat tarihi yüzyıllardır görüyor ve tuvale taşıyor, ama bir türlü tam olarak adlandıramıyor. “Fedakârlık” deyince bir şeyler küçülüyor, sanki önceden hesaplanmış bir tercihmiş gibi; “refleks” diyince de bir şeyler kayboluyor, sanki orada hiç insan yokmuş gibi.

Gözde
SARI

R

ubens’ten Goya’ya, Henry More’dan Abidin Dino’ya uzanan görsel kanon işte bu iki sözcük arasındaki boşluğun peşinde. Nisan 2026’da Maraş ve Urfa’daki öğretmenler o boşluğu

bir kez daha, ismiyle, gerçek zamanlı olarak gösterdi.

Haberleri okuyorum. Önce Maraş, sonra Urfa. Okullara silahlı saldırılar ve her ikisinde de aynı hareket. Öğretmenler sırtlarını kurşuna çevirerek öğrencilerinin üstüne kapanıyor. Ekranı kapatıyorum; ama zihin kapanmıyor. Bir şeyler yüzmeye başlıyor içimde, tanıdık ve eski, tuvale ya da mermer üzerine işlenmiş el hareketleri gibi. Sonra anlıyorum. Bu hareketi

daha önce gördüm. Defalarca.

Ama devam etmeden önce bir terimi netleştirmem gerekiyor, çünkü “görsel kanon” ifadesini burada teknik anlamıyla kullanıyorum, şişirilmiş bir yük yüklemekten. Sanat tarihinde görsel kanon, belirli bir duygu halini ya da insani durumu temsil etmek için art arda kuşaklar boyu yinelenen çözümler bütünüdür. Figürlerin duruşu, ışığın yönü, kompozisyonun ağırlık merkezi gibi. Bu çözümler bilinçli bir alıntıyla değil, çoğu zaman birbirinden habersiz ellerde yeniden üretilir. Bedenin tehdit altında başkasını örtme hareketi tam da böyle bir kanon oluşturmuştur. Rubens onu 1611’de Münih’te görmüş, Goya başka bir kıtada yeniden bulmuş, Moore onu Londra’nın yer altı tünellerinde yakalamış, Dino onu Trakya’nın sürgününde çizmiştir.

Rubens: Isı Direnişin Tarafındadır

Peter Paul Rubens’in 1611 tarihli Masumların Katliamı, bugün Münih’teki Alte Pinakothek’te asılıdır. Tablonun ikonografik kökeni Matta İncili’ndeki katliam sahnesidir (Matta 2:16-18); Kral Herodes’in emriyle Betlehem’deki iki yaşın altındaki tüm erkek çocukları öldürtmesi. Ama Rubens bu kutsal metni dikkat çekici biçimde laikleştiriyor. Tabloda ne hale ne kanat ne de tanrısal ışık var. Anneler Meryem değil, yalnızca anneler. Bu karar başlı başına bir bildirge; şiddete verilen bedensel yanıt, ilahi bir alana değil, insani olana aittir.

Kompozisyon bunu pekiştiriyor. Rubens figürleri sahneye yatay değil sarmal bir hareketle yerleştirmiş; göz sol alt köşeden sağ üst köşeye sürüklenirken her durma noktasında bir beden başka bir bedeni kapatmaktadır. Renk paleti bu sarmalı destekler nitelikte. Annelerin ten rengi sıcak, askerlerin zırhı soğuk metalik. Bu kontrast yalnızca estetik bir tercih değildir. Rubens, Barok geleneğin şiddet sahnelerinde başvurduğu soğuk-sıcak gerilimini burada etik

bir okumaya dönüştürüyor. Isı direnişin tarafındadır. Biri çocuğunu gövdesinin altına çekiyor, diğeri askerin bileğine, parmağına dişleriyle asılıyor. Rubens bu kadınları ne şehit ne kahraman olarak çizmiş. Onları reddeden bedenler olarak çizmiş. Kendi etini korunak hâline getiren, şiddete hayır diyen bedenler.

Buradaki asıl soru şu; Rubens neden bu anı seçti? Katliamı değil, katliama verilen yanıt. Şiddetin kendisini değil, şiddetin içinde bile süren insan ısrarını. Görsel kanonun bu tablodan çıkardığı şey yüzlerde gizli değil; eğilen, kapanan, çeviren kasların anlatısında.

Goya: Tanrısız Bir Işık

Francisco Goya, 3 Mayıs 1808’i olaydan tam altı yıl sonra, 1814’te yaptı. Soğumuş bir öfkeyle ama hiç soğumamış bir bellekle. Tablonun merkezinde tüfeklere karşı duran, kollarını yanlara açmış bir adam var. Bu kolların anlamı uzun süre tartışıldı. Teslim mi, meydan okuma mı? Belki ikisi de değil.

Goya’nın en devrimci kompozisyonel kararı şurada; fener ışığını sahnenin tam ortasına, kurbanın üzerine yerleştiriyor. Bu teknik seçim, Barok geleneğinin tanrısal aydınlanmayı temsil etmek için kullandığı chiaroscuro’yu tersine çeviriyor. Goya o ışığı kutsal olanın değil, ölümlü olanın üzerine düşürüyor. Tüfekleri tutan askerlerin yüzleri görünmez, onlar artık birey olmaktan ziyade bir mekanizma. Kurbanın yüzü ise tablonun en ayrıntılı noktası. Goya bu yüze hem korku hem de başka, adlandırılması güç bir şey çizmiştir. Teslimiyetle direniş arasında, kabulleniş ile meydan okuma arasında bir yer. Adamın elinde hiçbir şey yok, üzerinde zırh yok; yalnızca bedeni var ve o bedeni göğsünü öne sürerek açıyor tehlikeye.

Bu nokta öğretmenlerin hareketiyle yüzeysel bir zıtlık kuruyor gibi görünebilir. Biri sırtını, diğeri göğsünü çeviriyor şiddete. Ama ikisi de özünde aynı şeyi yapıyor. Kendi bedenini baş-

ka bir şeyin önüne koyuyor. Bir çocuğun ya da bir fikrin önüne. Yöntem farklı, karar aynı.

Moore: İstisna Değil, İnsan

Henry Moore, İkinci Dünya Savaşı'nda resmi savaş sanatçısı olarak görevlendirildi ve 1940-41 kışında Londra metrosunda geceleri geçiren sivilleri çizdi. Bu çizimler, Alman bombardımanından korunmak için tünellere sığınan yüzlerce insanı konu alıyor; Sığınak Desenleri adıyla biliniyor ve İngiltere'nin savaştan kalan en önemli görsel miraslarından biri sayılıyor. İlk bakışta bu çizimler Moore'un heykel dilinden uzak duruyor gibi görünebilir; ama tam tersine, onun bütün sanatsal hayatını geçirdiği merkezi soruyu kâğıt üzerinde sürdürüyor. Moore'un tüm kariyerinin odağındaki mesele şuydu; iki figür birbirini nasıl sarar, biri öbürünün içinde nasıl yer açar? Heykellerindeki ana-çocuk motifinin savaşın getirdiği aciliyetle buluşmasıdır bu çizimler. Bedenler tekil değildir; eriyip birleşiyorlar. Bir annenin çocuğu sardığı yer ile çocuğun başladığı yer belirsiz. Bireysel sınırlar silinmiş, bir beden öbürünün sığınağına dönüşmüş.

Moore bu muğlaklığı bilinçli kullanıyor, çünkü tünellerde gördüğü buydu. Ve bu muğlaklık onun kanonun içinde tuttuğu en önemli ayrımı kurar; burada kahraman yok. Sadece hayatta kalmaya çalışan, birbirini saran, birbirinin içinde kaybolan bedenler var. Rubens'in dramatik yoğunluğundan, Goya'nın ışıklı adamından belki daha az görkemli; ama belki de bu yüzden daha fazla söylüyor. Çünkü istisnayı değil, insanı gösteriyor.

Abidin Dino: Daha Ağır Bir Yükle

Abidin Dino bu soruya Türkiye'den, hem kişisel hem de siyasi bir yıkımın tam içinden yanıt veriyor. 1941'de siyasi nedenlerle Trakya'ya sürgüne gönderildi. Varlık Vergisi'nin azınlıkları hedef aldığı, solcuların sistematik biçimde bas-

kıyla sindirilmeye çalışıldığı o karanlık yıllarda sürgünde yaptığı Gerilla Desenleri dizisi, o dönemde Sovyet topraklarını kana boyayan Nazi ordusuna karşı direnen gerillacıları konu alıyor. Bu dizi dikkatle incelendiğinde fark edilen şey şudur; Dino bu direnişçileri hiçbir zaman kahraman olarak resmettirmeyi. Figürler büyük değil, küçük; tek değil, birlikte. Siyah mürekkep çizgiler sinirli ve hızlı, figürler birbirinin üzerine basıyor, bir omuz öbürünün önüne geçiyor, bir kol öbürünü darbe almadan önce kaplıyor. Dino'nun çizgi dili o dönemde kasıtlı olarak kaba ve aceleci. Parlaklığı reddeden, zafersiz anlatısına sırtını dönen bir el. Bu kasıtlı bir estetik tercihten çok siyasi bir tutum.

Daha sonraki Uzun Yürüyüş serisinde bu figürler neredeyse eriyerek birleşiyor. Yan yana ilerleyen bedenler tek bir organizmaya dönüşmüş; kimin nerede bittiği, kimin nerede başladığı belirsiz. Moore'un tünel çizimlerindeki o kaynaşmayla kardeş bir görüntü, ama farklı bir ağırlıkla. Moore, İngiliz bir savaş sanatçısının görece mesafeli gözüyle çiziyordu. Dino ise, sürgünün ortasında, bizzat hedef olan birinin hıncıyla ve hafızasıyla. Ferit Edgü yıllar sonra Dino için "Onun gerçek inancı insanoğluna olan inancıydı" dedi. Bu dizilere bakıldığında bu tanımın neden tam oturduğu anlaşılıyor. Çünkü Dino kimseyi kurtarıcı yapmadan, kimseyi yalnız bırakmadan, bedeninin bedenle sarılmasını en yalın çizgisine indirdi.

Merleau-Ponty: Beden Hesaplamaz, Var Olur

Bu dört sanatçı, birbirinden bağımsız olarak, aynı şeyin peşine düştü. Akut tehdit anında bireyin öz-koruma hesabı askıya alınıyor ve başkasının bedeni kendi bedeni kadar acil hissediliyor. Psikoloji buna çeşitli isimler vermiş, ama hiçbiri tam tutmuyor.

Fransız fenomenolog Maurice Merleau-Ponty, 1945 tarihli Algının Fenomenolojisi'nde bu sorunun felsefi çerçevesini kurdu. Merle-

au-Ponty'ye göre beden, bilincin kararlarını uygulayan mekanik bir araç değildir. Beden kendi başına algılayan, yorumlayan ve yanıt veren bir öznedir. “Motor niyetlilik” dediği şey tam da budur. Bedenin, zihinsel hesap tamamlanmadan önce eyleme geçme kapasitesidir. Zihin “bunu yapmalı mıyım?” sorusunu sormadan önce beden çoktan hareket etmiştir. Çünkü tehdidin o anına kadar ötekini o denli içselleştirmiştir ki, ona yönelik tehdit kendi bedenine yönelik tehdit gibi algılanır. Sınırlar geçici olarak genişler. “Ben” ve “sen” ayrımı çözülür.

Bunu sözlerle değil, elle, mürekkeple, boya ile gören sanatçıların fark ettiği de buydu. Rubens'in anneleri bırakmıyor; Goya'nın adamı göğsünü açıyor; Moore'un figürleri birbirinin içinde kayboluyor; Dino'nun direnişçileri tek bedene dönüşüyor. Hepsi aynı genişlemenin farklı anlarını, farklı yüzyıllarda görünür kılıyor. O öğretmenler o gün sınıflarındaydı. Sırtlarındaki kurşunları hesaplamadılar. Hesaplayamazlardı; beden zaten karar vermişti. Bu kararın adını hâlâ koyamıyoruz. “Fedakârlık”

diyince küçülüyor, “refleks” diyince kayboluyor. Rubens de Goya da Moore da Dino da bu iki kelimenin arasındaki o boşluğun peşine düştüler. Hiçbiri tam dolduramadı. Ama her biri, o boşluğun varlığını görünür kıldı. İnsan, kendini unuttuğu o kısa anda belki de en çok kendisi oluyor. Sanat bunu dört yüz yıldır söylüyor. Beden bunu zaten biliyor.

Notlar

Görsel kaynaklar: Peter Paul Rubens, Masumların Katliamı (1611) ve Francisco Goya, 3 Mayıs 1808 (1814) görselleri Wikimedia Commons'tan alınmıştır; her iki eser de kişisel telif açısından kamusal alandadır. Henry Moore ve Abidin Dino yapıtlarına ait görseller telif nedeniyle bu makalede yer almamaktadır; Moore eserleri Henry Moore Foundation'ın (© The Henry Moore Foundation), Dino eserleri ise sanatçı mirasçılarının iznine tabidir.

Adalet Sarayları

Kamile
YILMAZ

“Her yerde polis varsa, hiçbir yerde adalet yoktur.”
Victor Hugo

Aklını, mantığını kullanan insanlar, bas bas bağıyor, “Akran zorbalığı artıyor,” diye. Bu konuda elbette yapacak birçok şey var. Öncelikle bilimsel eğitime dönmek zorundayız. Bilimle uğraşan, bu konuda eğitim alan, en azından kitap okuyan zorba olamaz; bilimsel eğitim insana yatırım yapar, sevgiyi, dayanışmayı, paylaşımı öğretir.

Bilimsel eğitim, dostluğu, kendinden önce başkasının iyiliğini düşünmeyi öğretir. Böylesi bir genç de arkadaşına, yaşıtına kıyamaz. Toplum bireylerden oluştuğuna göre giderek saldırgan tipler çoğalıp toplumun dokusunu bozacak, insanlar şiddetten hoşlanmaya, sorununu bu yolla çözmeye çalışacak. Gemisini kurtaran kaptan olacak. Böyle giderse, görünen o. Kontrol edilemeyen bir medya var. İzle-

diğimiz filmler, diziler şiddet içeriyor, hatta bir kısım para babalarının diğerlerine hükmettiği konular işleniyor. Yani ezmek, sömürmek doğalmış duygusu veriyor. Biz zaten mantık dersini kaldırıp felsefeyi azaltmadık mı? Bu dersler olmazsa, sorgulama olmaz, sorgulama olmazsa, doğru bulunmaz. Doğru bizden uzaklaşırsa, geriye şiddet ve kabalık kalır ki bu oldukça tehlikeli bir yatırımdır. Geleceğimiz kararmaya, ışı-ğımız sönmeye başlar. Bunu herkes görebiliyor. Gelişmiş ülkelere baktığımızda; derslerin ço-

ğunun oyun olduğunu, bu yolla öfkeli değil de mutlu, huzurlu gençlik yetiştirdiklerini görüyoruz. Bilimsel eğitime özen gösterdiklerini, matematik, felsefeyi öne çıkardıklarını biliyoruz. Çocuklar mutluysa huzurlu bir toplum oluşmaz mı? Oysa biz devlet okullarından uzaklaşan bir toplum haline geldik. Özel okullar ise bir çuval para istiyor. Bunun ayırdında isek, suç hepimizin.

Bir genç gelip okulu tanıyor, okulla ne derdi var? Belki ölen çocukların çoğunu tanımıyor, öyleyse bu nedir? Bir üniversite öğrencisi öldürülüyor, katilin babası vali. Vali, toplumdan özür dileyerek, durumu açıklayacağı yerde, delilleri saklayarak, katili koruyor. Halk kime güvensin? O makama gelen birisi henüz gö-

revinin bilincine eremediyse, bu durumu kim kontrol edecek? Japon Atasözü'nün dediği gibi "Pirincin içindeki siyah taştan değil, beyaz taştan korkun."

Çalıp çırpına "Akıllı Adam" dediysek, vurup kıranı görmezden geldiysek, suç kimde? Öncelikle kendimize, yakın çevremize, ailemize bir çeki düzen mi versek? Bir insanın başkasına yaptığı kötülüğü yerin dibine batırmazsak, katil ile kahramanı ayıramazsak daha çok fırın ekmek yemek zorunda kalabiliriz. "Öldürmenin haklı yanı olamaz, bu katilliktir," diyebiliyorsak, yola çıkmış oluruz. Yoksa duyduğumuz ölümleri "Kim bilir ne yaptı, hak etmiştir," gibi cümleler kuruyorsak, çocuklara, gençlere tedavisi zor bir hastalık bırakırız.

Halkın hukuk mücadelesi yaptığı yerler, yani mahkemeler, "Adalet Saraylarında". İnsanın aklına geliyor ister istemez, "Saray benim hakkımı arar mı?" diye. Halk, her zaman adı saray olan yerlerden ürkmeyebilir mi? Çünkü saray; halkın olan bir yer olamaz. Bizde mi, dünyanın başka ülkelerinde de var mıdır acaba adalet aranan yere "Saray" dendiği?

Biz neden saraylara düşkünüz? Huzur, mutluluk, adalet, eşitlik sarayda mı? Yoksa bu değerlere bizim ihtiyacımız yok mu? Demem o ki ben saraylardan korkuyorum. Siz ne dersiniz?

Toplumsal Bir Sorun Olarak Eğitimde Şiddet ve Okul Saldırıları

Eğitim ortamlarında artan şiddet ve saldırılar, son yıllarda yalnızca öğretmenleri değil; öğrenci, veliler ve tüm toplumu doğrudan etkisi altına alan çok boyutlu bir sorun hâline gelmiştir. Bu meseleye ilişkin sendikamızın temel yaklaşımı, şiddetin kökenlerini yapısal, siyasal ve pedagojik bağlamda ele alan bütünlüklü bir değerlendirmeye dayanmaktadır. Eğitim Sen olarak sorunu yalnızca “okul içi disiplin sorunu” olarak değil, eğitim sisteminin yönelimleriyle doğrudan ilişkili bir “toplumsal kriz” olarak tanımlamaktayız.

Kadir
ÖZTÜRK

Okullar sadece bilgi aktarılan mekânlar değildir, aynı zamanda toplumun tüm çelişkilerinin yoğunlaştığı alanlardır. Bu bağlamda okullar; çocukların, gençlerin ve eğitim emekçilerinin güvende hissetmesi gereken kamusal alan niteliğine sahip olmalıdır. Ancak bugün, bu alanların giderek güvensizleştiği ve koruyucu niteliğini yitirdiği toplumun her kesimi tarafından dile getirilmektedir. Eğitimde şiddet ve okul saldırıları meselesi, yalnızca bireysel davranışlar ya da münferit olayların sonucu olarak değil; toplumsal, siyasal ve ekonomik koşulların bir yansıması olarak ele alınmalıdır. Bu çerçevede Eğitim Sen olarak konuyu ele alış biçimimiz, sorunu dar bir “güvenlik” meselesine indirgemek yerine, daha geniş bir toplumsal bağlam içinde değerlendiren eleştirel bir perspektife dayanmaktadır. Bu nedenle okulda ortaya çıkan şiddet toplumdaki gerilimlerin, adaletsizliklerin ve baskı biçimlerinin bir yansımasıdır ve yapısal bir sorundur, diyoruz. Öğrenciler, öğretmenler ve veliler bu yapısal sorunların doğrudan etkisi altındadır.

Eğitimin rekabetçilikle örülüp sınava kanalize edilmesi, başarının sınav performansına dayalı hâle getirilmesi ve sportif, kültürel, sosyal etkinliklerin son derece yetersiz olması öğrenciler arasında baskı ve kaygıyı artırırken öğretmenler üzerinde de ciddi bir tükenmişlik ve değersizlik duygusu yaratmaktadır. Bu durum hem şiddet riskini artırmakta hem de şiddete karşı kolektif direnci zayıflatmaktadır. Okul, sadece sınavlara hazırlayan bir kurum değildir. Sanatın, sporun, kültürel etkinliklerin çeşitlendiği ve tüm öğrencilere bu imkanların sunulabildiği alanlara dönüşmelidir. Öğrencilerin duygularını tanıması, onları kontrol etmeyi öğrenmeleri ancak bu yolla sağlanabilir. Sendikamızın eğitimde şiddet ve okul saldırıları konusundaki temel görüşlerinden biri de okullarda güvenliği sağlamanın yollarına dairdir. Çözüm, disiplin baskısı oluşturmak ya da eğitim alanlarını güvenlik görevlileri ile doldurmakta değil; demokratik okul kültürünün gerçek manada yerleştirilmesi, okullarda eşitlik ve eğitimin tüm bileşenlerinin katılımıyla mümkündür. Eğitimde şiddete dair araştırmalar ve meta analizleri bize göstermektedir ki otoriter ve cezalandırıcı yaklaşımlar

şiddeti azaltmak yerine daha da derinleştirmektedir. Çünkü bu tür yaklaşımlar, öğrenciler ve eğitim emekçilerinin kendilerini ifade etme alanlarını daraltır ve bastırılmış öfkelerinin farklı biçimlerde dışa vurulmasına neden olur.

Bu bağlamda Eğitim Sen, eğitimde şiddete ve okul saldırılarına karşı mücadeleyi bir “yaşam nöbeti” olarak ele almaktadır. Yaşam nöbeti, yalnızca fiziksel şiddete/saldırılarına karşı değil; aynı zamanda eğitim hakkının ihlâline, çocukların geleceksizleştirilmesine ve öğretmenlik mesleğinin itibarsızlaştırılmasına karşı bir duruşu da ifade etmektedir. Çünkü eğitim sisteminde neoliberal-neomuhafazakâr çerçevede gerçekleştirilen değişimlerin tümü, eğitim ortamlarını daha kırılgan ve çatışmalı hâle getirmektedir. Urfa/Siverek ve Maraş’ta yaşanan son derece üzücü olaylar sonrasında sendikamız bu yakıcı soruna dikkat çekmek için Milli Eğitim Bakanlığı önünde “yaşam nöbeti” başlatmıştır. Yaşam nöbeti sonrasında eğitimde yaşanan şiddet olayları ve okul saldırılarına karşı bir deklarasyon yayınlanarak eğitimin ticarileştirilmesi, dinselleştirilmesi ve siyasal müdahalelere açık hâle getirilmesine karşı itirazlarımız ve çözüm önerilerimizi Bakanlığa ve kamuoyuna şu şekilde iletmıştır:

Eğitim temel bir haktır; piyasacı politikalar derhal

terk edilmeli, kamusal, eşit ve ücretsiz eğitim tüm öğrenciler için güvence altına alınmalıdır.

Eğitim sistemi bilimsel temelde yeniden inşa edilmelidir. Müfredat, eleştirel düşünmeyi geliştiren, özgür bireyler yetiştiren bir içerikle düzenlenmelidir.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli derhal iptal edilmeli; bilimsel, laik, demokratik, cinsiyet eşitlikçi ve anadilinde eğitimi esas alan, eleştirel düşünmeyi ve özgür bireyler yetiştiren bir içerikle düzenlenmelidir.

Eğitim politikaları kapalı kapılar ardında değil, demokratik ve katılımcı süreçlerle belirlenmelidir.

Merkeziyetçi, hiyerarşik ve otoriter eğitim yönetimi terk edilmeli; eğitim emekçilerinin, öğrencilerin ve velilerin karar süreçlerine etkin katılımı sağlanmalıdır.

Sınav merkezli ve rekabet odaklı eğitim sistemi, öğrencileri yarıştıran, eğitim hakkını ölçme ve eleme aracına dönüştüren; çok yönlü gelişimi engelleyen, eşitsizlikleri derinleştiren ve psikolojik baskıyı artıran bir yapıya sahiptir. Bu anlayış terk edilmeli; öğrencilerin ilgi, yetenek ve ihtiyaçlarını esas alan, eşitlik ve dayanışmayı güçlendiren bütünlüklü bir eğitim modeli hayata geçirilmelidir.

İktidarın ideolojik aygıtı haline getirilen vakıf, dernek ve cemaatlerle yapılan başta ÇEDES (Çev-

reme Duyarlıyım, Değerlerime Sahip Çıkıyorum) olmak üzere tüm protokoller sonlandırılmalıdır. Çocuk emeği sömürsü anlamına gelen ME-SEM (Mesleki Eğitim Merkezi) uygulaması derhal sonlandırılmalıdır.

Her okula merkezi bütçeden yeterli ve eşit pay ayrılmalı; eğitim kurumlarının temel ihtiyaçlarının karşılanması velilere ve bağışlara bırakılmadan kamusal sorumluluk olarak güvence altına alınmalıdır.

Öğretmen ihtiyacı güvencesiz ve esnek istihdam biçimleriyle değil, kadrolu ve güvenceli istihdam politikalarıyla karşılanmalı; ücretli ve sözleşmeli öğretmenlik uygulamalarına son verilmelidir.

Tüm öğrencilere en az bir öğün ücretsiz yemek, temiz ve erişilebilir su sağlanmalı; eğitim sürecine ilişkin tüm temel ihtiyaçlar kamusal olarak karşılanmalıdır.

Okullar, baskı ve korku üreten mekanizmalarla değil, özgürlük ve güven temelinde yeniden düzenlenmelidir. Kalabalık sınıflar, ikili öğretim ve fiziki yetersizlikler giderilmelidir.

Okul mimarisi ve fiziksel mekânlar, çocukların gelişimsel, pedagojik, sosyal ve kültürel ihtiyaçları esas alınarak planlanmalı; okullar, öğrencilerin özgürce gelişebileceği, kendini ifade edebileceği demokratik yaşam alanları olarak yeniden tasarlanmalıdır.

İstisnasız her okula yeterli sayıda psikolojik danışman atanmalıdır.

Okul güvenliği pedagojik ilkeler doğrultusunda sağlanmalı; öğrencilerin ve eğitim emekçilerinin kendilerini güvende hissedecekleri ortamlar oluşturulmalıdır. Öğretmenleri hedef haline getiren, mesleki saygınlığı zedeleyen uygulamalara son verilmelidir. Denetim adı altında baskı aracına dönüşen CİMER uygulaması kaldırılmalıdır.

Öğretmenleri asli görevlerinden uzaklaştıran tüm angarya uygulamalar derhal sonlandırılmalıdır.

Mesleki dayanışmayı zedeleyen kariyer basamakları sistemi kaldırılmalı; öğretmenlik mesleğini iti-

barsızlaştıran düzenlemeler iptal edilmelidir.

Öğretmenlik mesleğini değersizleştiren, eğitim fakültelerini işlevsizleştiren ve öğretmenleri güvencesizleştiren Milli Eğitim Akademisi modeli derhal kaldırılmalıdır.

Okullara giriş ve çıkışlarda gerekli güvenlik önlemleri alınmalı; ancak bu önlemler pedagojik ilkelere uygun olmalıdır.

Bireysel silahlanmanın önüne geçecek yasal ve idari düzenlemeler derhal hayata geçirilmelidir.

Türkiye, Birleşmiş Milletler tarafından yayımlanan Güvenli Okullar Bildirgesi'ni imzalamalı ve uygulamalıdır.

Eğitim alanında yaşanan sorunların baş sorumlusu olan Milli Eğitim Bakanı Yusuf Tekin derhal istifa etmelidir.

Eğitim Sen olarak bu soruna yönelik çalışmalarını uzun süredir yapmaktayız ve Milli Eğitim Bakanlığına sorunun çözümü yönünde önerilerimizi rapor halinde sunduk. Ancak görmekteyiz ki Bakanlık bu önerilerimizi dikkate almamakta. Neredeyse 20 yıl önce, 20-21 Mayıs 2006 tarihlerinde Ankara'da düzenlenen **"Toplumsal Bir Sorun Olarak Şiddet"** sempozyumunda konuyu farklı boyutları ile ele alan bir çalışma yapılmış ve kitap hâline getirilmiştir. Lakin tüm bu çalışma ve uyarılar dikkate alınmamış, sorunumuz katlanarak büyümüştür. Eğitim Sen olarak tekrar belirtmek isteriz ki "eğitimde şiddet ve okul saldırıları" yüzeysel ele alınıp güvenlikçi tedbirlerle çözülebilecek bir mesele değildir. Sendikamızın bu konudaki önerisi, şiddeti ve okul saldırılarını ortaya çıkaran koşulları ortadan kaldırmaktır. Şiddet, hayatın her alanında olduğu gibi, okullarda da can yakacak noktaya geldiyse bunda toplumun tüm kesimlerinin ama en çok da yetki makamı olan Milli Eğitim Bakanlığının sorumluluğu olduğu unutulmamalıdır.

(*) Eğitim Sen Antalya Şube Başkanı

antsanat

Okullarda Şiddetle Mücadelede Felsefi Bir Olanak Olarak P4C

Şiddete Karşı Eğitim

Şiddet, bir güvenlik meselesini aşan ve bir eğitim sorunu olarak bireylerin düşünme ile anlamlandırma biçimleriyle ilişkilidir. Bu noktada bir eğitim modeli olan P4C, diyalojik yapısıyla bireylerin yargılarını sorgulayıp gerekçelendirmelerini sağlayarak şiddetin düşünsel zeminine müdahale eder.

Gizem
ŞERİFOĞULLARI

İddet, bireysel davranış düzeyine indirgenemeyecek, çok boyutlu ve yapısal bir toplumsal olgudur. Bu nedenle şiddetin ortaya çıkışını yalnızca bireysel eğilimler, öfke kontrolü ya da disiplin eksikliği üzerinden açıklayan yaklaşımlar, sorunun kapsamını daraltmakta ve çözüm üretme kapasitesini sınırlamaktadır. Şiddetin anlaşılması, onu mümkün kılan bilişsel, duygusal ve toplumsal süreçlerin birlikte ele alınmasını gerektirir. Bu bağlamda eğitim, yalnızca bilgi aktarımı yapan bir kurum olarak değil, bireyin düşünme biçimlerini, değer yargılarını ve ilişki kurma tarzını şekillendiren temel bir alan olarak değerlendirilmelidir.

Eğitimin şiddet karşısındaki rolü çoğunlukla normatif içeriklerin aktarımı üzerinden kurgulanmaktadır. Öğrencilere şiddetin “yanlış” olduğu öğretilmekte ve empati, saygı ile hoşgörü gibi değerler

çeşitli programlar aracılığıyla kazandırılmaya çalışılmaktadır. Ancak bu tür yaklaşımlar, çoğu zaman değerlerin gerekçelendirilmesini ihmal etmekte ve öğrenciyi pasif bir alıcı konumunda bırakmaktadır. Başka bir deyişle, şiddetin yanlış olduğu bilgisi aktarılmakta; ancak bu yargının hangi temellere dayandığı, hangi koşullarda nasıl tartışılması gerektiği ve alternatif eylem biçimlerinin nasıl geliştirileceği tek yönlü bir çerçevede ele alınmaktadır. Bu tek yönlülük, öğrencinin bu yargıyı sorgulayan, gerekçelendiren ve farklı bağlamlarda yeniden değerlendiren aktif bir özne olarak sürece katılmasını sınırlandırmaktadır.

Bu sınırlılık, mevcut müdahale programlarının etkililiğini hem uygulama düzeyinde hem de kuramsal temelleri bakımından da tartışmalı hale getirmektedir. Okullarda yaygın olarak uygulanan şiddet önleme programlarının önemli bir bölümü, davranış sonuçları üzerinden tanımlamakta ve müdahaleyi de bu

sonuçların kontrol altına alınmasıyla sınırlamaktadır. Bu çerçevede geliştirilen disiplin politikaları, çoğunlukla yaptırım, caydırıcılık ve davranışın dışsal denetimi üzerine kuruludur. Öğrenciden beklenen, belirlenen kurallara uyması ve şiddet içeren davranışlardan kaçınmasıdır.

Bu tür programlar, kısa vadede gözlemlenebilir davranışlarda bir azalma sağlayabilmektedir. Örneğin, belirli yaptırımların uygulanmasıyla fiziksel şiddet olaylarında geçici bir düşüş yaşanabilir. Bununla birlikte, bu azalma çoğu zaman davranışın ortadan kalktığını değil, yalnızca görünür biçiminin değiştiğini ya da daha örtük hale geldiğini göstermektedir. Nitekim yaptırım temelli yaklaşımlar, öğrencilerin davranışı sorgulamasından ziyade, yakalanmamaya yönelik stratejiler geliştirmesine yol açabilmektedir. Bu durum, şiddetin biçim değiştirerek devam etmesine, özellikle ilişkisel ve dolaylı şiddet türlerinin artmasına zemin hazırlayabilmektedir.

Daha temelde ise sorun, bu programların öğrencinin eylemlerine ilişkin yargılarını nasıl oluşturduğunu dikkate almamasıdır. Davranışın “yanlış” olarak etiketlenmesi, bu yargının neden geçerli olduğu sorusunu ortadan kaldırmaz. Öğrenci belirli bir davranıştan kaçınmayı öğrenebilir, ancak bu kaçınma çoğu zaman dışsal denetim mekanizmalarına bağlıdır. Denetimin ortadan kalktığı durumlarda ise, bireyin aynı davranışı yeniden üretme olasılığı devam etmektedir. Bu da şiddetin önlenmesinde içselleştirilmiş etik yargıların değil, dışsal kontrol mekanizmalarının belirleyici olduğunu göstermektedir.

Ayrıca yaptırım temelli yaklaşımlar, öğrencinin karşılaştığı çatışma durumlarını nasıl anlamlandırdığına ve bu durumlara hangi gerekçelerle tepki verdiğine dair bir dönüşüm üretmemektedir. Oysa şiddet, çoğu zaman kontrol edilemeyen bir tepki olmanın yanı sıra belirli bir durumu yorumlama ve anlamlandırma biçiminin sonucudur. Örneğin, bir davranışın “say-

gısızlık” olarak algılanması ya da bir durumun “hak ihlali” olarak yorumlanması, bireyin vereceği tepkiyi doğrudan belirleyebilir. Bu tür yorumlama süreçleri dönüştürülmeden, yalnızca davranışın bastırılmasına odaklanmak, sorunun nedenlerini göz ardı etmek anlamına gelir.

Bu nedenle kalıcı bir değişim, ancak bireyin düşünme biçimlerinin ve anlamlandırma süreçlerinin dönüşümüyle mümkün olabilir. Bireyin, karşılaştığı durumları eleştirel biçimde değerlendirebilmesi, kendi yargılarını gerekçelendirebilmesi ve alternatif eylem biçimlerini düşünebilmesi, şiddetin ortaya çıkışını önleyen temel unsurlar arasında yer alır. Aksi takdirde, davranış düzeyinde sağlanan geçici düzenlemeler, şiddetin farklı bağlamlarda yeniden ortaya çıkmasını engelleyemez. Bu bağlamda mevcut programların etkililiğini sınırlandırmakta ve daha derinlikli, düşünme temelli yaklaşımlara duyulan ihtiyacı açık biçimde ortaya koymaktadır.

Şiddetin ortaya çıkışında etkili olan faktörler incelendiğinde, aile içi ilişkilerin belirleyici bir rol oynadığı görülmektedir. Ebeveyn tutumları, çocuğun duygusal gelişimini ve sosyal etkileşim biçimlerini doğrudan etkilemektedir. Otoriter ve cezalandırıcı tutumlar, güç ve kontrol odaklı ilişki biçimlerini normalleştirirken ihmalkar tutumlar, duygusal ihtiyaçların karşılanmamasına bağlı olarak öfke ve dışlanmışlık duygularını artırabilmektedir. Bu tür deneyimler, şiddetin bir ifade ve çözüm aracı olarak öğrenilmesine zemin hazırlamaktadır.

Aile dışında, medya ve dijital içerikler de şiddetin algılanma ve anlamlandırılma biçimlerini etkilemektedir. Film ve dizilerde şiddetin çoğu zaman dramatik bir araç, güç göstergesi ya da problem çözme yöntemi olarak sunulması ve sosyal medyada saldırgan dilin yaygınlaşması, bireylerin şiddeti olağan bir davranış biçimi olarak değerlendirmesine katkıda bulunmaktadır. Bu içeriklerin eleştirel bir süzgeçten geçi-

riilmemesi durumunda, şiddet yalnızca izlenen bir unsur olmaktan çıkarak, içselleştirilen ve yeniden üretilen bir davranış biçimine dönüşmektedir.

Bu noktada temel sorun, bireyin karşılaştığı durumları değerlendirme ve anlamlandırma kapasitesinin sınırlı olmasıdır. Şiddetle mücadelede belirleyici olan, bireyin neyin doğru ya da yanlış olduğunu bilmesinden ziyade, bu yargıları nasıl oluşturduğudur. Bu nedenle düşünme becerilerinin geliştirilmesi, şiddetin önlenmesinde merkezi bir öneme sahiptir. Eleştirel düşünme bireyin karşılaştığı durumları sorgulamasını, yaratıcı düşünme alternatif çözüm yolları geliştirmesini, özenli düşünme ise başkalarının perspektifini dikkate almasını mümkün kılar. Bu üç boyut, şiddetin ortaya çıkışını engelleyen temel bilişsel ve etik mekanizmaları oluşturur. Bu çerçevede Çocuklar için Felsefe (P4C) yaklaşımı, şiddetle mücadelede işlevsel bir pedagojik model sunmaktadır. P4C, öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirmeyi amaçlayan, diyalog temelli bir eğitim yaklaşımıdır. Bu modelde sınıf, bir “sorgulama topluluğu” olarak yapılandırılır ve öğrenciler, belirli bir doğruya ulaşmak yerine, kavramları birlikte sorgulama ve anlamlandırma sürecine katılırlar. Bu süreçte öğretmen, bilgi aktaran bir otorite olmaktan çok, düşünmeyi kolaylaştıran ve diyalogu yönlendiren bir rehber konumundadır.

P4C’nin şiddet karşısındaki katkısı, öğrencilerin hazır yargılar yerine gerekçelendirilmiş düşünceler geliştirmesini sağlamasında ortaya çıkar. “Şiddet kötüdür” gibi normatif bir önermenin doğrudan kabulü yerine, “Bir davranışı kötü yapan nedir?” sorusu üzerinden yürütülen tartışmalar, öğrencilerin kavramsal analiz yapmalarına imkan tanır. Bu süreçte öğrenciler yalnızca kendi görüşlerini ifade etmekle kalmaz, aynı zamanda bu görüşleri temellendirir, farklı görüşleri değerlendirir ve gerektiğinde kendi düşüncelerini yeniden gözden geçirirler. Bu

durum, düşünmenin reflektif bir nitelik kazanmasını sağlar. Ayrıca P4C, bireysel düşünmenin ötesinde, kolektif düşünme süreçlerini de teşvik eder. Sorgulama topluluğu içinde yürütülen diyaloglar, öğrencilerin farklı perspektifleri dikkate almalarını ve ortak anlamlar üretmelerini mümkün kılar. Bu süreç, iletişim becerilerinin gelişmesine katkıda bulunurken, aynı zamanda çatışma çözümünde şiddet dışı yolların benimsenmesini destekler. Şiddetin çoğu zaman iletişim eksikliği ve yanlış anlamalardan kaynaklandığı göz önüne alındığında, bu tür bir diyalojik ortamın önleyici işlevi daha açık hale gelir.

Sonuç olarak, şiddetle mücadelede etkili bir yaklaşım geliştirmek, bireyin düşünme biçimlerini dönüştürmeyi gerektirir. Normatif bilgi aktarımına dayalı geleneksel yaklaşımlar, bu dönüşümü sağlamakta yetersiz kalmaktadır. P4C ise düşünmeyi merkeze alan yapısıyla, bireyin şiddeti sorgulayan, değerlendiren ve alternatifler üretebilen bir özne haline gelmesini destekler. Bu nedenle P4C, şiddetle mücadelede öğrencinin kendisiyle, başkalarıyla ve dünyayla kurduğu ilişkiyi düşünsel düzeyde yeniden düşünmesine olanak sağlar.

Bu doğrultuda, P4C yaklaşımının hem akademik hem de uygulama düzeyinde yaygınlaştırılmasına yönelik kurumsal girişimler önem kazanmaktadır. Bu bağlamda kurulan Türkiye P4C Topluluğu alanda çalışan akademisyen ve uygulayıcıları bir araya getirmeyi ve P4C’nin eğitim alanındaki kuramsal ve pratik gelişimine katkı sunmayı amaçlayan bir oluşumdur. Bu tür girişimler, P4C’nin hem kuramsal bir çerçeve olarak, farklı eğitim bağlamlarında uygulanabilirlik kazanmasına olanak tanımakla birlikte eğitimde düşünme temelli bir dönüşümün desteklenmesi ve şiddet gibi sosyal sorunlarla mücadeleye katkı sunulması açısından da önem taşımaktadır.

Köy Enstitüleri Niçin Önemliydi?

Köy Enstitüleri, Cumhuriyet tarihimizin en özgün ve evrensel eğitim projesidir. Bu proje, sadece bir okul modelini değil; aynı zamanda bir toplumsal diriliş ve insanca var olma mücadelesini ortaya koymuştur. Bugün geriye dönüp baktığımızda, bu kurumların neden sadece Türkiye için değil, tüm dünya pedagoji tarihi için bir kutup yıldızı olduğunu daha net görebiliyoruz.

Erdal
NAL

Köy Enstitüleri, dünya eğitim literatürüne “İş içinde, iş aracılığıyla, iş için eğitim” ilkesini altın harflerle yazmıştır. Pestalozzi’den Dewey’e kadar pek çok batılı eğitimcinin teoride savunduğu, hayal ettiği “yaparak öğrenme” modeli, Yücel ve Tonguç’la Anadolu’nun bozkırlarında ete kemiğe bürünmüştür.

Dünya için bu modelin önemi, sömürgecilerden kurtulmaya ve kalkınmaya çalışan tüm uluslara sunulan etkili bir reçete olmasıydı. İnsanlık, bilginin sadece tozlu raflarda saklanan bir meta olmadığını, aksine toprağı süren sabanda, çatıyı çatan çivide ve dikiş dikilen iğnede yaşadığını Köy Enstitüleri sayesinde gördü. UNESCO’nun bu modeli yakından incelemesi ve geliştirmekte olan ülkelere kurtarıcı

olarak önermesi, bu yerel mucizenin evrensel bir yankısıdır.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında ülkemiz, nüfusunun büyük çoğunluğu köyde yaşayan, okuma yazma oranı düşük ve teknolojik imkânlardan yoksun bir haldeydi. Köy Enstitüleri, bu karanlık tabloyu ortadan kaldırmak için meşaleyi yakıtı. Aydınlanan ortamda insanlar etrafını görmeye başladı. Yaşamı anlamlandırmaları ve ilerlemeleri kolaylaştı. Meşaleyi taşıyanlar küçük çocuklar ve onlara rehberlik eden eğitimcileriydi. Neler yaptılar neler... Paradigma değişti. Her şey değişti.

Enstitülüler, köylüyü "efendi" kılmanın yolunun üretimden geçtiğini biliyorlardı. Öğrenci sadece matematik öğrenmiyor; aynı zamanda fidan dikmeyi, kooperatif kurmayı, modern tarım tekniklerini ve demirciliği öğreniyordu. Üretken bir toplum yapısı oluşması sağlandı. Dünya klasikleri, keman sesleri ve tiyatro sahneleri Anadolu'nun ücra köşelerine yayıldı. Köylü çocuğu, sabah tarlada çalışıp akşam Sophokles tartışabiliyordu. Bu kültürel Rönesans olmasının yanında, toplumsal sınıflar arasındaki uçurumu kapatan gerçek bir halk devrimiydi.

Kız çocuklarının enstitülerde erkeklerle omuz omuza eğitim alması, birlikte üretmesi ve birey bilinci kazanması; Anadolu'nun feodal yapısında devrim niteliğinde bir kırılma yarattı. Eğitimli kadın, bilinçli bir toplumun temeli olarak konumlandı. Kadın hakları ve eşitlik algısı bugünkünden daha sağlam temeller üzerine yerleşti.

Köy Enstitüleri'nin en büyük başarısı; insanı meta olmaktan çıkarıp bilinçli, donanımlı ve özgüvenli bir "özne" ye dönüştürmesiydi. Köy Enstitülerinden mezun olan öğretmenler, eğitimciler, ziraatçılar ve sağlıkçılar aynı zamanda birer aydınlanma neferiydi. Fakir Baykurt'tan Talip Apaydın'a: Türk edebiyatına yön veren isimlerin bu ocaklardan yetişmesi rastlantı

değildir. Onlar, köyü köylüden okumamızı sağladılar.

Mezunlar gittikleri köylerde sadece sınıflara kapanıp ders vermediler. Tarlada, atölyede, sahnede örnek oldular, doğada öğretiler ve köylülerle birlikte ürettirler. Köylülerini örgütlediler, su kanalları açtılar, okullarını, lojmanlarını, atölyelerini inşa ettiler. Birer toplum önderi haline geldiler.

Köy Enstitülerinde Cumartesi Toplantılarına önem verilirdi. Eleştiri saatleri, öğrencinin müdürünü bile saygı çerçevesinde eleştirebildiği bir demokrasi laboratuvarıydı. Bu anlamlı etkinlik, biat kültüründen özgür birey kültürüne geçişin en somut adımıydı. Demokrasi işliyordu.

Bugün dijitalleşen dünyada bile Köy Enstitüleri'nin temel felsefesine, teori ile pratiğin birleşmesine her zamankinden daha çok ihtiyacımız var. Onlar bize eğitimin sadece binalardan ibaret olmadığını; toprağın, emeğin ve sanatın birleştiği her yerin okul olduğunu kanıtladılar. Bugün de Köy Enstitüleri ruhunu anlayıp o modeli eğitim sistemimize uygularsak geleceğimizin daha aydınlık olacağından hiç kimsenin şüphesi olmasın.

Köy Enstitüleri, insanlığın kendi kaderini tayin etme gücünün en onurlu örneklerinden biri olarak tarihteki yerini koruyor. Onları anlamak, sadece geçmişi hatırlamak değildir. Geleceği inşa ederken köklerimize bakmak demektir. Köy Enstitüleri aydınlığı bugün de önümüzü görmemizi sağlıyor. Bize yol gösteriyor. Özlüyoruz ama biliyoruz ki o ışık, Anadolu'nun bağrında hala bir köz gibi yanmaya devam ediyor ve yeniden alevlenmeyi bekliyor.

**(*) Yeni Kuşak Köy Enstitülüler Derneği
(YKKED) Antalya Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi**

Aynı Işığın Altında

“Ortadoğu coğrafyasında, aydınlanma ve muasır uygarlık düzeyini yakalama duygusuna rastlamak çok zor. Farklı kökenlerden gelmesine rağmen bir ulus tanımı, bir çatı altında birleşme iradesi; tasada, kıvançta beraber olma duygusuna sahip olmak da öyle. Bizler, Köy Enstitülerinin ışığı altında, ayrışmayı reddediyor, birleşiyoruz.”

Ümit
UYSAL

1929 - 39 arası, karma ekonomiyle, devlet öncülüğünde özel sektörü de kapsayan o inanılmaz on yıllık kalkınma olmasaydı, en başta İkinci Dünya Savaşı'nı atlatamazdık. Dokuz milyon erkek nüfusun bir milyonunu, altı yıl boyunca silahaltında bekletemezdik. O kalkınma döneminde ülkenin dört bir tarafına demir yolu döşenmesini hatırlayalım. Köy enstitüleri nerelere kuruldu? Demir yolu hatlarına, öyle değil mi?

Osmanlı İmparatorluğu döneminde ulusal piyasa kavramı yoktu. Niye? Konya'daki buğdayı Antalya Limanı'na katırlarla taşıyacaktınız; Antalya Limanı'ndan gemiyle İstanbul'a götür-

receksiniz. Böyle bir şey hiç kimsenin aklına gelmezdi. Ukrayna'dan gemiyle getirirlerdi, ithal ederlerdi, değil mi? Peki Bitlis'teki tütün İstanbul piyasasına nasıl ulaştı? O kalkınma sayesinde. “Demir ağlarla ördük anayurdu dört baştan” diyoruz ya, şimdi dinleyenlere masal gibi geliyor; oysa hiç değil. Bunun adı destandır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ve yükselişi bu coğrafyada bir destandır. Bunun kıymetini bilelim.

Ulusların hayatlarında Köy Enstitülerine benzer hikâyeler fazlaca yok. Hele bizim Ortadoğu coğrafyasında bu kalkınma, aydınlanma istidadı, muasır uygarlık düzeyini yakalama,

onu geçme duygusuna rastlamak çok zor. Çok farklı kökenlerden gelmesine rağmen bir ulus tanımı, bir çatı altında birleşme iradesi; tasada, kıvançta beraber olma, çocuklarını o şekilde büyütme duygusu, inanın çok zor. Bu anlamda Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ü ve aydınlanma önderlerini, İsmail Hakkı Tonguç hocamızı, Hasan Ali Yücel Bakanımızı saygıyla anıyoruz. Zaman zaman, "Köy enstitüsü yerine artık kent enstitüsü kuralım" türünden söylemlerle karşılaşırız. Evet, kent enstitüsü kurmanın önünde hiçbir engel yok; ama herkes şehre taşındı diye köyler yok mu oldu? Hayır, yerinde duruyor, sadece boşaldı. Çiftçilik yapan azaldı, nüfusun yüzde altısına, yedisine düştü diye tarım toprakları yok mu oldu? Hayır, sadece ekilmiyor. Kent enstitüsünü elbette kurabilirsiniz; ama köy enstitüleri düşüncesinde hiç olmadığımız kadar ihtiyaç olduğunu akıldan çıkarmadan. Bugün eğitim araçları değişebilir, çalışılan alanlar daha teknolojik olabilir, yapay zekâ kullanılabilir, dijital dünyadan faydalanılabilir, yüksek teknolojik tarım aletleri kullanılabilir vs. Yaratıcı, yenilikçi zekânın kuluçkaya yattığı alanlara dönüşebilir. Her ülkenin, her coğrafyanın kendi habitatu, havzası, iklim özellikleri, toprak özellikleri var; bunların ölçmesi, değerlendirmesi artık mümkün.

Enstitüler, güncellenmiş müfredatları ve araçlarıyla rakamsal ve nitelik olarak yeni kurulan bir ulusla çok özel ve kıymetliydi. Elbette kıyaslamak mümkün değil; ama benzer bir düşünde çok daha yüksek çaplı katma değer sağlayabilir topluma. Bu ufkun, bu idealin ve realitenin kıymetini bilmeyenler, çok soyut sözler söyleyebiliyorlar. Oysa akıldan çıkarılmamalıdır; bu bölge, demokrasinin, insan haklarının, çoğulcu toplumsal yaşamın zor vücut bulduğu; adı ayrışmalarla anılan bir coğrafyadır. Ortadoğu'ya bakın; mezhepler, etnisiteler... Çatışma ve ayrışma coğrafyası. Böylesi bir tarihsel süreçte bir ulus devlet inşası ina-

nılmaz bir başarıdır, kıymetinin bilinmesi gerekir. İşte bunu ortaya koyan köy enstitüleri gibi modeller, belleğimizde romantik, duygulu ve güçlü izler bırakmayı başarmıştır.

Söz eğitimden açılmışken, şu konuya kısa bir vurgu yapmak istiyorum: Fransa'da yüzde on beş kadar Arap nüfusu var. Fransa okullarında Arapça müfredat ayrı, Fransızca müfredat ayrı mı? Amerika'da Hispanik oranı yüzde otuz sekiz. Amerikan okullarında İspanyolca müfredat ayrı, İngilizce ayrı mı? İngiltere'de Hintliler için ayrı eğitim programları mı var? Biz bütün etnik kökenlerimizi bilerek, hep birlikte kurduk cumhuriyeti. Kökenlerimizle barışgız; ama şu soruyu sormak önemli değil mi? Niçin kendi yapmadıkları şeyleri bizden istiyorlar? Niye bizim çocuklarımız ayrı dillerde ve müfredatta eğitim görsün? Engeller varsa kalsın ve elbette herkes her dili öğrensin; ama benim çocuklarıma niye iki-üç ayrı dilde eğitim almaları dayatılsın? Bu coğrafyada ulus devlet olmak yasak mı? Ayrışmak serbest, birleşmek yasak mı? Dünyada aktif konuşulan yedi bin dil var. Yedi bin ülke mi kuracaksınız?

Bizler, Köy Enstitülerinin ışığı altında, ayrışmıyor; aksine birleşiyoruz. Emeği geçen herkesi, bana okuma yazma öğreten babam başta olmak üzere, bütün eğitimcilerime minnet, saygı duygularımı ifade ediyor; Enstitülerin bir gün çağa uygun güncellenmiş müfredatıyla, yöntemiyle, tekniğiyle ve en önemlisi de sahip olduğu felsefeyle Türkiye'nin her yerinde yeniden ayağa kalkmasını temenni ediyorum.

(*) Bu yazı, Başkan Uysal'ın 18 Nisan 2025 tarihinde Aksu'da düzenlenen Köy Enstitüleri anma programında yaptığı konuşmadan derlenmiştir.

“Tarih Bunları Affetmez!”

Böyle söylüyordu İsmail Hakkı Tonguç Köy Enstitülerine indirilen darbelerden birisini daha gerçekleştiren Milli Eğitim Bakanı olan Tefik İleri için. Tarih, Köy Enstitülerini yıkanları affetmeyeceği gibi, eğitim sistemini, insanların öğütüldüğü, kendi siyasi amaçları ve inançları doğrultusunda gençlerin ezilip, umutsuzluk çukurunda çürümelerine yol açanları da affetmeyecektir.

Hilmi
UYSAL

Köy Enstitüleri, ülkemiz eğitim tarihinin gerçekleştirilmiş “Ütopyası” idi. On yıl içinde yetişen 18.000 köy kökenli öğretmen okuma yazma oranı %10’ların altında olan ülkenin köylerinde, milyonlarca köylü çocuğunun okuyup, yeteneklerini gerçekleştirebilmeleri için önlerinin açılmasını sağlamış ve köyün içten canlandırılmasında fedakârca, baskı ve zulme rağmen yılmadan mücadele etmiş, kendi köylülerinin çocuklarına sahip çıkıp, ülkenin eğitim olanaklarından yararlanabilmelerinin önünü açmışlardı (Uysal, 2026). Bu bir avuç Köy Enstitülü öğretmenden 300 den fazla edebiyatçı, sanatçı, bilim insanı, araştırmacı, öğretmen üyesi çıktı. Dünya çapında yapıtlar verdiler. Eserleri yabancı dillere çevrildi. Dünyaya örnek oldu içinde yetiştikleri eğitim kurumu ve ülkemiz gibi benzer kaderi paylaşan ülkelere ilham oldu (Türkoğlu, 2000). Onu kuranlar ve onun öğrencileri bugün alnı ak, onurlu duruşlarıyla halkın gönlünde yer ettiler. Ona düşman olup, yıpratıcı ve ardından yıkanlarda tarihin mahkûm edilenler kategorisinde yerlerini aldı. Tarih onları affetmedi.

Ama bugün Köy Enstitülerine ilk darbenin vuruşundan tam 80 yıl sonra, ülkemizde eğitim sisteminde yaşananlar tüm zihinlerde yaşanmış ütopyayı düşünmeye, hatırlamaya yöneltiyor; Çünkü okullarımız kan dökülerek kirlendi! Çocuklarımız silahla okula gider oldu! Öğrencilerimiz sınıf arkadaşlarının canına kast eder hale geldi! Öğretmenler öğrencilerinden şiddet görür ve son olayda da olduğu gibi yaşamlarını öğrencilerini korumak için feda eder hale geldi! Sekiz öğrencinin sınıflarında can vermesini nasıl yüreklerimiz kaldıramıyor ise bir öğrencimizin yıllarca kara kuyularda cebelleşip, toplumun bir parçası olmadığı için çareyi yok etmede bulacak bir derin yalnızlığa mahkûm olmasını da akıllarımız kaldıramıyor. Ülkemiz eğitim sistemini bu hale getirenleri tarih affetmeyecektir!

Eğitim sistemimizdeki yabancılaşma ve yalnızlaşmanın, çocuklarımızın sanal dünyalarda, şiddet ve kin sarmalında kaybolmalarının sorumlusu kimlerdir? Silahlı fotoğraflarıyla kendini kamuoyuna sunan öğretmenlere nasıl gelindi! 1940’larda Dünya Savaşında halklar bir birini boğazlarken, ülkemizde eğitim savaşı veriliyor, öğretmenler kitaplarıyla kamuoyu-

na kendilerini sunuyorlardı, silahla değil. En değerli varlığını, toplum, hangi eğitim sistemine, hangi eğitim sistemi karar vericilerine teslim etmiştir?

Hâlbuki ta 1960’larda İsmail Hakkı Tonguç’un öngörülleri dinlenebilseydi, iktidarlar onun bilgeliğine değer verseydi bugünlere gelir miydik? İsmail Hakkı Tonguç’un Anayasa’da yer almasını istediği ilköğretim ile ilgili görüşleri şunlardı;

“İlköğretim zorunlu ve parasızdır. Yedi yaşına basan kız ve erkek her çocuk on beş yaşını bitirinceye kadar ilkokula, teknik okullara ve kurslara devam etmeye zorunludur.

Zorunlu eğitim çağında bulunan her çocuk öğrenim süresince aşağıdaki haklara sahiptir: Hayat okuluna mahsus ilkeleri uygulayabilecek öğretmenlere kavuşmak.

Sağlık koruyucu imkânlar elde etmek.

Modern bir okul binasında okumak ve eğitilmek. Kitaplarda, öğretim araçlarından faydalanmak. Öğrenim süresi içinde taşıt araçlarından parasız yararlanmak.

İlk eğitim-öğretim kurumlarının amacı, öğrencileri Türkiye’nin toplumsal ve ekonomik bünyesine en uygun bir yolda cumhuriyetçi ve laik yurttaşlar olarak yetiştirmektir.

İlköğretim kurumlarında sınıfların öğrenci sayısı elliden fazla olamaz. Bu kurumlara devam eden öğrenciler yılda en az iki yüz gün öğrenim görürler. Günlük öğretim süresi beş ders saatinden az olamaz.

Zorunlu öğrenim çağında bulunan çocuklar devlet okullarından başka okul veya dershanelere devam edemezler.

Bakılmaya muhtaç kimsesiz çocuklar zorunlu

eğitimi tamamlanıncaya kadar devletçe eğitilirler. İlköğretim masrafı devlet, özel idare, belediye ve köy bütçelerine konulacak ödenekler ve devletçe kabul edilen yardımlarla karşılanır.

Her normal Türk yurttaşı, hangi zümreden olursa olsun istidat ve kabiliyetlerine göre, her derecedeki öğrenim görme hakkına sahiptir.

Her öğretmen modern eğitim ilkelerine göre öğretim hürriyetine sahiptir.

Zorunlu öğretim kurumla-

rında devletin resmi dilinden başka dille öğretim yapılamaz.

Yetişkin halktan okuma yazma bilmeyen her yurttaşın, okuryazar duruma gelmesini sağlayacak halk eğitimi kurumlarına başvurmak hakkıdır.

Köylerde ve köy karakterinde olan kasabalar-daki halk, oturduğu yerlerin ihtiyaç ve özelliklerine en uygun ilköğretim kurumlarına başvurmak hakkına sahiptir.

Siyasal partiler zorunlu öğretimin, halk eğitimi ve meslek eğitiminin, sanat ve bilim alanındaki çalışmaların hızını engelleyecek teşebbüs ve hareketlerde bulunamazlar.”((Tonguç, 1970), s.407.)

Köy Enstitüleri eğitim sisteminin kurucusu 1940’larda “...Bir ülkede demokrasinin yerleşip kökleşmesinin birinci koşulu eğitim düzenini demokratlaştırmak, yeteneklere tüm eğitim yollarını açık tutmak, yurttaşlar arasında farklar yaratan seçkin eğitim sistemine son vermek, okulları hak ve adalet ilkelerine göre örgütlemektir...” (Türkoğlu, 2000) derken, bugün yapılan bunun tam tersidir. Seçkin eğitim baş tacı edilmiş, ülkenin en büyük gücü olan gençlere eğitim yolları kapa-

tlmış veya imam hatiplere yöneltilmiş, eğitim sermayenin yatırım alanına dönüşmüş, ancak parası olanın maddi gücü olanın daha ileri eğitim olanaklarına kavuşabileceği bir eğitim sistemi kurgulanmıştır. Ezberci, dinsel inançlara ve hatta onların belirli cemaatlerin yorumlarına göre uygulanmaya zorlanmış, korkuya dayanan bir eğitim anlayışı çocuklarımıza hak görülmüştür. Hâlbuki ütopyanın gerçekleştiricisi «...Bütün bu işler, hurafeyi bilmeyen; talihini kadere bağlamayan, dinsel inançlarından ümit beklemeyen; buna karşılık iradesine ve iş yapma gücüne güvenen, hiçbir hareketinde ve düşüncesinde darlaşmayan, iyi fikir nereden gelirse gelsin onu saygıyla karşılayan, göğsünün altında her zaman vicdan denilen bir Allah taşıyan, laik yurttaşlarla yapılabilir. İşte o zaman hem modern canlı bir millet, hem de gerçek aydın yurttaşlar yetiştirilmiş olur....» (Türkoğlu, 2000) diyerek, karakterli, vicdanlı, iyi kalpli ve köyüne, ülkesine yararlı öğrencilerin, öğretmenlerin yetişmesini sağlayan bir eğitim felsefesini savunmaktaydı.

Bugünlerde yaşanan üzüntü verici, can yakıcı gelişmelerin nedeni eğitim felsefesinde aranmalıdır. Bu sadece bizim ülkemiz için değil, tüm dünya için de geçerlidir. İnsanlık, çocuklarının ve aslında kendisinin de içinde bulunduğu çıkmazdan kurtulmak için yapılan yanlış eğitim felsefesinde aranmalıdır. Çözüm de elbet seçeceği eğitim felsefesinde olacaktır. İsmail Hakkı Tonguç'un yıllar önce söyledikleri insanlığın kulağında küpe olsun artık; **“Elimden gelse, bütün dünya okullarının programlarına insanın insanı sömürmemesi adlı bir ders koyardım.”**

Kaynaklar

- Tonguç, E. (1970). Devrim Açısından Köy Enstitüleri ve Tonguç. İstanbul: Ant Yayınları.
Türkoğlu, P. (2000). Tonguç ve Enstitüleri. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
Uysal, H. (2026). İçten Canlandırılacak Köy. İzmir: Yeni Kuşak Köy Enstitülüler Derneği Yayınları.

Çıplak Düştüler

Yorgunluğundan utanır
gecenin gözbebeklerini kesen ışkselleri
bir sevişmenin alışkanlığı değil bu
tuz kokan eski taşlarda durur ıslak
her zaman basılıp geçen nabızı
her zaman çıplak

Bahçeyi saran harlı zeytin buğusu
günahlarla dolu çukurlar bunlar
tezgâhlara ayarlı havayı köpürten
gece nöbetlerinde kanamalı
kurtların tavaf ettiği kara çukurlar
zifirî karanlıkta sıtmaya tutulan
mutsuz gölgelerdir

Yorgunluğundan utanır
hoyrat tahtlara esen şehvetli rüzgâr
kutlu aydınlıklar gürültülü eprimiş
masalara sunulan yanardöner
meyve tabaklarıdır burada soyulup
burada çürüyen hakikat

Memelerinde yorulan hattat kime kızgın
ince canını tekinsiz oyan bıçağa mı!
yanıp sönen şehrin direklerine
asılan kırmızı kadınlar bunlar
dram yüklü pencerelerden
çıplak düştüler kirli sokaklara
halen tuz kokan eski taşlarda
basılıp geçilen etleri bağırır

Kar daha ne kadar yağabilir derinlere
ve kalbin ışksellerine
ne kadar taşıabilir amansız depremler
sahipsiz ve meçhul soğuk denizlerin
son öpüşlerini

Aziz iki fenerdir okunmayan
çok derinlerde kaynayan iki magma
hiç anılmayan ölümsüz ölümler
kapıları tutulmuş, anahtarları kayıp
umutları sağılmış gözler susuz
vazodaki çiçeklerdir

Bütün ışıklar sustuğunda
karaperdelerini indirdi ışkselleri
donup kaldığım burçlarda
ağzıma dolan köpüklü bin küfürle

Bu şiir okunmaz bu şiir yazılmaz
kaynayan ahker kuyusu nöbette
ütülü uykuların bütün ölüsevicileri
sahte adları tersten yazıldı
lanetli kuyunun göbeğine

Kıyamete dek kabarıp kuduracak
bahçenin yıldırım çeken duvarları
ve insanın başlangıcına kadar
ahker kuyusu

Bircan Çelik

Batı Akdeniz'den Türkiye'ye Bir Su Krizi Muhasebesi

Suyun Hafızası, İnsanın Vebali

“Yaratılmışların En Şerefli” olarak telakki edilen insanoğlu ve yaratılmış her canlının hayat kaynağının “su” olduğunu hepimiz biliyoruz. Her nedense bize bahşedilen birçok güzelliği kendimiz hoyratça yok ettik ve yok etmeye de devam ediyoruz.

Mehmet
KARAKAŞ

Analiz

Dünya genelinde yaşanmakta olan ve adına İklim Krizi, Küresel Isınma, Su Kıtlığı, Kuraklık vb. denilen krizlerle ilgili birçok makale, sayısal veri, istatistiki bilgi, teori takip ediyoruz; okuyoruz, üzülüyoruz, umursuyoruz ya da umursamıyoruz... Sonra da çoğu zaman olup biteni kadere rıza göstererek izliyoruz. Oysa mesele yalnızca “iklim değişti” cümlesiyle açıklanabilecek kadar basit değildir. Mesele; varoluş nedenlerimizi, yaşadığımız coğrafyanın bize sunduğu imkânları, doğal dengeyi ve

gelecek nesillere karşı sorumluluğumuzu ne ölçüde anlayabildiğimiz meselesidir. Varoluş nedenlerimiz, var olduğumuz süreçte hayatta kalabilme mücadelemiz, yaşamı sürdürme irademiz ve olması gereken tabii dengeyi analiz etmeksizin, adeta yokuş aşağı gidiyoruz, savruluyoruz. Elbette ki yürütülen bilimsel çalışmaları, çaba gösteren bilim insanlarımızı, sivil toplum kuruluşlarının mücadelesini ve bireysel çılgınlıkları takdirle karşılıyor, onların yanında olduğumuzu özellikle ifade etmek istiyorum. Ancak bu yazıda biraz daha farklı bir yere dik-

kat çekmek istiyorum. Bu defa meseleyi, yaşanmışlıklardan yola çıkarak, bir bölgenin hafızası üzerinden ve biraz da “biz bunu kendi elimizle nasıl yaptık?” sorusunu sorarak anlatmaya çalışacağım.

Bir Bölgenin Hafızası: Göller, Kar, Düdenler ve Bereket

Yıl 1970... Bizim Elmalı bölgemizde Karagöl ve Avlan Gölü olmak üzere iki gölümüz, iki hayat kaynağımız vardı.

Batı Akdeniz’in yerel dilde bir diğer adı boşuna “Göller Bölgesi” değildir. Bu coğrafya; gölleriyle, yeraltı su bağlantılarıyla, düdenleriyle, kar rejimiyle ve mevsim döngüsüyle kendi içinde yaşayan çok özel bir ekolojik sistemdi. Bölgede irili ufaklı çok sayıda göl bulunduğunu biliyoruz (birçok bilimsel çalışma verilerinde ve kaynaklarda bu bilgiler mevcuttur). Sayılar farklı verilse de gerçek değişmiyor: Bu coğrafyanın, adı üstünde Göller Bölgesinin karakteri Su’dur.

Eskiden Toprak Su İl Müdürlükleri vardı. Bu kurumların görevi, adı üstünde; toprağı ve suyu tanımak, analiz etmek, bölgenin hangi ürün için uygun olduğunu belirlemek, su kay-

naklarını incelemek, toprağın ve iklimin dilini çözmekti. Ama o yıllarda çoğu insan için bunlar pek dikkat çekici işler değildi. Nasıl olsa su boldu. Nasıl olsa toprak vardı. Nasıl olsa atadan, dededen görülen usuller devam ederdi.

Toprak Su İl Müdürlüğünde çalışan ziraat mühendisi bir abimimizle (rahmetli) bu su meselesini sık sık konuşurdum. Bana bir gün şöyle demişti: “Mehmetçiğim, Batı Akdeniz Havzasında bulunan bu göllerin birçoğu jeolojik olarak tabandan birbirine bağlıdır, birbirlerini beslerler. Cenab-ı Allah böyle bir yapı oluşturmuş. Mesela Elmalı Karagöl’ün etrafında da düdenler vardır. Gölde biriken fazla su buradan kendi kendini tahliye eder. Yaratan bunu da düşünmüş...”

Bu cümle, bugün hâlâ kulaklarımda çınlar. Çünkü o sözün içinde sadece bir mühendislik tespiti değil, yaratılışın kendi dengesi vardı. Hatta 1960’lı yıllarda ilkokula giderken, yüksekliği 70-80 santimetreyi bulan karın arasında büyüklerimizin açtığı dar yürüyüş yolundan okulumuza giderdik. Kar, soğuk, su, toprak... Bunların hepsi bu coğrafyanın tabii parçasıydı. Bugün dönüp baktığımızda görüyoruz ki; o günkü doğa düzeni yalnızca bir iklim meselesi

değil, aynı zamanda su hafızası meselesiydi.

Ayağımıza Kurşunu Sıktığımız Yıllar (*)

1970’li yılların başına geldiğimizde, tabiri caizse ayağımıza kurşunu sıktık.

O yıllarda babam Elmalı Akçay Belediye Başkanı, eşimin dedesi de Demre Belediye Başkanı’ydı. Dönemin Başbakanı Sayın Süleyman Demirel zaman zaman Elmalı’ya ve Batı il-

çelerine gelirdi. Bölge milletvekilleri ve yerel yöneticiler de her gelişinde Karagöl ve Avlan Gölü'nün sularının taşıdığı zaman bölgedeki arazilere zarar verdiğinden bahisle, konunun devletçe çözümü için talepte bulunurlardı: "Efendim, arazilerimizi su basıyor, ürün alamıyoruz, zarar ediyoruz..."

Feryat figan...

Rahmetli Demirel'in bu işe sıcak bakmadığı, hatta kendi üslubuyla karşı çıktığı da anlaşıldı. Hatta bir gün Elmalı ziyaretinde konu tekrar gündeme getirildiğinde, rahmetli Demirel'in kendine has üslubuyla; "Bey-

ler, ben su mühendisiyim, ben bu suyu bir dakikada içirim... Ama bu suyu, daha sonra çok ararsınız... Yapmayın..." der.

Ancak ısrarlar karşısında, yanında bulunan zamanın Devlet Su İşleri Genel Müdürüne (Elinin tersiyle de biraz öfkeli bir şekilde işaret ederek) verdiği talimatla, Karagöl ve Avlan Gölü'nün kurutulmasının ilk adımı atılmış oluyordu. Yani, bugünkü Avlan Gölü'nün güney köşesinden açılan ve Aykırtaç'a doğru yer altından yaklaşık 6.5km'lik tahliye tünelinin açılışının ilk talimatıydı bu hareket... Açılan bu yer altı tahliye tüneliyle Karagöl ve Avlan Gölü'nün suları aylarca Finike sahiline doğru deşarj edildi ve kötünün başlangıcına adım atılmıştı artık. O günlerde toplumda bugünkü anlamda bir çevre bilinci yoktu. "Göller bataklık olarak değerlendiriliyor, kurutulmasıyla, yeni tarım

arazilerinin kazanımının getireceği ucuz menfaatler konuşuluyordu, çevresindeki araziler de güya çok değerlenecekti, kaliteli ürünler yetiştirilecekti... vs." yani böylesine garabet bir anlayış ve yaklaşım bölgenin kalbine hançer gibi saplanmıştı. Resmen intihardı.

Nitekim doğa, kendisine yapılan müdahaleyi asla unutmuyacaktı.

Kuraklık Sonradan Gelmedi; Biz Onu Davet Ettik

Sonra ne oldu biliyor musunuz? 1986 yılına gelindiğinde, devamındaki 4 yıllık süreçte bölgemiz, hafızalara kazınan ağır bir kuraklıkla yüzleşti.

Kuraklıktan dolayı, bölgede binlerce dönüm elma bahçesi söküldü. İnsanlar Tarım Kredi Kooperatiflerine olan borçlarını ödeyemediği için icra takipleri başladı. Hatta yetmez... Çiftçiler borcunu ödeyemediği için cezaevine kadar uzanan trajediler yaşanmaya başladı.

İnsanlar bu durumu kaderin bir cilvesi, takdir-ilahi olarak değerlendirmiyordu. "Eee, yağmurlar azaldı,

kar yağmıyor artık..." gibi basit söylemlerle kendilerini teselli ediyordu. Aslında gerçek farklıydı. Tabiatın doğal dengesi insanoğlunun kendi eliyle bozulmuştu... ve doğa bizi cezalandırıyordu. Yani, toprağın su tutma kapasitesi ve özelliği kaybolmaya başlamış, yeraltı-su dengeleri zayıflamıştı. Mikroklimanın değişmesi, üretim deseninin sarsılması ve nihayetinde bir bölgenin ekonomik ve sosyal

çöküşe doğru sürüklenmesi hadisesi ile karşı karşıya kalınmıştı.

Eş zamanlı olarak; Elmalı bölgesinde bulunan yerel siyasetçiler ve toplum önderleri Ankara'yı tozlu yol etmişti. Nihayet Antalya Milletvekillerinin de gayretiyle, dönemin başbakanının talimatı ile çiftçi borçlarına ilişkin yasal bir düzenleme yapıldı. Mağduriyet yaşayan çiftçiler çıkan yasayla borçlarını ödeyerek, bir nebze olsun nefes alabilmişlerdi. Kendi dertlerinden kuraklığı falan unutmuşlardı.

Bu tablo, yalnızca bir tarımsal başarısızlık değil, su yönetimi hatasının toplum üzerindeki ağır faturasıydı.

Acı olan neydi biliyor musunuz? Zaman zaman Avlan Gölü'nde zeminde biriken su, muhafaza edilmesi, birikimin devam ettirilmesi, gölün canlandırılması yönünde çaba sarf edilmesi gerekir iken, maalesef açılan tünelden o biriken su tahliye ediliyordu. Daha fazla yorum yapmak istemiyorum.

Ama asıl soru şu olmalı: “Bunca yaşananların ardından, konuya duyarlı insanların ne yapabileceği, nasıl bir strateji oluşturulabileceği, mevcut yüzey suyunun korunarak, yetmez (gerekli teknik altyapı yatırımlarıyla) artırılarak, su döngüsünün sağlanması konusunda neler yapabiliriz?”i tartışmalı, kafa yormalı ve yeni öneriler ve hedeflerle daha akılcı bir yol izleyebilmeliyiz.

İşte o noktadan hareketle görev ve sorumluluklarımız çerçevesinde düşünmeye, araştırmaya ve kafa yormaya başladık...

Bir Göl Kurursa Sadece Su Gitmez

İlk olarak; aslen Elmalı Tavullar Köyü'nden olan Antalya Milletvekili rahmetli Cengiz Dağyar'ın çabalarıyla, bugün Gömbe'nin güneyinde yer alan ve Uçarsu'nun beslediği **Çayboğazı** Sulama Göletinin inşasına başlandı. Bugün bölgenin su ihtiyacı bu mütevazı gölet ile karşılanmaktadır (**).

Netice itibarıyla, Avlan Gölü'nün yeniden su tutması yönündeki yerel çabalar, cılız da olsa umut vericidir. Fakat burada çok önemli bir engel hâlâ ortadadır (***):

Geçmişte açılan yer altı tahliye sistemi/tünel yapısı hâlâ bölgenin su rejimi üzerinde belirleyici bir dezavantaj oluşturmaktadır. Göl zemininde biriken suyun bilhassa yaz aylarında yoğunlukla tahliye edilmesi, ekosistemin doğal toparlanma sürecini zayıflatmaktadır.

● Göllerimiz kurduğunda yalnızca suyu kaybetmedik:

● Dünyanın en seçkin sedir ormanları kurumaya başladı,

● Göçmen kuşların göç yolu ve üreme alanları kayboldu,

● Ekolojik denge bozuldu,

● Yağmur ve kar yağışı en alt seviyelere indi (Buharlaştıran bir yüzey suyu olmadığı için su döngüsü de mümkün olmamaktadır),

● Tarım kalitesi düştü,

● Su stresi üreticiyi yanlış ürün desenlerine zorlamaya başladı,

● Küçük çiftçi toprağını terk etti, köyden kente göç başladı, üreten değil, tüketen bir toplum yapısı oluşmaya başladı.

Bugün Batı Akdeniz'de ve özellikle Göller Havzası çevresinde yaşadığımız mesele tam da budur. Bu yılki yağmur ve kar yağışına bağlı olarak ilk kez su kaynaklarımız kendisini göstermeye başladı, inşallah bu durum devam eder. Ancak bilimsel yaklaşımlarla suyumuzu koruyabilmek, bilinçli su tüketimini sağlayıcı yasal tedbirleri kalıcı ve sürdürülebilir olarak devam ettirebilmek toplum genelinde su tasarrufunun yaygınlaşmasını sağlayabilmek, devletin alacağı yasal tedbirler başta olmak üzere, fiziki ve teknik tedbirler ve yatırımlarla kötüye gidişi, kendi elimizde iyiye, doğruya ve güzele yönlendirebiliriz. Bu mümkündür.

(*) O yıllarda Demre Belediye Başkanı olan rahmetli Baki Şahin, rahmetli Demirel ile sürekli görüşürler ve Antalya'ya Batı İlçelerine her gelişinde refakat edenler arasındaydı. Zaman zaman hatırlarını anlatırken bu Avlan Gölü ile Karagöl'ün kurutulması hikayesinden de bahsetti. Aynı hikayeyi babamın da arkadaşı olan Ispartalı rahmetli (Göl sularının tahliye tüneline görevli DSİ Teknik Personeli) Ali Berber'den de zaman zaman dinlediğimiz olmuştur.

(**) Bildiğimiz kadarıyla zemindeki su kaçağı tam olarak giderilebilir ve tam kapasiteyle hizmet verebilirse, bölgenin su ihtiyacı ciddi maddada karşılanmış olacaktır.

(***) Yazımızı hazırladığımız günlerde, Avlan Gölünde hatırı sayılır su birikimi oluştu, Karagöl'ün de daha önceki eski alanda zeminde su tutmaya başladı. Bu durum ziyadesiyle bizleri ve bölge halkını çok mutlu etti. Ancak, göl yataklarında arazisi bulunan ve su altında kalan bir grup çiftçi, Elmalı Belediyesi'ne başvurarak zeminde biriken suyun tahliyesini ve arazilerinin kurtarılmasını talep ediyorlar. Arazi sahipleri tabi ki haklıdır. Ancak, yetkili mercilerce harekete geçilir ve gerekli yasal düzenlemeler yapılırsa, Karagöl yeniden hayata döndürülebilir. Çünkü meseleyi kişisel değil, bölgenin probleminin çözümüne yönelik olarak düşünmek ve değerlendirmek gerekir.

Not: Yazımızın ikinci bölümünde sayısal veriler, alınması gereken tedbirler ve önerilerimizi sunacağız.

Zaman, Mekân, İnsan,
Toplum, Fikir, İktidar,
Tahakküm, Sömürü,
Şiddet, Sanat, Felsefe,
Bilim
ve
Başka Birçok Şey
Hakkında

Ziyaver
ŞENCAN

Fragmanlar

1. Prologue / Medhal / Bidayet

Metnimin muhatabımı, seni ey muhterem kârim, varoluşun sonsuzluğunda yapılacak kozmik bir yolculuğa davet ediyorum. Bahsettiğim seyahatin ilk menzilinde bu metin, ilmi ve edebi anlatıların temel enstrümanlarından olan indirgemecilik metoduna odaklanacak. Hemen sonrasında fragman (detay, ayrıntı) antitesini kavramsal çerçevesine oturtacağım. Akabinde uzay-zaman sürekliliğinin alt kırımları olan zaman ve mekân algısını (olgusunu) alacağım mercek altına. Ve nihayet insani ölçülere göre sonsuz sayılabilecek uzay-zaman dokusunda devinen varoluş hallerinin, Dünya vaziyetlerinin ve insanlık kiplerinin oluşturdukları o kompleks örgünün bazı fragmanlarına, kimi detaylarına (imajinasyonumun kapasitesinin ve yazma istidadımın limitlerinin izin verdiği nispette olmak kaydıyla) şahit olacaksın.

2. Bir Anlatı İmkânı ve Vasıtası Olarak İndirgemecilik

Bir bütünü, onu oluşturan parçalar üzerinden; bir sistemi, ona göre daha az karmaşık olan alt sistemleri vasıtasıyla; bir bilimsel disiplinin cevap bulmaya kalktığı soruları ise o disiplini önceleyen diğer disiplinler üzerinden açıklamaya çalışmak anlamındaki indirgemecilik, Batı Medeniyeti'nin kurucu ve temel koyucu unsurlarından olan pozitivist - ilerlemeci - bilimselci - akılcı zihniyetin önemli metotlarından, en kullanışlı zihni enstrümanlarındanıdır. Semantik ve fonksiyonalist analize tâbî tutulduklarında indirgemecilikle tümdengelim akraba antiteler olduğu görülecektir. Tümdengelim, tamamlayıcı parçası olan ve onunla zıt istikamette çalışan tümevarım olmaksızın düşünülemezken; indirgemeciliği bütünleyen ve onunla aksi yönde işlev gören yükseltgeme-

ciliğin olmaması felsefi ve filolojik bir anomalidir. Bu aynı zamanda Evrende her şey zıddıyla kaimdir şeklindeki Kadim Kozmik Kanunla da çelişir. Öyleyse esasen idealar / numenler düzleminde yükseltgemeciliğin olduğuna, ancak bunun fenomenal alemdeki, lengüistik düzlemdeki simulakrının, yani mütekalibinin bir sebeple henüz icat edilmemiş olduğuna hükmetmek durumundayız. Bu yüzden de ben, indirgemeciliğin zıttı olarak çalışan yükseltgemeciliği telif ediyor ve başta felsefe ve bilim kozmosları olmak üzere bütün anlatı yerlemlerine teklif ediyorum. Tümevarım ve tümdengelim metotlarının gönderme yaptığı ekosferlerle, indirgemecilik ve yükseltgemeciliğin işaret ettiği anlam kozmosları ruh ikizidir; tümevarımın tümdengelim ve indirgemeciliğin de yükseltgemeciliğe karşı pozisyonuysa bir mık-natısın zıt kutupları gibi dış dışa değildir, onlar İÇ İÇEdirler. Her kutup, ediminin kritik eşik denilebilecek aşamasında, diğer kutbun fonksiyonunu görmeye başlar. Tümevarıma 'yükselme, çıkma' metaforları; tümdengelim ise 'alçalma, inme' analogileri nispet edilebilir. İndirgemecilik tümdengelim tarafından kapsanırken; tümevarımın yükseltgemeciliğe akraba bir terim oluşu bundandır. Ezcümle, bu diyalektik kavram çiftleri birbirini bütünleyen, destekleyen, birbirinin sine qua non'u ve mütemmim cüzü olan akıl yürütme tarzlarıdır. Felsefe, metafizik, teoloji, güzel sa-

natlar, mitoloji ve bilimler Kozmos'la ve insanın orada işgal ettiği yerle ilgili olan Büyük Metafizik Sorulara kendi hakikat rejimleri bağlamında cevaplar verirler. Doğal bilimlerin verdiği cevaplar genellikle küçük harfli ve minimalistken, zikredilen diğer disiplinlerin cevapları çoğunlukla BÜYÜK HARFLİ ve maksimalisttir. Anlatımın bu noktasında indirgemecilik - yükseltgemecilik diyalektik bütününün nasıl çalıştığını insan benliği ve psikesi üzerinden örnekleyeceğim.

Felsefe, metafizik, teoloji, güzel sanatlar ve mitolojinin insana yaklaşımları psikoloji ve davranış bilimlerinin tekniklerine; psikoloji ve davranış bilimlerinin çabaları nörolojiye; nörolojinin faaliyetleri moleküler biyoloji ve genetik mühendisliğine; moleküler biyoloji ve genetik mühendisliğinin uygulamaları organik kimyaya; organik kimyanın benliğimize dair etütleri inorganik kimyanın işlem

sahasına; inorganik kimyanın fonksiyonları fizikokimyaya; fizikokimyanın insan etütleri fiziğe; fiziğin türümüze dair çabaları çekirdek fiziğine; çekirdek fiziğinin benlik araştırmaları kuantum fiziğine; kuantum fiziğinin insan nedir sorgulaması teorik fiziğin iştilal sahasına; teorik fiziğin mezkûr etütleri uygulamalı matematiğin sahasına; uygulamalı matematiğin insanı kuşatma gayretleri uygulamasız, yani, soyut - pür matematiğin insan araştırmalarına; maddi evrenle irtibatı ve iltisakı olmayan spekülâtif soyut ma-

tematiğin insana dair değerlendirmeleri ise metafiziğin türümüzü kuşatma faaliyetine indirgenir. Bu indirgeme sürecinin başında, hatırlanacaktır, metafizikten yola çıkmıştık; geldiğimiz yer ise yine metafizik oldu. Bir diğer deyişle indirgeme işlemi, kritik bir fazda zıttına, yükseltgeme edimine dönüştü. Buradan matematik eşittir, ya da özdeştir metafizik hükmünün çıkarılıp çıkarılamayacağı önemlidir ve fakat önemine binaen müstakil bir etüdün kapsama alanındadır. Budur ve böyledir işte indirgeme dediğin.

3. Fragman (Parça, Detay, Ayrıntı)

Bir bütünün parçaları, yâni, fragmanları, bütünü o bütün kılan karakteristik özellikleri, özü (özüt, esas, essence, küh) barındırır; bu bakımdan da parça / fragman, argümanı bir miktar aşırı yoruma tâbî tutarak söyleyecek olursam, bütünü temsil etmeyi aşarak (fraktal geometrideki varoluş örüntülerini andırır-casına) ‘parça = bütün’ denklemini gerçekler. Bu yüzden de, atomaltı parçacıklardan galaksilere, virüslerden ispermeçet balinalarına ve yüzlerce km² büyüklüğündeki mercan kolonilerine, insandan devâsâ kara deliklere ve bir kum zerreciğinden 11 boyutlu bir metaevrene (metavers denilen bir zemine) gömülmüş, boyutları 2 uzay-zaman sürekliliğinden, 11 uzay-zaman sürekliliğine değin farklılaşan boyutlardaki sonsuz evrenler kümesine kadar bildiğimiz, bilmediğimiz, bileceğimiz, bileceğimizi bildiğimiz, bileceğimizi bilmediğimiz, bilemeyeceğimiz, bilemeyeceğimizi bildiğimiz ve bilemeyeceğimizi bilmediğimiz her şey manasındaki ‘CÜMLE VAROLANLAR CÜMLESİ’, Standart Teori’deki kuarklar ve Süper Sicim Teorisi’ndeki Planck uzunluğuna sahip sicim parçacıkları gibi en temel (en basit) bileşenlerinde DE tezahür eder. Bir diğer deyişle, içerdikleri varlıkların özleri bakımından KUVARK = CÜMLE

VAROLANLAR CÜMLESİ’dir. Neredeyse hiçlik mertebesindeki bir fragmanı, neredeyse sonsuzluk mertebesindeki bütüne eşitleyen bu argümantasyon bizi kaçınılmaz şekilde ‘0 = ∞’ belirsizliğine götürse de, meselenin bu tarafı da, önemi ve genişliği itibarıyla bahsi değerlidir ve yer başka bir yazıdır.

4. Nedir Zaman?

Öncelikle şunun altını çizmeliyim: Newtonian mutlak zaman ve mutlak mekân kavramlarının Einstein’ın görelilik kuramlarıyla geçersiz kılınmasının ardından, bilimsel anlatılarda zaman ve mekândan ayrı olgularmış gibi bahsetmiyor, bunları tek bir birleşik fenomen olan uzay – zaman sürekliliğinin birbirinden ayrılması imkânsız bileşenleri olarak tanımlıyoruz. Öte yandan bu metinde ben, mercek altına alacağım hususları popülerize etmek adına yer yer Newtonian paradigma içinden konuşarak zaman ve mekânı kuşatmaya çalışacağım.

Bindiğiniz tramvay, varış noktanız olan, Antalya’nın en yoğun lokasyonlarından Muratpaşa durağına doğru seyir halinde, günlerden 9 Mayıs 2026, vakit ikindi suları... Tramvaydaki neredeyse herkes gibi siz de cep telefonunuza odaklanmışsınız; diğerlerinden farkınız TikTok veya YouTube videosu ya da dizi izlemek yerine AntSanat Dergisi’nin Mayıs – Haziran tarihli 23. Sayısına göz gezdiriyor olmanız. Bu sırada saatin 14.53 olduğunu görüyor ve ‘umarım 15.10’da MarkAntalya önündeki randevuma zamanında yetişir, böylelikle de dostumu bekletmemiş olurum’ diye geçiriyorsunuz aklınızdan. Tramvay 15.08’de MarkAntalya’ya varıyor, iniyorsunuz ve henüz buluşmaya gelmemiş olan dostunuzu beklemeye başlıyorsunuz. Tramvaya bindiğiniz 14.42’de gelecek zamana dair bir kaygı olan randevunuza yetişememeniz olasılığı 14.53’de şimdiki zamana

ait bir edime (duygu durumuna) evrilmiş, 15.08'te ise geçmiş zamana dair bir tecrübe, bir anı halini almıştır. Tecrübelerimizin oluşturduğu sezgimiz ve sağduyumuzla ve evvelki kuşakların yaşamlarından beslenen genetik edinimlerimiz sayesinde, geçmişten şimdiye gelen ve oradan da geleceğe doğru ilerleyen bir zaman akışı olduğuna kati surette inanırız. MarkAntalya önünde beklerken sokak röportajı yapan bir tv ekibi mikrofonunu uzatıyor size ve soruyor muhabir: 'ZAMAN NEDİR?' Rahatlıkla cevaplayacağımızı düşündüğünüz bu çok basit gibi duran soru karşısında duraklıyor, afallıyor, ne diyeceğinizi bilemiyorsunuz. Merak etmeyin, eksiklik sizde değil; insanların %99'u sizin gibi zorlanmakta bu soru karşısında. Aynı soruya muhatap olduğunda Aziz Augustinus: 'bana sormadığınızda bildiğim, sorulduğundaysa, cevaplayamadığım şeydir zaman!' demişti. 'Panta Rhei / Her şey akar' diyen ve 'aynı nehirde iki kere yıkanamazsın, ne sen aynı sensindir, ne de nehir aynı nehir!' diye ekleyen Herakleitos, maziden istikbale ilerleyen zaman okunun en popüler müdafilerinden di. Bu fikrin en sert muhalifiyse, kuşkusuz, 'varlık ve gerçeklik değişmez, değişim ve hareket yanıltıcıdır, zamanın geçişine ilişkin algımız kendi bakış açımızın dünyaya yansıtılmasından ibarettir' deyişle düşünce tarihi mal olan Parmenides'ti. Nesnel olarak ölçülen antiteyi zaman, öznel olarak deneyimlenen olguyu ise süre olarak tanımlayan Bergson, 'zamanın geçişi, olayların gelecek olmaktan şimdi olmaya, şimdiden de geçmiş olmaya doğru ilerlediği kesintisiz bir değişim sürecidir' dediğinde, zamanın okunu ve vaktin nehrini (sizin MarkAntalya önündeki randevunuza yetişememe kaygınızın zaman içindeki seyrine benzer şekilde) tersine çeviriyordu. Varolan'la değil varlık'la, tikel tezahürlerle değil temel olan tümeller-

le ilgilenen Platon sonrasında talebesi Aristoteles ve ardılları, felsefenin yerini bilimle ikame ederek ontolojik Varlık yerine ontik varolan'ı esas almışlardı. Buna itiraz eden Kierkegaard'la Nietzsche gibi varoluşçu filozofların görüşlerini hocası Husserl'in müktesebatıyla mezceden Heidegger ise, DASEİN dediği insan varoluşunun sonluluğunu kapsayan bir zaman şuurunu içselleştirdiğini, bunun da varlığı hakkında radikal bir kaygı/angst doğurduğunu formüle edecekti. Zaman, Heidegger'e göre, DASEİN İÇİN VARLIĞIN UFKUYDU. Zamanın geçmişten geleceğe aktığını reddeden; onun bütün hallerinin 'önce – sonra – eş zamanlı' parantezinde değerlendirilebileceğini savunan Kipsiz (Statik) Zaman teorisinin müellifi John McTaggart Ellis McTaggart'ın yaklaşımı bütün tezahürleriyle varoluşu farklı bir perspektiften algılamamızı mümkün kılar. Kipli (Devingen) Zaman denilen ve geçmiş – şimdi – gelecek diyalektiğiyle şekillenen lineer akış temelli konvansiyonel zaman anlayışını reddeden bu teori Albert Einstein ve Bertrand Russell'ın da arasında olduğu çok sayıda düşünürce benimsenmiştir. Zamansız Zaman Teorisi ya da Zamanın B-Teorisi gibi isimlerle de anılan bu kuram geçmiş – şimdi – gelecek dediğimiz kiplerin / mood'ların / hallerin aynı anda, yan yana, birlikte var olduklarını savunur. Mercek altına aldığım bu mevzunun bir de 'Endurantizm versus Perdurantizm' boyutu var. [En yalın ve öz ifadesiyle Endurantizm (Dayanıklılıkçılık) ve Perdurantizm (Süreklilikçilik) nesnelerin zaman içinde nasıl var olmaya devam ettiğini açıklayan iki temel / fundamental metafizik görüştür. Endurantizm, nesnenin zamansal akışın her anında bütün haliyle mevcut olduğunu savunurken, perdurantizm nesnenin zamanın faklı dilimlerinde farklı hallerde var olduğunu ve bu zamansal

varlık dilimlerinin (zamani parçaların) kronolojik sıralı toplamının söz konusu nesneyi oluşturduğunu argümente eder.] Metafizik, kuramsal fizik, kozmoloji, ontoloji, mantık, soyut (uygulamasız) matematik gibi çeşitli disiplinleri ilgilendiren veçheleri yüzünden oldukça kapsamlı ve karmaşık bir bahis olan bu dikotominin ayrıntılandırılması okunulan satırlar bakımından bahsi diğeridir.

5. Nedir Mekân?

Mekânı (uzay, boşluk) ele alacağım bu bölümde (önceki başlık altında paylaştığım nedenler yüzünden) kaçınılmaz olarak onun zamanla ilişkisine ve 'zaman = uzay' özdeşliğine / denklemine referans vereceğim. Evren'in tamamına teşmil edilebilecek mutlak

zaman ve mutlak uzay kavramlaştırmalarını esas alan Newtonian paradigmayı, görelilik karakteriyle zamanı, görelilik uzayın bir boyutu olarak değerlendiren 4 boyutlu uzay-zaman sürekliliği önermesinin asal unsuru olduğu Genel Görelilik kuramıyla aşan Einstein, aynı zamanda, mezkûr kuramın denklem setinin özel bir çözümü üzerinden bize 'zamanda yolculuk yapılabilir!' demektedir. 13.8 milyar ışık yılı uzaklığındaki kozmik oluşumları gözleyen James Webb Uzay teleskobu, zaman = uzay denklemi gereği, aynı zamanda, Evren'in 13.8 milyar yıl önceki halini göstermekte bize. Bir deyişle teleskoplar bize zamanda geriye yolculuk imkânı tanımakta. Zaman sonsuz olsaydı, Evrenimizin ortaya çıktığı verili sürecin belirmesi için sonsuz zaman

geçmesi gerekirdi. Bu da pratik işleyişte karşılığı olmayan bir varsayımdır. (Evrenin sonsuz bir uzay-zaman sürekliliğine yayıldığı söylediğinizde, sonsuzluk, nicelleştirilmiş parçalardan oluşmayan bütüncül bir metafizik antite olduğundan, bunun üzerinden hesap ve operasyon yapmak mümkün olmazdı -ki, bu da sizin spekülasyon yaptığımız anlamına gelirdi. Başta mühendislik olmak üzere bütün pratik süreçlerde sonsuzlukları denklemden dışarı atan re-normalizasyon işlemlerinin yapılması bundandır.) Bölüm başlığının imâ ettiği içerik olan mekân üzerinden ilerliyorum; bunu yaparken de 'evimiz' dediğimiz planetimizi, Dünya'yı merkezine alan bir teorizasyon çabasına girişeceğim.

Jeoloji perspektifinden bakıldığında yer kabuğunun derinliklerindeki ergimiş magma çalkantılarının üzerinde yüzen onlarca km kalınlığındaki plâkaların üzerindedir şu anda gezegenimizi şekillendiren bütün kara parçaları ve su kütleleri. 1880 ile 1930 yılları arasında yaşayan Alman jeolog ve meteorolog Alfred Lothar Wegener tarafından 1912'de Kıtaların ve Okyanusların Kökeni kitabında ilk kez ortaya atılan ve ilerleyen on yıllarda bulunan kanıtlarla ispatlanan Kıta Kayması Kuramı kıtaların defalarca bir araya gelerek pangea isimli tek bir devasa kara parçası oluşturduklarını, ardından da ayrıldıklarını, sonra tekrar birleşip tekrar ayrıldıklarını argümente ediyordu. Buna göre, bir voleybol takımının oyuncularını, müsabaka sırasında, voleybol sahasının kendilerine ayrılan bölümünde nasıl sürekli olarak konum değiştiriyorlarsa, birleşip ayrılmaları sırasında gezegenimizin kara parçaları da işte ona benzer şekilde Dünya üzerindeki yerlerini sürekli değiştiriyordu. Yeryüzündeki su kütlesi ise, her durumda karalarla kuşatılmaktaydı. Kıta Kayması Kuramına göre, kıtalarla okyanusların sergiledikleri bu

birleşme ve ayrılma döngüsüne, bu sürekli hareket halinde olmaya sebep, onların üzerinde yer aldıkları levhaların altındaki erimiş magmanın konveksiyonel hareketleriydi. Şu kritik mevzuyu da atalım ramp ışıklarının altına: sürekli eleştiri – özeleştirme mekanizmalarını kullanan yegâne canlı olan türümüz homo sapiens - sapiens geçmişte yaşadıklarına takılır, onlarla hesaplaşır, yanı sıra, gelecekte başına gelebilecekler hakkında kaygılanır duyar. Oysa farkındalığına sahip olmamız gereken yegâne gerçeklik, odaklanmamız gereken biricik hakikat yaşadığımız ŞU AN ve BURADADIR. ŞİMDİ ve BURADA asal mottomuz olmalıdır. Dünya üzerindeki 8.3 milyar kadın ve erkek insan kardeşimiz, verili bir anda, Dünya'da olabilecekleri milyonlarca lokasyondan sadece birisindedirler. Bu durum, bulunmadıkları milyonlarca lokasyonun mevcudiyetini kaldırmaz ortadan. Aynı mantıklı metotla ilerleyelim: her an, geçmişten geleceğe akan o sonsuz zaman sürecinin sadece belirli bir anındayızdır. Bu, içinde olduğumuz an dışındaki sonsuz tanesi geçmişe ve sonsuz tanesi de geleceğe ait olan sonsuz sayıdaki anların da deneyimlediğimiz anla birlikte ve yan yana oldukları gerçekliğini değiştirmez elbette. (Aynı anda iki zamanda ya da iki mekânda birden ancak bilim kurgu, ya da fantastik kurgu anlatılarında olunabileceği hatırlatmasıyla çıkıyorum bu bahisten.)

Devam edeceğiz...

Zuhal Başbuğ'u Kutluyoruz

Dergimizin yazarlarından, sanatçı / akademisyen Zuhal Başbuğ, Rusya Federasyonu'nda gerçekleşen uluslararası yarışmadan iki ödülle döndü.

R

usya Federasyonu Bilim ve Yükseköğretim Bakanlığı Saint Petersburg Stieglitz Devlet Sanat ve Tasarım Akademisi tarafından geleneksel olarak düzenlenen sanat yarışmasına bu yıl 806 eser katıldı. Teması, “Sanatçının Dünyaya Bakışı”, “Dünya Çevresinde: Sınırsız Sanat” olan

yılki tema yarışmaya 46 farklı ülkeden profesyonel sanatçılar katılım sağladı.

Seçici kurulda, 10 farklı ülkeden 10 jüri üyesinin yaptığı değerlendirme sonucunda belirlenen sıralamaya göre, Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Temel Sanat Eğitimi Anasanat Dalı öğretim üyesi Doç. Dr. Zuhal Başbuğ'un özgün eserlerinden biri natürmort dalında ikincilik ödülüne, bir diğeri ise peyzaj dalında üçüncülük ödülüne layık görüldü.

Arkadaşımızı kutluyor, başarılarının devamını diliyor ve “Dağlar” adlı peyzajı sizlerle paylaşıyoruz.

antsanat

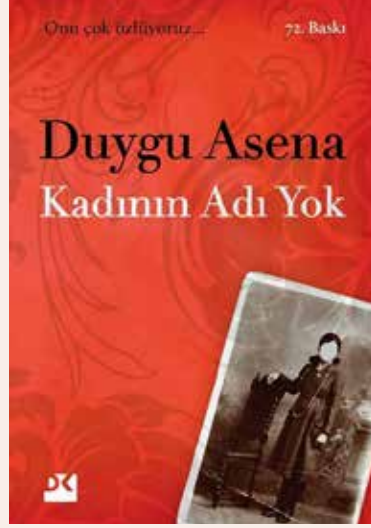
Kadının Adı Yok

“Bir cam kavanozda yaşamışlığım, beynimin içindeki tüm güzel hayallerle, o hayallerin yıkılışındaki şaşkınlığımla... Kendi kendimle çok güzel eğlendim.”

Çiğdem
EKİZ

Duygu Asena, 1946'da İstanbul'da doğdu. Kadıköy Özel Kız Koleji'ni ve İstanbul Üniversitesi Pedagoji Bölümü'nü bitirdi. İlk yazısı 1972'de Hürriyet gazetesinin Kelebek ekinde yayımlandı. Çeşitli gazetelerde köşe yazarlığı, yöneticilik ve röportaj yazarlığı yaptı. TRT-2'deki “Ondan Sonra” programını hazırlayıp sundu (1992-1997). İlk kitabı Kadının Adı Yok ile adını duyuran Asena'nın geniş bir okur kitlesine ulaşan bu eseri 1988'de müstehcen bulunarak yasaklandı. Dava sürerken Atıf Yılmaz tarafından filme alındı. İki yıl süren dava sonucunda kitabın yayımına yeniden izin verildi. Duygu Asena 2006'da beyin tümörü nedeniyle İstanbul'da hayatını kaybetti. Yayımlanan kitapları sırasıyla: Kadının Adı Yok, Aslında Aşk da Yok, Kahramanlar Hep Erkek, Değişen Bir Şey Yok, Aynada Aşk Vardı, Aslında Özgürsün, Aşk Gidi-

yorum Demez, Paramparça'dır. Kadının Adı Yok, bir kadının çocukluğundan başlayarak aile, eğitim, çalışma ve evlilik hayatı içinde maruz kaldığı sınırlamaları, baskıları ve saldırıları yalın bir dille anlatan bir kadınlık manifestosudur. Basıldığı yıl olan 1987'de, özellikle ergenliğini yaşayan kadınlar için hiç yabancı olmayan bu anlatı, bu-

gün özellikle metropollerde yaşayan gençlere yer yer şaşırtıcı gelebilir. Büyük büyük olayların kitabı değildir roman. Gündelik hayatın içinde yaşanan ve sıradan gibi görünen ama derin etkileri olan durumları anlatır. Kadının kendi bedeni, kararları ve yaşamı üzerindeki söz hakkını sorgulayan roman, bir uyanış hikayesi olarak tarihteki yerini alır. Yazıldığı dönemde büyük ses getirmiş olsa da, aslında hak ettiği değeri tam anlamıyla gördüğünü söylemek güçtür. Kadın için nasıl hayatı, nasıl can alıcı noktalara değindiği; dile getirdiği meselelerin ne denli önemli olduğu ise yıllar içinde daha iyi anlaşılmıştır.

İyi ki doğdun Duygu Asena, iyi ki bu memlekette adeta bir armağan olarak var oldun...

Keyifli okumalar...

Kadının Adı Yok, Duygu Asena, Doğan Kitap

KIRMIZI LEKE / Nathaniel Hawthorne

Nathaniel Hawthorne'un Kırmızı Leke (çoğunlukla "Doğum Lekesi" olarak bilinen anlatı), insanın kusursuzluk arzusunu merkezine alan, kısa ama yoğun bir alegoridir. Yazar, bilim ile doğa, akıl ile kabul arasındaki gerilimi Aylmer ve Georgiana karakterleri üzerinden ustalıkla kurar. Georgia'nın yanağındaki küçük kırmızı leke, fiziksel bir ayrıntıdan çok daha fazlasına dönüşerek insan doğasının kaçınılmaz kusurluluğunu simgeler.

Hawthorne'un dili sade görünmekle birlikte derin bir sembolizm taşır. Özellikle kırmızı lekenin giderek büyüyen bir takıntıya dönüşmesi, Aylmer'in bilimsel hırsının etik sınırları aşmasını görünür kılar. Burada yazar, Aydınlanma düşüncesinin "mükemmelleştirme" idealine ince bir eleştiri yöneltir. Aylmer'in kusursuzu yaratma çabası, aslında doğanın dengesine karşı bir müdahaledir ve trajik sonuç kaçınılmaz olur.

Eserin en güçlü yanı, kısa hacmine rağmen katmanlı bir anlam dünyası kurabilmesidir. Ancak bu yoğun sembolizm, bazı okurlar için karakterlerin duygusal derinliğini ikinci plana itebilir. Buna rağmen Kırmızı Leke, insanın doğaya karşı mücadelesinin ve kusursuzluk arzusunun trajik sınırlarını etkileyici bir biçimde ortaya koyar. Hawthorne, küçük bir leke üzerinden büyük bir varoluş meselesini tartışmaya açar: Kusursuzluk arayışı, insanı insan yapan şeyleri yok etme pahasına ne kadar ileri gidebilir? Bu soru, eseri zamansız kılan temel gücüdür.

ISSIZ FİKİRLER MÜZESİ / Yusuf Akın

Avukat Yusuf Akın'ın son şiir kitabı *İssiz Fikirler Müzesi*, okuru ilk sayfadan itibaren alışıldık bir şiir deneyiminin dışına davet eden, düşün-

ceyle duygunun iç içe geçtiği özgün bir metin olarak dikkat çekiyor. Kitap, adından başlayarak bir mekân hissi kuruyor: terk edilmiş, tozlanmış, unutulmuş fikirlerin sergilendiği bir müze. Ancak bu müze, taş duvarlardan çok zihnin kıvrımlarında yükseliyor; her şiir, okuru kendi iç dünyasının koridorlarında dolaştıran bir kapıya dönüşüyor.

Akın'ın şiirlerinde dil, yalnızca bir anlatım aracı değil, aynı zamanda bir sorgulama biçimi. Sözcükler çoğu zaman alışıldık bağlamlarından koparılıp yeniden kuruluyor; bu da metne hem taze hem de yer yer zorlayıcı bir derinlik kazandırıyor. Şair, imgelerini yoğun bir iç sesle beslerken, bireyin modern dünyadaki yalnızlığına, unutulmuşluk hissine ve zihinsel dağınıklığına odaklanıyor. Bu yönüyle *İssiz Fikirler Müzesi*, sadece bir şiir kitabı değil, aynı zamanda çağdaş insanın içsel haritasını çizmeye çalışan bir metin.

Akın'ın şiirlerindeki yoğunluk ve imgelerin sıklığı, kitabın temel meselesi olan "yalnızlık" ve "terk edilmişlik" duygusunu pekiştiren bilinçli bir tercih olarak da okunabilir. Akın, okuru rahatlatmaktan çok, onu kendi zihniyle baş başa bırakmayı seçiyor.

İssiz Fikirler Müzesi, çağdaş Türk şiirinde deneysel arayışlara açık, düşünsel derinlikten beslenen bir eser olarak öne çıkıyor. Yusuf Akın, bu kitabıyla yalnızca şiir yazmakla kalmıyor; aynı zamanda okuru, kendi unutulmuş fikirlerinin izini sürmeye davet eden sessiz ama etkili bir çağrıda bulunuyor.

İbrahim
DAĞHAN

Antalyalı Genç Kıza Mektup

Yazarın kendi yaşamöyküsünü liseli bir kıza doğrudan anlattığı ünlü nostaljik mektubu, Antalya'nın hayatındaki yerini anlattığı kadar eserlerini ve poetikasını da ilk kez açıkladığı önemli bir metindir. Okurlarımıza anısal ağırlıklı bölümleri sunuyoruz.

Ahmet Hamdi
TANPINAR

M

ektubunuza vaktinde cevap veremedim. Maalesef kâtibim yok. Halbuki şair, muharrir ve üniversite hocası olarak işim epey fazla. Lise sınıflarını, vaktiyle efsanevî denebilecek

uzak bir çağda, yani 1918-1919 yılları arasında, benim gibi Antalya'da okuyan ve beni merak eden bir genci hiçbir şekilde bekletmek istemezdim.

Edebiyatı gerçekten seviyor musunuz? Eserlerimle temasınız var mı? Buralarını bilmiyorum. Mektubunuzda beni layıkıyla okuduğunuzu gösteren bir emareye rastlamadım. Yalnız, lise talebesisiniz ve Antalya'dasınız. Yani 1918-1919 yılları arasında aşağı yukarı benim yaşadığım hayatı yaşıyorsunuz. İşte size bunun için yazıyorum. Bulunduğunuz memleketin, belki de orada doğdunuz, hayatımda mühim bir yeri vardır. Sizin sahillerinizde, o denize bakarak, o lodos dalgalarını seyrederek, benim gençliğimde şimdikinden çok az verimli olan meyve bahçelerinde dolaşırken ilk şiirlerimi tasavvur ettim ve edebiyattan başka bir şey yapamayacağımı anladım. Yavaş yavaş bir hülya adamı oldum.

Hayatımı herhangi bir antolojide bulabilirsiniz. 1901'de doğdum. Babam kadıydı. Bu yüzden çocukluğum daha ziyade onun Anado-

lu'da tayin olduğu yerlerde geçti. İstanbul'da iki memuriyet arasında kalıyorduk. Ergani madeninde üç yaşında iken bir gün kendime rastladım. Çok karlı bir gündü. Ben sıcak ve buğulu bir camdan karla örtülü bayıra bakıyordum. Sonra birdenbire kar tekrar yağmaya başladı. Bir çeşit çok lezzetli bir hayranlık içinde kalmıştım. Bu ânı her karlı günde hatırlar ve yağmasını beklerim.

Antalya'ya 1916 sonbaharında geldik. Epeyce büyümüştüm. Tek başıma, geceleri deniz kıyısında veya kayalıklarda, Hastahanebaşı'nda gezmek hakkım vardı. Karanlık epeyce inip de kayaların gölgesi beni korkutana kadar orada kalırdım. Denizin iki manzarası beni çıldırtırdı. Biri bu kayaların sahile bakan yerinde sabah ve akşam saatlerinde durgun denizin ışıyla dipteki taş ve yosunlarla aldığı manzara, biri de öğle saatlerinde güneş vuran suyun elmas bir havuz gibi genişlemesi. Bunlar benim muhayyilem için büyük manaları olan şeylerdi. Bu manalar sade güzel değildiler, bana bir türlü çözemediğim bir hakikati veya sırrı anlatıyorlardı.

Bir gün İstanbul'a tahsile gönderecekleri gün, Hastahanebaşı'na giden bu manzara ile bir daha karşılaştım. Fakat büsbütün başka şekilde. Dostlarım Ali Kemahlı ile Nail'in evlerine gidiyordum. Bu evle yandaki evin arasında-

ki boşluktan yine güneşin bütün bir saltanat içinde dinlendiği durgun denizi gördüm. Hiçbir şey insana bu kadar yakın ve buna rağmen ezici şekilde güzel olamazdı. Manzara, söylediğim gibi, benim için yeni değildi. Gideceğim evin denize bakan herhangi bir yerinden Nail ile dama oynadığımız taraçadan da görebilirdim. Fakat o anda yeni bir şey gibi görüyordum. Bir iki dakika büyülenmiş gibi bu manzaraya baktığımı hatırlıyorum. Denizin ve aydınlığın dersi miydi? Böyle olsa bile o anda zihnimde herhangi bir vuzuh yoktu. Sadece mühim bir şey olduğunu biliyordum. Zaten gördüklerimi zihni hayatıma nakledebilecek bir bilgim yoktu.

1921 yılında tekrar Antalya'ya tatil için döndüğüm zaman bir gün yine Hastahanebaşı yolunda iki evin arasında tekrar güneşle birleşmiş, güneşin havuzu ve sarayı olmuş bu su ile karşılaştım. Manzara sadece muhteşemdi. Fakat bu güzellik bana acayip bir ölüm düşüncesi arasından geldi. Hiçbir şey bu kadar insana yakın, buna rağmen bu kadar ezici, ondan ayrı olamazdı. Bu, şiire adamakıllı kendimi verdiğim sene idi.

Talihimiz içimizde çok gizli bir yerdedir. Fakat ona erişebilmemiz için çok şeylerden kurtulmamız lazımdır. Bu, bende çok geç oldu. 1921 yılında ise, ben henüz bu çağda değildim. Dilin dışında hiçbir şeyin üzerinde duramıyordum. Aynı günlerde, yine bulunduğumuz memlekette denizin bir başka manzarasıyla karşılaştım. Güvercinlik denen deniz mağarasını gördüm. Bu mağara suyun hücumuyla, açılıp kapanan aydınlığıyla benim için mühim bir şey oldu. Dediğim gibi, gördüklerimi henüz küçük bir keşif haline getirecek seviyede değildim. Fakat estetiğimin temeli olan rüya fikri, biraz da bu mağaraya bağlıdır. Huzur romanımda Antalya'dan bahis vardır.

Bende asıl büyük tesir, Fransız şiirinden ve bu şiirin, Baudelaire-Mallarme-Valery kolun-

dan geliyor. Asıl estetiğim Valery'yi tanıdıktan sonra (1928-1930) yıllarında teşekkül etti. Bu estetiği veya şiir anlayışını rüya kelimesi ve şuurlu çalışma fikirleri etrafında toplamak mümkündür. Yahut da musikî ve rüya, Valery'nin, "velev ki, rüyalarını yazmak isteyen adam bile azami şekilde uyanık olmalıdır," cümlesini, "en uyanık bir gayret ve çalışma ile dildeki bir rüya halini kurma," şeklinde değiştirin, benim şiir anlayışım çıkar.

"Ne içindeyim zamanın" şiiri, şiir halini, kozmosla insanın birleşmesini nakleder ki, bir çeşit murakabe (içine dalma) ve rüya halidir. Görüyorsunuz ki, hakikî romanın tesadüfleri ve tuhaflıkları ile alâkası yoktur. Zaten rüyanın kendisinden ziyade, benim şiir anlayışım da, bazı rüyalara içimizde refakat eden duygu mühimdir. Asıl olan duygu bu duygudur. Musikî burada işe girer. Çünkü bu duygu musikîşinas olmamak şartıyla musikî sevenlerde bu sanatın uyandırdığı hisse benzer. Bunu, yaşadığımızdan başka bir zamana gitmek diye tarif edebilirim. Başka türlü ritmi olan ve mekanla, eşya ile içten kaynaşan bir zaman.

Şiir hakkında bu tarz düşünen, onu sonunda insandan ayıran bir adamın niçin roman yazdığını şimdi bana sorabilirsiniz. O zaman size derim ki, şiir, söylemekten ziyade bir susma işidir. İşte o sustuğum şeyleri hikâye ve romanlarımda anlatırım. Onun için mümkün olduğu kadar kapalı alemler olmasını istediğim şiirlerimin anahtarlarını roman ve hikayelerim verir.

Bu mektubu biraz da çocukluğuma göndermiş gibiyim. Bilmem liseniz hâlâ eski yerinde, yani Ambarlı'da mı? Sizinle konuşurken, sizi hep orada tasavvur ettim. Bana vaktiyle olduğum genç adamı hatırlattınız. Onun heyecan ve coşkunluğunu yaşadım. Size teşekkür ederim. Arkadaşlarınıza ve hocalarınıza selam ve dostluklarımı, başarı dileklerimi söyleyin.

Antalyalı Genç Kızdan Tanpınar'a Mektup

Yüz yıl önce lebiderya bir huzur ikliminde
şimdi bizim yaşıımızda güneşten bir Adalya'nın
meltemli, hüzünlü gizemini keşfetmiştiniz;
gökkubbenin altında her şey yerli yerinde.

Gezindiğiniz parklar, turunçgil bahçeleri
çiçekleniyor kızıl akşamsefâlarıyla yine;
İdadi'den eve döndüğünüz her akşamüstü,
Yat Limanı'na dönüşen eski metruk İskele'niz,
O günler avcunuzla kana kana su içtiğiniz Mescit,
ve dolunaya göz kırpan hayalci deniz feneriniz
büyülüyor bugün de Kaleiçi'nde gezinenleri...

Islak çimenlerine uzandığınız Düden Çayı'ndan
Akdeniz'e uçan şelâle dumanlarıyla tütsülenip
şiiir Güvercinlik Mağarası'nda keşfettiğiniz günler
sırılsıklam dönmüştünüz Hastahane başına.
Karanfil sancısı, ilk gençlik yasıydı ömrünüzün.
Tophane Çay Bahçesi'nde hiçkimse'siz kumrular gibi
Üşüye üşüye okuyarak ısıttınız şiirinizle bizi.

Nereden baksanız hâlâ karşınızda Bey Dağları
ve kadîm Akdeniz ufku, sonsuzluk duygusu...
Yıldızlı 'bir rüyâdan arta kalmanın hazzı' ile
o sisli-puslu Sonbahar'ı hatırlar mısınız?
Her seher vakti denizden çekip hayâl ağlarınızı

Bir fayton sesiyle Yenikapı'dan başlardı
Kalekapısı'na ayarladığınız saatlerinle
'Mahur Beste'nize yeniden yolculuğunuz.
Yıldızların altında Kozakhane oldunuz,
çığlık çığlığa ipeklerini ören böcekler gibi
Mümtaz'ın yüreğine sarmalandı ilk rüyâlarınız.

Alnınızda yirmi yaşın buğulanmış hüznüyle
Kepez'den Akdeniz'e inmiştiniz ikinci kez
Falezler'in kuytusunda akan gümüş köpüklerin
hülyâlı mûsikîsini dinlemiştiniz. Hatıramızda
'Ne güzel geçti bütün yaz'lar, değil mi?
Her mevsimde Ferah-fezâ âyinleriyle,
Ve sonsuz bir minnetle size çok yâdedeceğiz.

Cansever EYÜBOĞLU

Nail
GÜÇ

Aile, Eğitim, Satranç,
Rol Model...

Biri ya da Hepsi Üstüne Bir Film

Bugünlerde okullarımızda tanık olduğumuz üzücü şiddet olaylarının kökeninde, ekranlardan sızan zehirli bir “rol model” krizi yatıyor. Mafyayı, illegal gücü ve bedel ödemedi kazanılan sözde başarıları kutsayan figürler gençlerimize “tek yol” gibi sunuluyor. Oysa gerçek kahramanlar hemen yanı başımızda altmış dört karenin başında sessizce tarih yazıyorlar.

Tarihsel Bir Başarı

Asıl modern rol modellerimiz; daha on üç yaşında dünyanın en genç Büyük ustalarından (GM) biri olmayı başaran, üstelik satranç tarihinin efsanesi Judit Polgar’ın otuz beş yıldır kıramayan rekorunu tarihe gömen Yağz Kaan Erdoğmuş olmalı. Yağz Kaan, sadece bu unvanla kalmadı; satranç tarihinde 2600 ve ardından 2700 ELO barajını on dört yaşında geçen ilk oyuncu olarak adını satranç tarihine altın harflerle yazdırdı.

Onunla omuz omuza yürüyen Ediz Güler ise yaş gruplarında Avrupa ve Dünya şampiyonluklarıyla kürsüden inmezken, her iki gencimiz de masada karşılına çıkan dünya şampiyonlarını yenmeyi başardılar. Bu çocukların eme-

ği, disiplini ve dünya çapındaki bu devasa başarıları neden ana akım medyada bir magazin figürü kadar yer bulmaz? Zekânın bu “masum hamlelerini” değil de, şiddetin karanlığını ön plana çıkarmak, bir neslin zihnini kendi elleri-mizle zehirlemek değil mi?

Rol Modelleri Asla Küçümsemeyin

Şu soru hep kafamı kurcalamıştır: Reşat Nuri’nin “Çalıkuşu” romanı olmasaydı kadınlarımızın öğretmenlik mesleğine yoğun ilgisi bu kadar erken olur muydu? Bence Güntekin’in Feride’si Atatürk devrimlerinin en önemli kahramanlarından.

Naim Süleymanoğlu ülkemizde bir rol model olarak halter sporunu popülerleştirdi. Kadın

voleybolcularımızın başarıları pek çok genç kızımızın hayatına dokundu, dokunuyor. Mitlere sahip olacak kadar kadim olmayan Amerika, “modern mitler” yaratmak konusunda cidden çok becerikli.. 1972’de Fisher’in Spassky’i yenip dünya şampiyonu olduğu süreci öylesine muazzam pazarladılar ki, sonradan vatan haini ilan ettikleri Fisher, bir satranç mitine dönüştü.

Masum Hamleler

Ortalama bir satranç oyuncusu olarak satranç üstüne yapılmış tüm filmleri izlediğimi sanıyordum. Bobby Fisher (Şah Mat) Satranç Oyuncusu, Quinn Gambit (dizi), Kayıp Şampiyon, Rövanş (dizi) hemen aklıma geliverenler. Elbette Stefan Zweig’in “Satranç” eserinden uyarlamalar.

Eğitimci olmanın etkisiyle midir, filmin gücünden mi bilmiyorum, rahatlıkla ilk sıraya koyabileceğim Masum Hamleler’i en sona bırakmış olmam hayli ironik.

Film, Bobby Fischer’e göndermelerle yürüdüğü için satrancın bu sıra dışı şampiyonunu tanımakta yarar var.

Coğrafya kaderdir ama bence “aile” en büyük kaderdir. Fischer, sağlam bir aile yapısı içinde geçirmemiştir çocukluğunu. Anne baba sevgisinin tüm boşluğunu altmış dört karede aramıştır. Yetenekle çalışmanın eseridir Fischer. Yıllarca Rusya’nın, o zaman SSCB, hegemonyasında kalan bu akıl oyununda, soğuk savaşın en civcivli yıllarında, Amerika kaçırılmayacak bir prestij fırsatı yakalamıştır. Dünya şampiyonu Rus Boriss Spassky ile Fischer’in şampiyonluk maçı o yıllarda futboldaki Brezilya-Arjantin maçı efekti yaratır tüm dünyada. Karşılaşma boyunca ve sonrasında Fischer’in yaşattıkları değme gerilim filmlerini aratmayacak kadar inanılmazdır. Sadece kazanmaya odaklı olmasını anlayabilirim ama, zafere giden yolda yaptıkları, şizofren/paranoyak yanını

anımsatmalıyım. Bobby Fischer bu karşılaşmada dünya şampiyonu olmuştur ama benim için o ünlü altıncı oyundan sonra Spassky’nin masadan kalkıp rakibini alkışlaması tam bir insanlık şampiyonluğudur.

Masum Hamleler’in Joshua’sı şanslı bir çocuktur; iyi bir baba, harika bir anneye sahiptir. Çok erken yaşlarda satranç yeteneğini göstermeye başlar. Aile de onu desteklemek için elinden geleni yapar. Satranç eğitmeninin, oğlunu “satrançla zehirleme” girişimini görür görmez annenin gösterdiği tepki filmin en önemli sahnelerinden biridir:

“Hemen evimden defol!”

“Ama hanımefendi oğlunuz bir şampiyon potansiyeli taşıyor!”

“Defol dedim!”

Eğitmeni oynayan Ben Kingsley çaresiz çıkar gider.

Jashua, özel satranç dersleri ve turnuvaların yoğunluğu içinde okuldaki derslerinde bazı sorunlar yaşamaktadır. Baba tam da bizlik bir çözüm bulur! Özel okula alıvermek Jashua’yı! Çünkü sorunun nedeni okuldaki öğretmendir! Baba bu sahnede üstelik öğretmene haddini bildirip onu, oğlunun yeteneğini görememekle suçlamaktan da kaçınmamıştır. Jashua sorar babasına:

“Yeni okulumun bahçesi güzel mi?” (İş merkezlerinden, apartmanlardan okula dönüştürülen yurdumun duble “l”li kolejlerine selam olsun)

“Görmedim, güzel diyorlar!”

Bu noktada babanın yanlış yapan ama her seferinde eşi sayesinde yanlışını görüp doğruya dönmesi, Jashua’yı korkutan rakibinin bir boksörmüş gibi sunulması... Filmin eleştirilebilecek yanları. Finaldeki “Zehirleyici motivasyon objesi”nin Joshua’yı şampiyon yapan “motivasyon objesi”ne dönüşmesi ne kadar tutarlı görünüyor, sorgulanabilir. Filmin akıcılığına kendimizi kaptırıp unutmamız mıyız veya romantizmin dayanılmaz hafifliğine mi teslim olmalıyız?

Çocuklar Yarış Atı Değildir

Ülkemizde çocuklarımızı birer yarış atına dönüştürdüğümüz gerçeğiyle yüzleşmemiz gerek. PISA sınavlarındaki yerimiz ortadayken çözüm arayışımızı, Joshua'nın babası gibi sadece okul değiştirmekte veya öğretmeni suçlamakta arıyoruz. Oysa asıl soru çocuğumuzun bedeni mi daha değerli, akli mi? Bir boks maçında kaşı açılrsa dünyayı ayağa kaldıracak ebeveynler, neden çocuklarının ruhsal ve zihinsel olarak hırpalanmasını, yanlış rol modellerle zehirlenmelerini bu kadar kolayca görmezden geliyorlar?

Filmi beğenmemin temel nedeni "çocuklarımız birer çocuktur; bir daha asla yaşama fırsatı bulamayacakları bu dünyayı onların ellerinden almak insanlık suçudur. Doğru ilerlersek çocuklarımız hem yeteneklerinin sınırlarını zorlayabilir hem de mutlu ve sağlıklı bir çocukluk yaşayabilirler." mesajını açıkça vermesi.

Film, ülkemizde çocuklarımızı birer yarış atına nasıl dönüştürdüğümüzü görmemizi sağlayabilir. Satrançtan söz açmışken günümüzün gayri resmi şampiyonu Magnus Carlsen'i de anmadan geçmeyelim. Pek çoğumuzun en azından adını duyduğu Karpov ve Kasparov'u da analım. Eh hadi yapay zekâları da atlamayalım: Stockfish, Lelachess... gözün aydın insanlık; hiçbir şampiyon bunlarla aşık atamıyor artık!

Notlar:

*Satranç zehirlenmesi: Stefan Zweig'ın ünlü "Satranç" kitabında geçen, zihnini aşırı yoğunlukla satranç oynaması veya düşünmesi sonucu gerçeklikten kopması, takıntılı hale gelmesi ve psikolojik bir delilik evresine girmesi durumudur.

*Elo: Satrançta puan sıralamasıdır. 2700 elo dünyada elit satranç oyuncularının arasına girme sınırı kabul edilir. Satranç tarihinde klasik zaman kontrolünde 2800 ELO barajını aşabilen sadece 14 oyuncu bulunuyor.

* Yağız Kaan Erdoğmuş, Nisan 2026'da 2700 ELO barajını aşarak bu seviyeye ulaşan dünyanın en genç büyük ustası (GM) olmuş ve Türk satranç tarihinin en yüksek seviyesine erişmiştir. Yağız Kaan, eski dünya şampiyonu Veselin Topolov'u Nisan 2026'da 5-1 gibi ezici bir skorla yenip 2700 barajını aşmıştır.

*Garry Kasparov, o zamanlar satrançta dünya şampiyonuydu, IBM'in süper bilgisayarı Deep Blue'ya karşı altı maçlık bir çift maç oynadı. Kasparov, 1996'da yapılan ilk maçı 4-2 kazandı. 1997 rövanş maçında Deep Blue, Kasparov'u 3.5-2.5 yenerek bir dünya satranç şampiyonunu turnuva kuralları çerçevesinde alt eden ilk bilgisayar oldu.

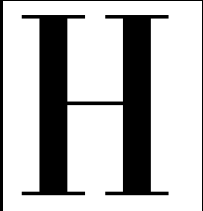
* Meraklıları için; 2024 yapımı "RÖVANŞ" adlı dizi, Kasparov'un 1997'de Deep Blue ile karşılaşmasını, ayrıntılarıyla anlatıyor.

*Günümüz bilgisayarlarını bir insanın yenmesi olanaksızdır. En bilinen satranç motoru "Stockfish 18"nin elo gücü 4000 civarındır. Aktif satranç oyuncusu Magnus Carlsen, 2882 elo ile tüm zamanların en yüksek seviyesine ulaşmıştır.

Sena
DEMİR

La Haine, Türkiye gösteriminde “Protesto” adını alsa da tam çevirisiyle “Nefret” anlamına gelir. İsmine uygun olarak filmde bahsederken, toplum çöküşü, polis şiddeti, umutsuzluk ve politika gibi konulara değinmemiz gerekir.

Nefret: Her şey Yolunda mı?

Her insan hayatının bazı kısımlarında nefret duygusuyla baş başa kalır. Haliyle nefretin medyada gösteriminin insanlarda katharsis hissiyatı uyandırması olası bir durumdur. Katharsis (“Duygusal Arınma”; bastırılmış, birikmiş yoğun duyguların -öfke, korku, üzüntü vb.- dışa vurularak kişinin rahatlaması ve psikolojik olarak temizlenmesi süreci), motivasyon ne kadar belirginse o kadar güçlü olur. Sinemadaki intikam konulu (Vigilante) film fazlalığı buna bir örnektir. Özdeşleşimin en uygun birleşeceği noktalardan birisi de o nefretin nereye ve nasıl yönlendirileceğine dair kafa karışıklığımız ve bunun sonucunda yaptıklarımızdır.

Filme dönelim: La Haine, Mathieu Kassovitz

tarafından yazılan, ortak kurgulanan ve yönetilen 1995 yapımı bir Fransız filmidir. Film, başrol karakterlerimiz Vincent Cassel, Hubert Koundé ve Saïd Taghmaoui’nin Fransa’daki göçmen mahallesinde geçen hayatlarından bir gün ve bir geceyi konu alır. Yapım, ideolojisi ve söylenen sözleri ile pek çok kez dile gelse de en çok iki sahne çekimiyle anımsanır: Kaydırmalı çekim (dolly shot) ve ayna efekti çekimi (Body double, No mirror shot). İlki, Vinz (Vincent) karakterinin ayna karşısında çekilmiş sahnesidir. Her ne kadar ayna gibi görünse de aslında pencere ve dublör kullanılarak yapılmıştır. Kaydırmalı çekim, karakterler konuşurken odağı sırasıyla arka plan ve karakterler olacak şekilde değiştirilerek Vertigo Efekti yaratılan sahne de kullanılmıştır.

Film, konu olarak hibrit bir yapıya sahiptir; pek çok olguyu içinde barındırır. Drama haricinde suç, şehir romanı, sürrealist ve hiciv gibi türleri de kapsadığı görülür. Spesifik olarak ele aldığı gün, protesto yapılan bir gecenin sabahıdır. Filmde, Abdel Ichaha adlı gencin polis tarafından ölesiye dövüldüğü ve yoğun bakımda olduğu haberin duyulmasıyla başlar. Abdel'in arkadaşı olan üç genç, şehrin etrafında bir arkadaşlarının iyileşmesini umut ederek dolanır. Bir gün içerisinde, nefretlerini kısmen doğru kısmen yanlış şekilde yansıtımları gerçekçi bir bakışla ele alınır. Özetle protesto sebebine bakarak nefretin motivasyon kaynağını bulabiliriz.

La Haine'da iki güçlü karakter ve iki güçlü an olduğu söylenebilir. Saïd, sürekli barışçı rolünü oynar. Arkadaşları iki ayrı uç noktayı temsil ederken o, seyirci gibi aklı karışık ve ne yapacağını bilemez bir durumdadır. Yine de bu karmaşa, arabulucu olabilmesi için ona yardımcı olur. Kavgı ettiklerinde Saïd ortamı toparlamaya çalışır. Vinz, aklın değil duyguların sembolüdür. Onu diğerlerinden farklı kılan şey, duyduğu vicdan ve kararsızlık, insanlığının kayıtsızlığına üstün gelmesidir.

Benzer bir hikâye mitolojide de karşımıza çıkar; Odysseus, maceraları sırasında Cyclops'u öldürmez; geliştirdiği acıma duygusu sebebiyle onun yaşamasına izin verir. Bu olayın ardından Athena ile aralarında bir kavgı geçer. Athena, Odysseus'u aklın savaşıcısı olamaması ile suçlar. Yeri geldiğinde kayıtsız görünse bile mantıklı olanı yapması

gerektiğine dair öğütler verir ve yolları ayırılır. Hikâyenin sonunda Odysseus, istemeseyse bile mantıkla hareket eden bir karaktere dönüşür. Yaşadıkları ona aksinin mümkün olmadığını da kanıtlamıştır.

Saïd, bir günde dört arkadaşını da kaybeder ve yalnızlığa mahkûm olur; polis memuru ve Hubert birbirine ateş etmeden önce gözlerini sımsıkı kapar. Tıpkı toplumun sosyal çöküşlerde yaptığı gibi... Film, düşen bir toplumun hikâyesidir; çöküş, sürekli aynı kelimeler etrafında döner: 'Şimdilik her şey yolunda, şimdilik her şey yolunda. Önemli olan ne kadar yüksekte düştüğün değil, nasıl yere çarptığıdır...'

Film boyunca sorular aklımızda dönüp durur: "Hayatta kalmak için illa o tetiği çekmek mi gerekir?", "Biz asla karşı taraftan o vicdanlı bakışları alamayacak mıyız?", "Bütün bu şiddetin ve mutsuzluğun sebebi nedir?" Bunları düşünürken belki de çok yakınımızda olan ve her gün gördüğümüz, görmezden geldiğimiz adaletsizliklerin yanından geçeriz ve kendimize o sözleri tekrarlarız: "Şimdilik her şey yolunda, şimdilik her şey yolunda."

Peki, düştüğünü kabul etmeyen bir toplum, nasıl yere çakılacağını seçebilir mi?

Kırlangıçlar ve Guguk Kuşları

Ayşe
ÇOBAN

“Bu kadar yürekten çağırma beni, Bir gece ansızın gelebilirim.”

Çöp konteynerinin karşısındaki meyhaneden kaçan melodiye kulak kabarttı.

“Nereye gidiyorsun be! Hem de bu ayaklarla!”

Yanından geçen bir teyze ters baktı. Söylene- rek adımlarını hızlandırdı. “Deli mi ne?” Bir kedi kuyruğunu sallayarak umarsızca yürüdü. Fıskiyeler açıldı. Tam ortada olan bozulmuş. Fıskırmıyor. Damlıyor. Şehre serin bir yaz ha-

vası yayıldı. Ağaçlar yapraklarını titretti. Bir kırlangıç uçup diğer ağaca kondu. Hepsi beş bilemedin altı saniyede oldu.

Saat 4'dü. Öğleden sonra 4. Bu saatler meze kokusu, ekşimiş içki kokusu ve sigara dumanıyla birlikte dışarıya kaçan rast makamının hazırlığının yapıldığı saatlerdi. Işıkla eşlik etti. *“Bu kadar yürekten çağırma beni...”*

Kum gibi ile başlayıp *sen affetsen ben affetmem* diyen nağmelerin sonunda, işi, *bir gece ansızın gelebilirim*e çeviren uslanmaz dayıların usandıran sarhoşlukları. Her gün aynı terane! Şarkıyı mırıldanırken uzandığı yerden gayri ihtiyari ayaklarına baktı.

Patlamış, nasırlı, sert topukları ayağındaki terliğin ökçesinden taşıyordu. Terliğin ucuzluğu mu topukları yaralamış, topuğun ağırlığı mı terliği ezmişti. Muamma!

“Ah be eskiden Tokyo terlikleri vardı. Yumuşacık. Süngerli. Sağ-

lamdı. Yok yok benim değil, bir arkadaşımındı. Denemek için giymiştim de çıkarmak istemiştim. Benimki lastik, kilitli pabuçlardandı. Mavi renkli. Suyu girip çıktığımda hemen kurmuş güya! Babam en kalitesi bu, üstünde su tutmaz, kaymaz, yırtılmaz demişti.” Hep yalan, dolan, palavra! Ne sağlam ayakkabılar ne de sağlam insanlar kaldı artık! En güvendiğim babamdı; onu da... Amannn, neyse ne! Babam da her fani gibi günün birinde nalları dikti. Kazık çakacak değildi ya dünyaya!”

“Belki de seversin beni kim bilir”

“Hiç sevedim beni. Annem öldüğünde yanıma gelip de yumruğunu göğsüne vura vura; ben varım, buradayım, babanım, diyemedi. Daha annemin mezarda eti kemiğinden ayrılmadan evlendi. Belki beni sever, üvey de olsa annemdir diye gözünün içine baktım kadının. Ama o sinsi gülüşleriyle içimi söktü. Yanında getirdiği iki oğlan çocuğunu odama tıktı. Zamanla guguk silüetine girip iteleye iteleye yuvadan attı beni! İyi de oldu diye düşündüm sonraları. Çok sonraları. Hatta baya baya sonraları!”

İşletme okumak için babasından yediği gepiğin haddi hesabı yoktu. Oysa ne zor geçmişti üniversite yılları. Muğla’nın kenar mahallelerinden birinde tek başına yaşayan Nazlı Teyzenin yaz günlerinde biber kuruttuğu bodrum katını kiraladığını kimse bilmezdi. Ders çıkışından son otobüs saatine kadar karın tokluğuna çalıştığı Halil İbo’nun esnaf lokantasını da saklamıştı herkesten. Zorlu geçen dört yılın sonunda staj yaptığı devlet dairesine mevsimlik işçi olarak girdiğini, sonradan kadrolu memur olarak atandığını bir tek Gönül bilmişti, o da yanlış bilmişti!

“Lütfuna ermek için, söyle perişan olayım”

“Gelme!” demişti Gönül. “Bir daha evime gelme!” Yattığı yerden başını kaldırdı. Ağacın dalından

bir seyirde uçup karşı evin terasına konan kırlangıca baktı. Söylendi. “Bok gibi sıvamışlar yine namussuzlar!”

Ev ile yuvanın ne demek olduğunu Gönül’e anlatırken balkonun tavanındaki çamurdan yapılmış kırlangıç yuvasını göstermişti o gün. “Gönül bak; sen süslü püslü kuş yuvası almışsın, mavi boncuklar asmışsın, önüne renkli salıncaklar koymuşsun, yemliği doldurmuşsun, suyunu eksik etmemişsin; ama o ne yapmış? Senin sunduğun konfora bakmamış, sıvamış kolları, karmış çamuru, taşımış tek tek çeri çubuğu, yapmış yuvasını!”

Gönül anlamamıştı. Aslında Gönül onu hiç anlamamıştı. İlk başlarda içini delen bakışlarına tav olsa da memuriyetten aldığı üç kuruşun zamanla yetmeyeceğini hesap etmemişti. “Ticaret yapsana, senin kafa zehir gibi çalışıyor, rahat edersin” cümlesindeki sen sözcüğü, ikisinin “biz” olamayacağını çoktan söylemişti. Neyimiz eksik, dediğinde aldığı cevap, neyimiz tam ki, cümleleriyle bitti zamanla. Halbuki iki oda bir salon evde küçük bir köşe takımı, duvara monte edilmiş, taksiti henüz bitmiş büyük ekran televizyon, mutfakta dört kişilik yemek masası, beyaz eşyaları, yatakları, yorgan yastıkları tamdı. Ocakta tencereleri kaynıyordu. Yetmez mi?

Balkonda duran plastik sandalyenin bir ayağının kırıldığı gündü. Gönül duştan çıkmış, siyah saçlarına sardığı çizgili havluyu balkon demirine atmıştı. Saçlarını tararken mutfaktan gelen kahve kokusunu içine çekti. Memnuniyetsiz bakındı etrafına. Kahve plastik balkon sehпасına konduğunda nemli saçlarını tutam tutam çekip elinde kalanları yumak yaparken sandalyeye oturdu. Neye uğradığını bilemeden bacağı kırılan sandalyeyle beraber arkaya doğru düştüğünde eli yanlışlıkla fesleğene değdi. Bitkinin muhteşem kokusu balkondan

süzülüp tüm sokağı ferahlatmıştı. Sarkaçtaki çingene pembesi sardunya bile bütün enerjisini evrene yollarken, Gönül'ün suratı asıktı. Yerden doğrulurken balkonun tavanındaki kırlangıç yuvasına baktı. “Bunu bozacağım” dedi.

“Günah! İnsanı kazadan, belalardan kurtarır onlar.”

“Boş laf! Öyle olsaydı az önce düşmezdim. Hem burası benim evim, onlar sonradan gelip yerleştiler!”

“Ben de sonradan geldim, yerleştim yanına. Burası senin evin ama yuva yapan ikimiziz.” Gönül ayağıyla kırık sandalyeyi sinirle ittirdi. Eline aldığı fırçanın sapıyla kırlangıçların yuvasını dürttü. Kırlangıçlar telaşla uçmaya başladılar. Kahveler fincanda soğudu.

Akşama doğru gök gürledi, yağmur patladı. Balkonun her köşesi çamura belendi.

İşte o gün Gönül sayfası kapandı.

Gece, çöp konteynırının karşısındaki meyhaneden sızan kürdi bir makamla ilerliyordu. “Bütün zalim olanları, sen affetsen ben affetmem”

İçeriden gelen öf sesleri, naralar, ağlamalar, uslanmaz dayıların usandıran nağmeleri... Yanındaki şişeye baktı. Daha yarı bile olmamış, azaltıyorum galiba. Karanlıkta ayağına beyaz bir siluet değdi. Yumuşacık okşadı. Bir naylon poşet. Aldırmadı. İçeriye girse! Giremez. Hemen atarlar dışarıya. Bir de iki ay önce ödemesi gereken borç duruyor hâlâ. “Evkafta me-mur maaşı, neye yetecek!” Ha şunu bileydin! Gözleri kapandı. Hafif bir yel sokak lambasının ışığında parlayan sanatçının posterini savururken, meyhaneden yükselen rast makamı

buğulu bir kadının sesinde can buluyordu.

*“Beni bekliyorsan, uyumamışsan
Sevinçten kapında ölebilirim.”*

Yüzüne vuran yel ile yattığı yerde kımıldandı. Meyhaneden sızan ses farklı makamlara bürünmüş vaziyette kulağındaydı. Başını kaldırdı. Ortalık ağarmaya can atıyordu. Gözlerini açmaya mecali yoktu. Kısık kısık baktı. Kırlangıçlar telaşla uçuyorlardı. “Alçaktalar! Alçaktalar! Alçak! Al...” Tekrar sızdı.

Meyhanenin kapısı aralandı. Ekşimsi ağır bir koku yayıldı sokağa. Kadın sanatçı programını bitirmiş, akmış makyajı, dağınık siyah saçlarıyla kapıda belirdi. Havadaki koku değişti. Taze bir deniz esintisi yaladı kaldırımları. Beyaz, tüylü ayakkabıların içinde bir güvercin çırpınıyordu. Akabinde sarı taksi önünde durdu. Kadın bindi.

Uslanmaz dayılar yalpalayarak meyhanenin kapısından tek tek çıkarken, duvarda asılı olan ucu yırtılmış kadın posterinin altına rengârenk yazılmış programın adı yanıp sönüyordu.

“GÖNÜL'DEN NAĞMELER”

Sızdığı yerden başını kaldırdı. Yanardöner ışıkların altındaki isme baktı. Yüzüne değen damlalar, bozuk fiskiyenin kendi kendine pönkürdettiği boruda birikmiş sulardan geliyor olabilirdi. Yaz yağmuru, sabah çiyi de olabilirdi. Hatta gözyaşı da!

“Ne gözyaşı be! Bu alçaklar ne zaman alçaktan uçsalar yağmur yağar.”

Yattığı yerden doğrulurken kırlangıçlara baktı.

antsanat

Dizilerde Eski ve Yeni Dönem Aşkları Arasındaki Farklar

Aşk-Aldatma-Depresyon

Toplumsal aşk anlayışı, teknoloji ve medya kültürüyle birlikte büyük bir değişim geçirmiştir. Eski dönem aşkları, sabır, emek ve bağlılık üzerine kuruluyken; günümüzde daha hızlı başlayan, hızlı biten, çoğu zaman sosyal medyanın etkisinde yaşayan ilişkiler haline gelmiştir, en tehlikeli görünen kısım da bu değişim olmuştur. Bu değişim yalnızca duygusal ilişkileri değil, bireyin güven duygusunu, benlik değerini ve psikolojik dayanıklılığını da etkilemektedir.

Hafide
KURT

E

Eski dönem aşklarından örnek verecek olursak;

Gerçek Temas ve İletişim: Eskiden ilişkiler yüz yüze iletişim, mektuplaşmaya ve sabırlı bekleyişlere dayanırdı.

Sadakat: aldatma oranları daha düşüktü, çünkü ilişkiler toplumsal değerlere daha bağlıydı.

Beklentiler: Aşk bir gösteri değil, bir paylaşım biçimiydi.

Medyanın Etkisi: Yok denilebilecek kadar azdı. Diziler ve sosyal medya olmadığı için, insanlar aşkı kendi deneyimleriyle öğrenip kendi deneyimleriyle güçlendirdiler. Bu başlıkları daha net gösterebilmek için bazı dizilerden örnekler verebiliriz:

Asmalı Konak: Aşkın fedakarlık, gelenek ve sabırla nasıl şekillendiğini anlatır; Bahar ve Seymen’in ilişkisi: mektup, özlem, uzun bekle-yiş ve duygusal derinlik üzerine kurulur; Sosyal medya yoktur, duygular doğrudan ve sade şekilde ifade edilirdi.

Çalıkuşu (Feride ve Kamuran’ın ilişkisi): Yine aynı şekilde bu dizide de mektuplarla ilerleyen ve uzun yıllar süren bir aşkı görürüz. Sabır, sevgi, özlem ve pişmanlık içerir.

Peki, bu dizilerde aşkın değeri neden farklıdır? Beklemek, özlemek ve mektuplaşmak duygunun gücünü artırır. İlişkiler paylaşım üzerine kurulu olup gösteriştense uzaktı. İlişkiler daha doğal ve içtendi. Sosyal medya etkisi taşımazdı.

Yeni dönem aşklarına bakacak olursak:

Sosyal Medyanın Etkisi:

Instagram, Tiktok, Youtube, X gibi platformları ilişkilerde “görünür olma baskısı” yaratarak ilişkileri şekillendiriyor.

Kıyas Kültürü: Başkalarının ilişkileriyle karşılaştırma; tatminsizlik ve değersizlik duygularını artırıyor.

Yüzeysel Bağlar: Hızla başlayan ilişkiler, küçük krizlerle hızla bitiyor.

Şiddet ve Aldatma: Dizlerde (İçerde, Çukur, Teşkilat, Eşref Rüya...) aşk, çoğu zaman şiddetle iç içe gösteriliyor. Erkeklerin gereğinden fazla güçlü gösterilmesi, tartışmaların hep yüksek selevelerle gerçekleşmesi, günümüz erkeklerinde de aynı şekilde olma isteğini doğuruyor. Bu da gerçek ilişkilerde çatışmayı normalleştiriyor.

Yeni dönem aşkının örneklerini, eski dönem aşklarına kıyasla biraz daha açarak anlatmak isterim:

Aşk 101 (Netflix, 2020-2021): Lise yıllarındaki gençlerin “aşkı keşfetme” sürecini anlatır.

Osman karakteri buna çok güzel bir örnektir. Aşk duygusal derinlikten çok kendini bulma, deneyimleme ve özgürlük temalarıyla işlenir. Sinan ve Işık ilişkisi de buna örnek olarak gösterilebilir. Hızlı başlayan duygular, kısa süreli yoğun ilişkiler ön plandadır (Eda ve Kerem’in ilişkisi gibi). Bunu dizinin finalinden de anlayabiliriz aslında. Lise döneminde sevgili olmuş olsalar bile finale geldiğimizde hepsi arkadaş olarak kalmış ve kendi hayatlarına bakmış bir grup görüyoruz. Aslında bu finalle bize bir nevi arkadaşlığın daha kalıcı olduğunu göstermeye çalışılmaktadır.

Yalı Çapkını (2022-2024): Lüks, güç,

statü se sosyal medya görünür-

lüğü içinde yaşanan aşk... Aşk

bazen kontrol ve ego savaşına dönüşür; Gerçek sevgi

dizinin sonunda genelde

acı çekerek feda edilir; Aşk

statüyle karışmış

duygusal bir mücadeleye

dönüşmüştür.

Kızılçık Şerbeti

(2022-Günümüz): Fark-

lı değer yargılarına sahip iki

ailenin çocuklarının aşkı... Aşk

toplumsal baskılar ve görünürlük

üzerinden sınanır; Sosyal medya, aile

onayı, kariyer ve nasıl görünürüz kaygıları ön

plandadır; Aşk artık bireysel değil, toplumun

gözü önünde yaşanır.

Bu diziler sosyal medya çağının “mükemmel

çift” imajını yansıtır. Aşk, eğlenceli ama yü-

zeysel biçimde ele alınır. Karakterler genelde

dış görünüş, başarı ve popülerlik üzerinden

sevilir Bu da günümüz kızlarında “aşk değil

de para, sevgi değil de popülerlik” çatışması-

na yol açmaktadır. Sonuç olarak baktığımızda;

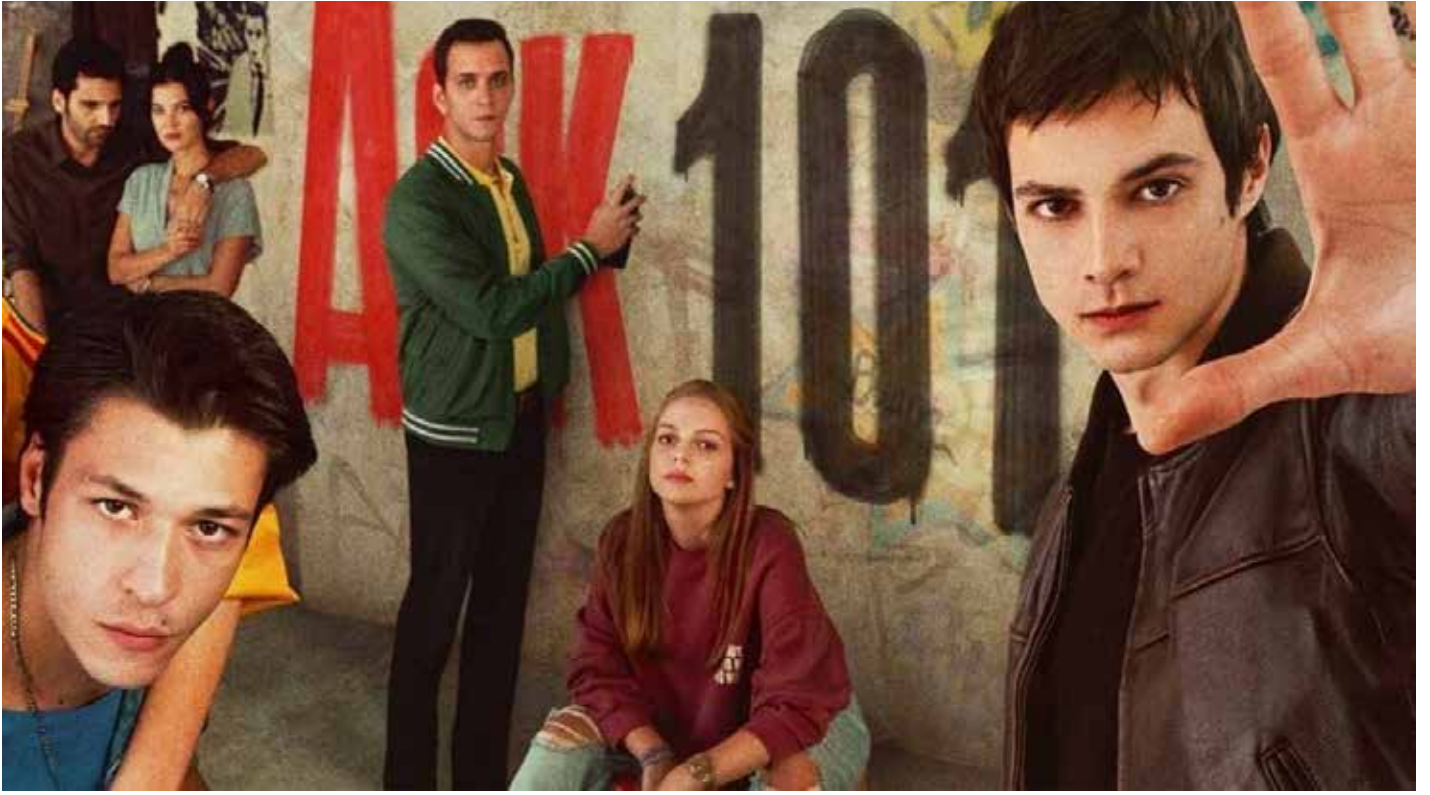
Ferit ve Seyran istemeyerek evlenen iki çifttir

ve sonucunda mutlu olurlar.

Bu iki dizi üzerinden kendi hipotezimi de sun-

mak isterim: Dizideki başkarakterler; dizi bo-

yunca sürekli ayrılık ve tekrar yakınlaşma yaşayan bir çifttir. Dizide boşanıp başka evlilikler de yaparlar; ama sonucunda tekrar evlenirler. Dizideki bu yaklaşımın günümüz ilişkilerinde deneyime açık olmak gerektiği düşüncesine, “ne de olsa o benden kopamaz, affeder” düşüncesiyle başka bir ilişki arayışına ve aldatmaya yol açtığını düşünüyorum. Aldatmayı ne kadar normal karşılamasak da günün sonunda her iki taraf da birbirlerini affeder. Biz de mutluluğun o kişiyle olacağına inandırılmış oluruz. Ama aradaki fark, izlediğimiz şeyin sadece bir kurgu olduğu gerçeğidir; hayatta aldatan kişi geri dönüldüğünde affedildiğini gördüğü eylemini an tekrar yapma potansiyeli taşır. Bunun sebebi sevmemek değil, kişinin heyecan arayışını tekrar istediği şeklinde açıklanabilir. Kendini engellemeye çalışsa da bir süre sonra kendi ilişkisinde çatışmaya ve toksikliğe başvurabilir. Bunu şöyle de formüle edebiliriz: Eski Dönem Aşk: Sabır, bekleyiş, Yeni Dönem Aşk: Hızlı tanışma, hızlı kopuş.

Eski Dönem Aşk: Gerçek duygular, Yeni Dönem Aşk: Görünürlük ve etkileşim odaklı
Eski Dönem Aşk: Sadakat ve bağlılık, Yeni Dönem Aşk: Aldatma, kıskançlık, güç oyunları
Eski Dönem Aşk: Özlemle büyüyen aşk, Yeni Dönem Aşk: Sosyal medyada sergilenen aşk
Eski Dönem Aşk: İçtenlik, Yeni Dönem Aşk: Gösteriş ve imaj
Günümüz aşk dizilerinde aşk artık bir “duygu”dan çok bir “deneyim” veya “gösteri” haline gelmiştir. Eski dönemlerde aşk emek ve sabır gerektirirken, günümüzde hız, tüketim ve görünürlük öne çıkar. Bu değişim, bireylerin aşkı yaşama biçimini de etkiler: Aldatma, depresyon, duygusal yorgunluk ve güvensizlik çağımız ilişkilerinde daha sık görülür. Halkaya, yeni dönem dizilerindeki “şiddetin kutsanması” da eklenince, bireysel yıkımın dışında toplumsal sorunların ortaya çıkması kaçınılmaz hale gelmektedir.

Muratpaşa Belediyesi Halk Dansları Topluluğu

Gelenekten Evrensele

Öznuur
ÜNAL

Son dönemde başarılı etkinliklere imza atarak sanatseverlerin beğenisini kazanan Muratpaşa Belediyesi Halk Dansları Topluluğu'ndan Alkım Kahyaoğlu ve Aytuğ Kısaç, dergimize konuk oldular. Kendileriyle ekibin oluşumu ve önümüzdeki dönem projeleri üzerine konuştuk.

ntSanat'a hoş geldiniz... Muratpaşa Belediyesi Halk Dansları Topluluğu nasıl oluşturuldu, amacı, hedefi nelerdir?

Antalya'da halk dansları daha çok turizm ekipleri ve yarışma ekipleri ekseninde kendine yer buluyor. Bu durum, yıllardır bizi en çok rahatsız eden hususlardan biri olmuştur. Biz de belediyemize projelerimizi sunduk. Kendileri projeye çok sıcak baktılar ve 2021'in Eylül ayında çalışmalarımıza başladık.

Amacımız; Geleneksel Türk Halk Dansları'nı

birinci sınıf sahne sanatları arasında hak ettiği yere taşımak, dünyanın en zengin halk dansları mirasına sahip olan ülkemizin kültürünü dünyaya tanıtmaktır. Amatör ruhla, profesyonel bir bakış açısıyla sahnede yer almak; geniş bir seyirci kitlesine ulaşmak, bir ekol oluşturmak ve tüm bunları önemli tiyatro sahnelerinde sergilemektir.

Bu topluluğu kaç eğitmen ile çalıştırıyorsunuz. Belediye dışında destekçileriniz var mı?

Topluluğumuz, Aytuğ Kısaç ve Alkım Kahyaoğlu tarafından yönetilmektedir. HDN (An-

talya Halk Dansları Kültür Sanat Derneği) ile birlikte, kurulduğumuz ilk günden bu yana yol arkadaşlığı yapıyoruz. Dernek başkanımız Tunç Taşal, yönetim kurulu üyeleri Onur Durak ve Ebru Özkan da bizlere destek olmaktadır. HDN, 21 yıldır Antalya'da halk dansları alanında, bahsettiğimiz hedefler çerçevesinde temsiller gerçekleştirmektedir. Biz de 5 sezondur bu tecrübeden faydalanıyoruz.

Bugüne kadar gerçekleşmiş projeler nelerdir. Yaşadığımız zorluklar oldu mu?

Bugüne kadar ÖZ, YÜZ, TURKUAZ isimli projeleri sahneye koyduk. Daha sonra bünyemizden doğan Çocuk ve Gençlik Halk Dansları Topluluğumuz ile ÖZ ÇOCUK ve TURKUAZ ÇOCUK projelerini gerçekleştirdik. Bu yıl ise 24-25 Nisan'da, "ORMANIN MUHAFAIZLARI" isimli çocuk grubumuzla ilk "Danslı Anlatı" projemizi sahneye koyduk. 22-23 Mayıs'ta da TURKUAZ 2 projemiz sahnede olacak.

Eğitmen ekibiniz nasıl oluşturuluyor, oyunları öğretirken geleneksel yöntemlere bağlı kalıyor musunuz?

Eğitmen ekibimiz, tamamen liyakat ve

uyum esas alınarak oluşturulmuştur. Belediyemizle birlikte projeler üretmeye başlamadan önce de yaklaşık 20 yıllık bir birlikteliği, halk dansları sayesinde sürdürmekteyiz. Fikren ve kalben birbirimizi tamamlıyor, işimizi severek yapıyoruz. Eğitimcilerimiz, devlet konservatuvarlarının halk dansları bölümlerinden mezundur. Öğretim tekniği açısından ise geleneksel kurallara (usta-çırak ilişkisi) bağlı kalmakla birlikte, dünyadaki gelişmeleri de yakından takip ediyoruz.

Dansçıları seçerken nelere dikkat ediyorsunuz, kimler tarafından seçiliyor.

Dansçılarımız, topluluğumuzun beş kişilik eğitimci kadrosu tarafından oluşturulan komisyon tarafından sınava tabi tutulmaktadır. Sınavda, uygulamalı hareket algılamaya yönelik değerlendirmeler yapılmaktadır. Seçilen dansçılarımız provalara davet edilir ve bir ay boyunca ekip içi uyumları gözlemlenir. Bu süreçte, ekip içi uyum ve performans açısından başarılı bir dönem geçiren dansçılarla yolumuza devam edilir.

Geleneksel dansları modern dansla nasıl harmanlıyorsunuz ?

Bu, kırmızı çizgilerimizden biri: Geleneksel dansları modern dansla harmanlamıyoruz. Projelerimizde, Türk Halk Dansları adımlarını; tavrına

ve yöresine uygun, geleneksel biçimiyle sahneye taşıyoruz. Farklı disiplinlerden yararlandığımız çalışmalarımız elbette oluyor. Bu ölçekteki projeler, doğası gereği disiplinlerarası bir yaklaşım gerektirir. Ancak geleneksel halk danslarımızın içine herhangi bir füzyon yaratacak adım dahil etmiyoruz. Sahneleme kuralları çerçevesinde adımları düzenliyor ve geleneksel yapısını bozmadan, dansçıya öğretilabilir hâle getiriyoruz. Bizim en önemli misyonumuz; kaynaktan (geleneksel ortamdan) sahneye aktarmak ve bunu uluslararası sahneleme tekniklerine uygun bir biçimde gerçekleştirmektir.

Genç nesillere halk oyunlarını sevdirmek için neler yapıyorsunuz?

Misyonlarımızdan biri de budur. Bu misyona uygun olarak 90 kişilik bir Çocuk ve Gençlik Halk Dansları Topluluğu oluşturduk. Çocuklarımıza bu işi sevdirmek için, onların halk dans-

larımıza yakışan projelerde ve sahnelerde yer almasını sağlıyoruz. Günümüzde popüler kültürün etkisiyle oluşan “Halk Dansları” algısını kırmayı hedefliyoruz. Örneğin K-Pop, bugün gençler ve çocuklar arasında oldukça popüler ve bu popülarite, kendi içinde bir “klas olma” algısı yaratıyor. Biz ise ortaya koyduğumuz projelerle, halk dansları aracılığıyla çocukların kendilerini özel ve değerli hissetmelerini sağlamayı amaçlıyoruz.

antsanat

Sürelsan Hoca İçin

12 Nisan 2026, hocamız İsmail Baha Sürelsan'ın vefat yıldönümü idi. Son iki senedir hocamızı anma merasimi aynı zamanda Sürelsan adına verilmeye başlanan “ödül töreni” ile beraber icra edilmekte. “Anma konuşması”nı yapmakla vazifelendirildiğim bu törenin dünyada dalgalanan savaş çığırtılarına denk geliyor oluşu, onun kürsüsünden seslenirken çok yönlü ve uzun zaman dilimine yayılan düşüncelerle konuşmamın şekillenmesine yol açtı.

Mehmet
Emin
KAKAN

Hocam merhum İsmail Baha Sürelsan'ın kürsüsünden seslenmek fırsatını bahsettikleri için Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na ve İsmail Baha Sürelsan Konservatuvarı Müdürlüğü'ne müteşekkirim.

Bazen uluorta ama sıklıkla kullandığımız bir kelimedir: zevk!... Hocalarımız, bizlere verdikleri eğitimle daha önce farkına varmadığımız zevkleri edindirirler. Zevk edindirmek işi bir sanattır. Bu sanatın icracılarına “hoca” deriz.

Hoca İsmail Baha Sürelsan, gerek dilimizdeki kelimelerin ve gerekse müziğimizdeki ezgilerin sıralanışında klasik addedilmiş öz kültürümüzün zevkinin edindiricisi, anlatıcısı ve aktarıcısıydı.

Müzik, çoğumuza romantik çağrışımlarla kendini hatırlatırken, bir kısmımız müziği varlığımızın bir delili olan kimliğimiz olarak telakki eder. Bu kesim için kimlik; asla yere düşürülmemeli, asla kirletilmemelidir. Çünkü müzik kimliği bir bayraktır, o bayrak vatani, milleti ve nihayet devleti temsil eder. İsmail Baha Sürelsan gibi hocalar o kimliğe hep sahip çıktılar, talebelerinin de sahiplenmeleri için çaba sarf ettiler.

Sürelsan'ı bu şekilde hatırlatırken diğer hocam Cinuçen Tanrıkorur'u da bu kimlik bahsinin en

önemli anlatıcı ve aktarıcısı olarak yad etmem gerekir. Sürelsan ismi altında yer alan bu yâd edişi lütfen vefa borcumun bir edası olarak telakki ediniz efendim. Diderot taa 18. yüzyılda ansiklopedi kelimesinin açıklamasını yaparken “idraklerin yozlaştığı çağlar”dan bahseder. Bu konu hazindir. Dünyada savaş rüzgarlarının estiği bu devirler önümüzdeki yıllarda büyük değişimin ve takiben bazı dönüşümlerin habercisidir. Değişimlerden kaçamayız fakat dönüşümler tercihlerimizle şekillenecektir. Müzik bahsinde idraklerin yozlaşmasını önleyerek olumsuz dönüşümlerden sakınmak ancak öz kültürümüze yani kimliğimize sahiplenmeyle olacaktır. Bu bahiste İsmail Baha Sürelsan ne kadar güzel bir örnektir.

Bugün, Sürelsan'ın 28. vefat yıldönümüdür. Her hocanın, istisna gözetmeksizin bütün talebelerine verdiği bir hediye vardır. O hediye talebelerin kendileridir.

Bu yazı, Dr. Kakan'ın AKM Aspendos Salonu'nda 12 Nisan 2026 tarihinde yaptığı Sürelsan'ı anma konuşmasından alınmıştır.

Aykırı Kùltürler Curcunası

Yoksulluğun alfabesi “ekmek”ten, gönlün dili “şiiir”den, susamışlığın duası “su”dan söz etmiyorsak insanlıktan uzağızdır? Peki ne yapmalı? Bu dünyada kalmak için çırpınan, tutunamadığını hissettiğinde gönülsüz olarak “Kalanlara selam olsun!” diyenleri sese dönüştürmeli, şiiir şiiir yağurmalı.

Barış
ERDOĞAN

*Tanrı'm, bana ölümsüzlük
bahşetme, sevdiğimi dirilt!*

i

İlk ölüm vakasında ölüyü ne çok sarstılar. Son ölüme ise tanık bulunmayacak.

Fazla şiiirden ölen olur da (Cemal Süreya'nın iki dizesini anımsayın: Her şeyin fazlası zararlıdır ya,/ Fazla şiiirden öldü Edip Cansever) çok gülmekten ölen yok mudur? Bayılmasaydım ölen ikinci kişi olacaktım. Filozof Hrisippos, kan ter içinde evine gelmiş, eşeğini bahçedeki incir ağacına bağlamış. Eşek bu, sultanselim incirlerine dadanmış, uzanabildiği bütün incirleri midesine indirmiş. Hizmetçisi koşup haber vermiş: Efendim, eşeğiniz ağaçta incir bırakmamış, baygın yatıyor. Şarap vermesini emretmiş hizmetçisine. Bakar ki eşek şarap galonundan ayrılmıyor, Hrisippos başlıyor gülmeye. Güldükçe gülüyor, sonra ölüyor. En azından Japonların seppukusundan iyi. İntihar eden samuraylar iç organlarını dışarı çıkararak ölümü

beklerlermiş.

Ölümü zamana yaymak gerekir. Anadolu insanı bu konuda becerikli. Sicilyalı Diodorus'un, “Yediklerimizin dörtte biriyle vücudumuzu, kalan dörtte üçüyle de hekimleri besleriz.” sözüne taparlar. Oysa Jeanne Louise Calment'i örnek alsalar sürüne sürüne de olsa yüz yirmi yaşı aşarlar. Calment de ülkesindeki yaşlı insanların vazgeçilmezleri olan zeytinyağını, şarabı ve sarımsağı önermiş, yarısını söylememiş. Doksan yaşına bassam bir Yunan'ın evine konuk olurdum. Azra Erhat'a bu konuda güvenirim: “Bir eve konuk geldi mi, kılığına kıyafetine bakılmaz, adı sanı sorulmaz, hemen içeriye alınır, eli ayağı yıkanır, sırtına temiz rubalar giydirilir, ocak başına oturtulur ve yemek ikram edilir. Fırsat düşerse, kim olduğu, nereden gelip nereye gittiği sorulur, ama fazla da ısrar edilmez. Odysseus gibi kimliğini gizlemek istiyorsa, sırrına saygı gösterilir.

Konuğun şerefine oyunlar, şöenler düzenlenir, çalgı çalınır, ozanlar çağılır...”

Fransız aristokrat ve felsefeci, (biraz ileri gideyim sadisti, daha ileri gideyim Sartre’ın biriciği ve “Sade’yi yakmalı mıyız?” sorusunu yönelten Simone de Beauvoir’ın da ilgi duyduğu) Marquis de Sade, erotik asfiksini (sekste oksijensiz kalma) önermiş, kendisinden başka ölen olmamış. Bedenimi yakın, külümü savurun demişse de yakınları buna izin vermemiş. Ölümü bir yana bıraktık, ölen insanların öbür dünyada hangi organlara ihtiyacı olacağı üstüne bir araştırmaya giriştim ki Mısırlılar ölenin iç organlarını çıkarıp atsa da kalbine dokunmazmış. Nedeni hoş bir gerekçeye dayanıyor: İnsan kalbiyle yargılanır. Ali Haydar Bayat, Tıp Tarihi adlı eserinde bizi Mezopotamya kültürüne götürür: “Mezopotamya kültüründe karaciğer, hayati fonksiyonların en önemli organı, duyguların ve heyecanın merkezi, ruhun barınağı olarak kabul edilirdi. (...) Anadolu’da halk arasında sıkça kullanılan ciğerparem, ciğerimin köşesi, ciğersiz, ciğeri beş para etmez deyimleri de o dönem inancının devamıdır.”

Mısır’a, Mısır kültürüne, Mısır inancına doyamam. Günahım sevabımdan bir eksik olsun. Cennetin kapısını bir açan olur. Doğru mu? Camus’dan bir cümlemin altını çiziyorum: “Mısırlıların ‘Ölüm Kitabı’nda doğru bir Mısırlının öbür dünyada temize çıkabilmesi için şunu söyleyebilmesi gerekirmiş: Kimseyi korkutmadım.” Korkutmadım, kötülük yapmadım, iyilik yaptım anlamına gelmiyor. Korkmaman için hep yanındayım, demeli. İnsan insanın bile taşı ise söz dostun değirmeninde öğünür. Yoksulluğun alfabesi “ekmek”ten, gönlün dili “şiir”den, susamışlığın duası “su”dan söz etmiyorsak insanlıktan uzağızdır? Peki ne yapmalı? Bu dünyada kalmak için çırpınan, tutunamadığını hissettiğinde gönlüsüz olarak “Kalanlara selam olsun!” diyenleri sese dönüştürmeli, şiir şiir yağurmalı.

Hayata aşırı bağılılık ölüm korkusuna davetiyedir. Bütün yüklerimden sıyrıldığım gün özgür olaca-

ğım. İnsanın yükü ne olabilir? Kullanmadığı gözlerinden biri, dönmeyen dili, güzel sözlerle tıkanmış kulağı... Fransiskenler giysilerinden başlarlar işe. Assisili Aziz Francis’tir ilk meşaleyi yakan. Felsefeleri gayet basit: İsa’nın arzusu üzerine öğretisini yaymak, giysilerinin ağırlığından kurtulmak, yoksul yaşamak... Kürklerden, ağır paltoardan sıyrılıp kahverengi bir cüppe, yine kahverengi bir harmani yeter de artar bile. Cüppe ve harmaniye saracak bir kuşak kıyafeti derleyip toplar. Uzun yolculukta çıplak ayaklarını koruyacak bir sandalet... Başka? En güzelini Himalayalarda yaşayan ve ölüme mahkum edilen yaşlı biri söylemiş: “Suçumu kabul ediyorum. Beni giysilerimden kurtarın, Himalayalara bırakın, yeter ki çöle bırakmayın. Himalayalar yolunu yitirene dirilme şansı verir ama çöl -sırrını çözenler bilir- her gün ölüme mahkum eder.”

Yol ayrımı... Çok sevdiğim bir söz öbeği. Kırılmıştır yol bir yerde; yorulanın bir kez daha akıl muhasebesi, gönül tartımı yapması yola devam edilmesi ya da yolun kesilmesi için olmazsa olmazı. Ölüm dahi artı hanesinde gezinir, miras olarak bir şeyler bırakır. Yol rehberim babam ardında akıl mirası bıraktı; sıkıştığım da yararlanmam için. Evlat, tavşan besleme, sözünü bugün anımsadım. Fareler ve İnsanlar’ı okutmuştım. Lennie’ye çok üzölmüştü. İyi ki uyarısını ciddiye almışım; tavşan beslemedim. Burada Kemal Tahir’in bir sözünü anmadan geçemeyeceğim: “Her ölüm bizden bir şey alır götürür derler ya... Sanmam! Her ölüm galiba gidenlerden bir şeyler bırakıyor!”

Yol ayrımındayım. Kendi ormanımda Steinbeck’in bıraktığı mirası ekip biçeceğim. Ama farelere el sürmeden. Hatırlar mısınız, Steinbeck’in romanını, “En iyi planları farelerin ve insanların/ Sıkça ters gider.” dizelerinden hareketle yazdığını. Tutku ölmez, tutkulu yaşayanlar ölür.

COP31'in Ötesinde Halkların İklim Zirvesi

Bu yıl BM Uluslararası İklim Konferansı (COP) 31, Kasım ayında Türkiye'nin ev sahipliğinde Antalya'da gerçekleşecek. Otuz yıldır farklı ülkelerde yapılan COP'lar her ne kadar iklim krizine çözüm bulmak üzere toplansa da çözümün çok uzağında kalmaktadır.

Erol
MALÇOK

Fosil yakıt şirketlerinin lobiciliği ve değişik sermaye gruplarının etkinliğinin gölgesinde geçen bu süreçlerde fosil yakıtları bırakma konusunda elle tutulur bir gelişme olmamaktadır. Örneğin Türkiye ile koordineli bir şekilde COP 31'e başkanlık yapan Avusturalya, Dünya'nın en büyük kömür üreticisidir. Türkiye'de fosil yakıt bağımlılığında "güneş ülkesi" olmasına rağmen en üst sıralardadır. Akbelen'deki ve birçok yerdeki termik santral ısrarı en yakıcı sorunlarımızdandır. Ve en vahimi COP'larda alınan kararların ülkeler için hukuki bir bağla-

yıcılığı yoktur. Dolayısıyla bu resmi iklim zirveleri, kapalı kapılar ardında, halkın ulaşımına açık olmayan ve iklim krizi konusunda göz boyamaya yönelik bir içerik üretmektedir.

Halkların İklim Zirvesi ise Birleşmiş Milletler'in resmi COP süreçlerinde sesi bastırılan kesimlerin sözünü birlikte güçlendirmek için eşzamanlı biçimde örgütlenen Pasifik'ten, Akdeniz'e ve dünyanın her yerinden gelecek olan halkların buluşmasıdır.

2026 Kasım ayında resmi zirve Antalya'da gerçekleşecek.

Halkların İklim Zirvesi de 14–18 Kasım tarihleri arasında yerel, ulusal ve uluslararası aktivistlerin, ekoloji direnişleri alanlarından gelen köylülerin, çiftçilerin, katılımıyla Antalya’da yapılacaktır.

Halkların İklim Zirvesi, devletlerin ve şirketlerin belirleyici olduğu süreçlere karşı emekçilerin, kadınların, gençlerin, yerel toplulukların ve dışlanan kesimlerin sözünü öne çıkarmayı amaçlar.

Ekolojik yıkımın kader olmadığını savunur ve iklim adaletini eşitlik, demokrasi ve barış mücadelesinin bir parçası olarak görür.

Fosil yakıtlardan adil çıkış, enerji demokrasisi ve yaşamın savunulması temel hedeflerindendir.

Halkların İklim Zirvesi (People’s Climate Summit) farklı ülkelerde ortaya çıkan halk buluşmalarının ve alternatif zirve deneyimlerinin bir parçasıdır. Özellikle 2021’de Glasgow’da ve geçen yıl Brezilya Belem’de düzenlenen karşı

zirveyle birlikte güç kazanan bu süreç iklim adaletini sağlamayan resmi müzakerelere karşı yaşamdan yana bir dönüşüm iradesi etrafında şekillenmektedir.

Krizi Yaratan Değil, Yaşayan Konuşmalı Diyorsan Bize Katıl

Ekolojik yıkıma karşı sözünü ve emeğini ortaya koymak isteyen herkesi yatay örgütlenen, hiyerarşi içermeyen Halkların İklim Zirvesi meclislerinde buluşmaya çağırıyoruz.

Amacımız COP süreçlerinde görünmeyen, deneyimleri yok sayılan halkların, toplulukların ve bireylerin, kendini savunamayan insan olmayan canlıların sesini birlikte yükseltmek ve ortak bir gelecek kurmaktır.

14–18 Kasım’da Antalya’da yapılacak zirveye katılarak ya da öncesindeki hazırlık sürecine dahil olarak bu kolektif mücadeleye sen de güç katabilirsin.

antsanat

“Ah Şu Gençler”

Gençliğini 1980’lerin sonu ve devam eden yıllarda yaşayanlar, başlıktaki cümleyi hatırlayacaklardır. O dönemde fırtına gibi esen, hemen hemen bütün gençlik tiyatrolarının kapalı gişe oynadığı, Turgut Özakman’ın komedi oyunun adıdır, “Ah şu gençler”.

Ali
TAŞ

yun, aynı evde yaşayan geleneksel değerleri temsil eden yaşlı bir çift ile onların modern, özgürlükçü gençleri arasındaki çatışmayı konu alır.

Gençler; aşk, evlilik ve yaşam tarzı konusunda daha bağımsız düşünürken, büyükler daha katı ve geleneksel bir bakış açısına sahiptir. Bu durum, ev içinde sürekli tartışmalara ve komik olaylara yol açar.

Zamanla taraflar birbirlerinin bakış açılarını anlamaya başlar. Kuşaklar arası farklılıkların aslında bir çatışma değil, birbirini tamamlayan bir zenginlik olduğu mesajı verilir.

Peki, neden bu girişe ihtiyaç duydum. Geçtiğimiz hafta, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Şahin Filiz'in daveti üzerine, bölüm öğrencileri ile bir araya gelme şansını yakaladım. İşin aslı, biraz da tedirgindim. Zira, felsefe bölümü öğrencileri ile 'basın ve etik' konulu bir sohbete davet edilmiştim. Felsefenin en temel alanlarından birisi olan 'etik' konusunda sohbet etmek beni içten içe terletiyordu. Terlemekte ne kadar haklı olduğumu, sohbet ilerledikçe daha da net anladım. Öğrencilerin, felsefe disiplini içerisinde yaptıkları katkılar ve sordukları sorular sohbeti derinleştiriyor, onların alan hâkimiyetlerini açığa çıkarıyordu.

Örneğin, 1993 yılında fotoğrafçı Kevin Carter tarafından çekilen ve bir akbabanın açlıktan ölmek üzere olan bir çocuğu bekleyen akbaba fotoğrafı önemli bir tartışma konusu oldu. En doğru kompozisyonu çekmek için 20 dakika bekleyen Kevin Carter'in davranışı sorgulandı ve bana "Kevin Carter yerine siz olsanız ne yapardınız?" sorusu yöneltildi.

Aslında bu soru uzun süre uluslararası basın çevrelerinde tartışılmıştı. Kimi çevreler Kevin Carter'ın işini yaptığını savunurken, kimileri de burada bir insan hayatı söz konusu olduğunu, önceliğin iş değil, çocuğun kurtarılması olduğunu ifade etmişti.

Halil İbrahim'in bu sorusuna hiç tereddütsüz, "bilmiyorum" dedim. Bilmiyordum. Çünkü böyle bir ikilemi hiç yaşamadım. O anki duygusal pozisyonumu kestiremiyordum. Aslında

mümkün olduğunca basın ve etik bağlamında kalıp, politize bir sunumdan uzak durma niyetindeydim. Ancak, süreç benim beklediğim gibi gelişmedi. Katkı ve sorular ister istemez düşünce özgürlüğünden hareketle politikaya kaydı. Bu politik kaymanın ardından can alıcı soru geldi:

"Kullanacağınız haberleri nasıl seçiyorsunuz?"

Aklıma, George Orwell'a atfedilen, "Gazetecilik, birilerinin yayımlanmasını istemediği şeyi yayımlamaktır; geri kalan her şey halkla ilişkilidir." cümlesi geldi ve bu içerikte bir yanıt ürettim.

Ama kabul etmeliyim, öğrencilerle geçirdiğim bir buçuk saatte epeyce terledim. Daha da önemlisi, terledikçe mutlu oldum.

İşte bu mutluluk, başlıktaki cümleyi gündeme getirdi:

"Ah şu gençler"

Şimdi konunun bence önemli ve tartışılması gereken yerine geelim: Bu konunun ana noktasında gençler ile daha ileri yaşlardaki bireyler arasındaki iletişim kopukluğu yatıyor. Tıpkı, "ah şu gençler" oyununda olduğu gibi...

Önce kendi gençlik yıllarıma gitmek istiyorum. 1980'lerin sonu ve devam eden yıllar. Türkiye, 12 Eylül karanlığından yavaş yavaş çıkıyor. Önümüzde rol model olan abilerimiz ve ablalarımız, eğer sol eğilimli bir çevreden geliyorsak devrimciler, sağ eğilimli bir çevrenin içindeyssek ülkücüler. 12 Eylül öncesinde ama merkez ama çevre olarak bir şekilde politize olmuş, düşün ve eylem dünyaları ona göre şekillenmiş kişiler.

Bizler ise 12 Eylül sonrasında toplumsal yaşama dâhil olmuş, belki de Türkiye'nin ilk gençlik dergisi olan 'Onyedi' dergisi ile biçim verilmeye başlanan bir kuşakız. Abla ve abile-

rimizin geçtiği politik ve süreç ve mücadeleler bize çok uzaktı. Bu nedenle de onlardan “bu gençlik apolitik” eleştirilerini yoğun bir şekilde alıyorduk. Fakat, 1987 yılına gelindiğinde o ‘apolitik’ denilen gençlik ortaya çıktı ve öğrenci derneklerinin yasaklanmasına karşı başlatılan direniş bir anda tüm ülkeyi sararak büyük bir toplumsal harekete dönüştü. Bu hareket, 12 Eylül sonrasındaki ilk toplumsal başkaldırıydı aynı zaman için. Ablalarımızın, abilerimizin burun kıvrıldığı ve ‘apolitik’ dediği gençler, ülke gündeminin merkezine oturmuştu bir anda. Aslında biz apolitik değildik. Sadece Abla ve abilerimizin öğrendiği anlamda politize olmamıştık, sadece kendi yolumuzu arıyorduk. Sonraki yıllarda da öğrencilere ‘apolitik’ yakıştırmaları ve buna karşılık öğrenci hareketleri devam etti. Zaman zaman kendi özgün sorunları zaman zaman ülkenin sorunları karşısında gençler her zaman tavır aldılar.

Size hepimizin hafızasında çıkmamacasına kazınan iki örnekten bahsetmek istiyorum: Yakın ve orta tarihimizin belki de en destansı direnişlerinden olan Haziran ayaklanması ya da bilindik adı ile Gezi Direnişinde kimler en ön saftaydı. En bilindik isimlerinden birisi olan Ali İsmail Korkmaz kaç yaşındaydı? Bugün Türkiye devrimci hareketinin sembol isimlerinden Deniz Gezmiş ve arkadaşları idam sehpasında katledildiklerinde 24 yaşındaydılar. Diğer yoldaşları da kurşunla can verdiğinde benzer yaşlardaydılar. Yani, Türkçemizdeki en güzel sözcüklerden birisi olan, ‘taydaş’lılar. Ali İsmail Korkmaz ise Gezi eylemlerinde Eskişehir’de bir ara sokakta aldığı sopa darbelerine “vurmayın, ölüyorum” diyerek hayatını kaybettiğinde daha 19 yaşındaydı.

Biraz daha yakına gelelim. 19 Mart sonrasında toplumsal direniş kimlerle başladı? İstanbul Üniversitesi öğrencileri o gece barikatları

yıkmasaydı, nasıl bir süreç işlerdi? Akdeniz Üniversitesi öğrencileri, üniversitenin Meltem kapısında polisin bütün zorbalık ve şiddetine o tepkiyi göstermeseydi, nasıl bir Türkiye’de olurduk?

Şimdi dönüp bakıyorum da ben de artık ‘bu gençler apolitik’ retoriğinin konfor alanına girme dönemine eriştim. Bu gerçekten bir konfor alanı. Gençlerin yaptıklarını, yaşadıklarını görmeyip, sadece onları yargılayan ama kendisini toplumsal mücadelenin dışına, şeklen olmasa bile ruhen, atmış olanların sığındığı, güvenli bir liman. Oysa gençler ne apolitik ne de ülke gerçeklerinden uzaktalar.

Sadece, toplumsal ve teknolojik imkânların sağladığı olanaklar içerisinde kendi mücadele biçimlerini, kendi yaşam savaşlarını, kendi politikalarını üretmeye çalışıyorlar.

Biz dinozorlar ise onların içinden çıktıkları koşulları bilmeden, ‘bu gençler apolitik’ retoriği ve bunun sağladığı konfor alanına sığınıp, hala tarihimizi diri tutarak anılarımızın koltuk değnekliği ile ayakta durmaya çalışıyoruz.

Siz bize bakmayın gençler. Bizlerin hatıralarında daha dünya gaz ve toz bulutuydu. Siz şimdi bu espriyi de bilmezsiniz. Bu nedenle de sizin içinde bulunduğu dünyanın iletişim kodlarını bilmiyoruz. Bilmediğimiz ve sizi anlamadığımız için de kolayına kaçıyor ve sizleri yargılıyoruz. Aslında hata yapan biziz. Belki de yaşamlarımızda son hata fırsatımızı değerlendiriyoruz. Oysa sizin daha nice hatalarınızı bekleyen uzun bir yol var önünüzde. Bildiğiniz yolda ilerlemeye devam edin.

Çünkü biz de abla ve abilerimize bakmamıştık!

Oğuz Kağan

Destanı

Yayına Hazırlayanlar:

Bengüsu Akın, Zhansaya Meraova, Leyla Çakmakçı, Elif Cedetaş

Oğuz Destanları Hakkında

Sena
AYDIN

Türk Mitolojisi tarihin en köklü kültürlerinden birine işaret eder. Buna karşın geniş kesimler için bu kavram alışlagelmiş bir başlık değildir. Yabancı gelir kulağa; çünkü genellikle herhangi bir yerde öğretilmez, popüler kültürde kendisine geniş yer bulmaz. Türeyiş, Ergenekon, Göç ve Oğuz destanları; kartal, geyik gibi ikonları barındıran köklü ve bir kültürü tanımak adına önemli bir unsurdur. Bu kökler Orta Asya Şamanizmi'ne kadar gider. Mitolojiyi

bilmenin en güzel tarafı da budur, binlerce yıl önce bir hikaye ortaya çıkar; kulaktan kulağa, yazıdan yazıya aktarılır, insanlar kendi psikolojilerini de söylentilere döker, bu söylentilerin varyasyonları oluşur ve günümüze kadar evrile çevrile gelir.

Oğuz destanları, imparatorluk destanı olarak da adlandırılabilir; Türklerin atası kabul edilen Oğuz Kağan'ın doğumundan, evliliğinden, fetihlerinden; yani yaşamından bahseder ve maalesef ki bu destanların çok önemli diyebileceğimiz kimi kısımları kaybolmuştur. Anadolu masallarında "yiğitler" insanüstü bir şekilde doğar. Normalde bir bebek 9 ay 10 günde doğar; eğer ki 10 ayda doğuyorsa o bebeğin özel olduğuna, öç alacağına ve büyük devletler kuracağına inanılır. Söylenene göre Oğuz Kağan da onlardan biridir. Doğduğunda yüzü gök, ağzı ateş kızılı, gözleri al, saçları ise kara, yüreği ateşli şeklinde tasvir edilir. İnsanın insan olabilmesi için anne sütü emmiş olması gerekir. Bu olay, örneğin "Doğu Türkleri"nde şöyle anlatılır:

"Oğuz doğduktan sonra üç gün meme emmedi. Annesinin sütü ise, hiç damlamadı. Ancak annesi Müslüman olduktan sonra, Oğuz süt

istedi. Annesi de oğlunun başını silip, okşayarak, ona süt verdi.”

Bu destanların farklı biçimlerde karşımıza çıkışı bölgeler arasındaki kültür farkını net bir şekilde gösterir; çünkü Türk destanlarının İslamiyet izi olmayan halleri de vardır.

Oğuz Kağan, Uygur destanında annesinin sütünü emer emmez konuşmaya başlamıştır ve ismini kendi kendine vermiştir. Yiğitler 6-10 yaşları arasında erginliğe ulaşır; ata biner, ok fırlatır. Bir destanda Ak-Kükül adlı yiğit 1 günde 1 yaşına girer ve bir haftada da 7 yaşına erişir. Oğuz Kağan ise erginlik çağına ormandaki at sürülerini ve halkı yiyen vahşi bir hayvanı öldürerek girdiği bilinir (canavarın gergedan olduğu tahmin edilir).

Oğuz Kağan iki kutsal hatunla evlenir. İlki ışıktır, gökten düşer; başı yıldız gibi parlıyordur. İkincisini ise bir ağaç kovuğunda oturur halde görür. Bu kızı gönderen, eski Türklerin Yer-Su dedikleri kutsal bir ruhtur. Kızın gözleri göktür; çünkü gök Tanrı'yı sembolize eder. İlk hatun gün, ay ve yıldızdır; ikinci hatun ise gök, dağ ve denizdir. Bunların birleşimi de Türk milletinin oluşuna, kâinatın yaratılışına yorulur.

Oğuz'un Mo-tun (Mete Han) ile aynı kişi olduğu düşünülmektedir. Oğuz Kağan destanı ile Mo-tun'un hayatı arasında bazı benzerlikler vardır. İkisinde de babayla çatışma, güçlü bir hükümdar olma

ve bozkır çocuklarını birleştirip büyük fetihler yapma gibi ortak olaylar görülür.

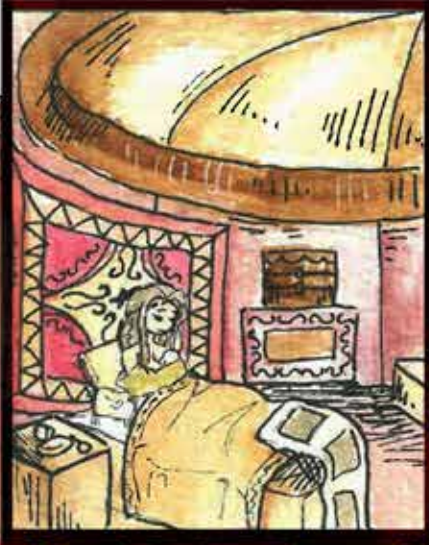
Bahaeddin Ögel'e göre Oğuz Kağan destanı tamamen hayal ürünü değildir. Destanın içindeki eski Türk hükümdarlarının hatıraları mevcut ve Mo-tun'un hayatı yoluyla efsaneleştirilerek Oğuz Kağan'ın anlatımına karışmış olabilir. Böylece tarihî olayların destan şeklinde yaygınlığı mevcuttur.

Sonuç olarak Oğuz Kağan Destanı, Türk mitolojisinde yalnızca bir kahramanlık anlatımı değil, aynı zamanda Türklerin kökenini, devlet anlayışını ve evren tasavvurunu yansıtan temel bir kültürel metindir. Oğuz Kağan'ın dünyayı düzenleyen bir kağan olarak tasvir edilmesi, eski Türklerde ideal hükümdar tipini ve erkekleri bir arada tutan birlik düşüncelerini simgeler. Bu kapsamda destan, Türk topluluklarının tarihi hafızasını ve mitolojik çalışmaları içeren en güçlü anlatılardan biri olarak kabul edilir.

MİLAT TAN ÖNCE
220

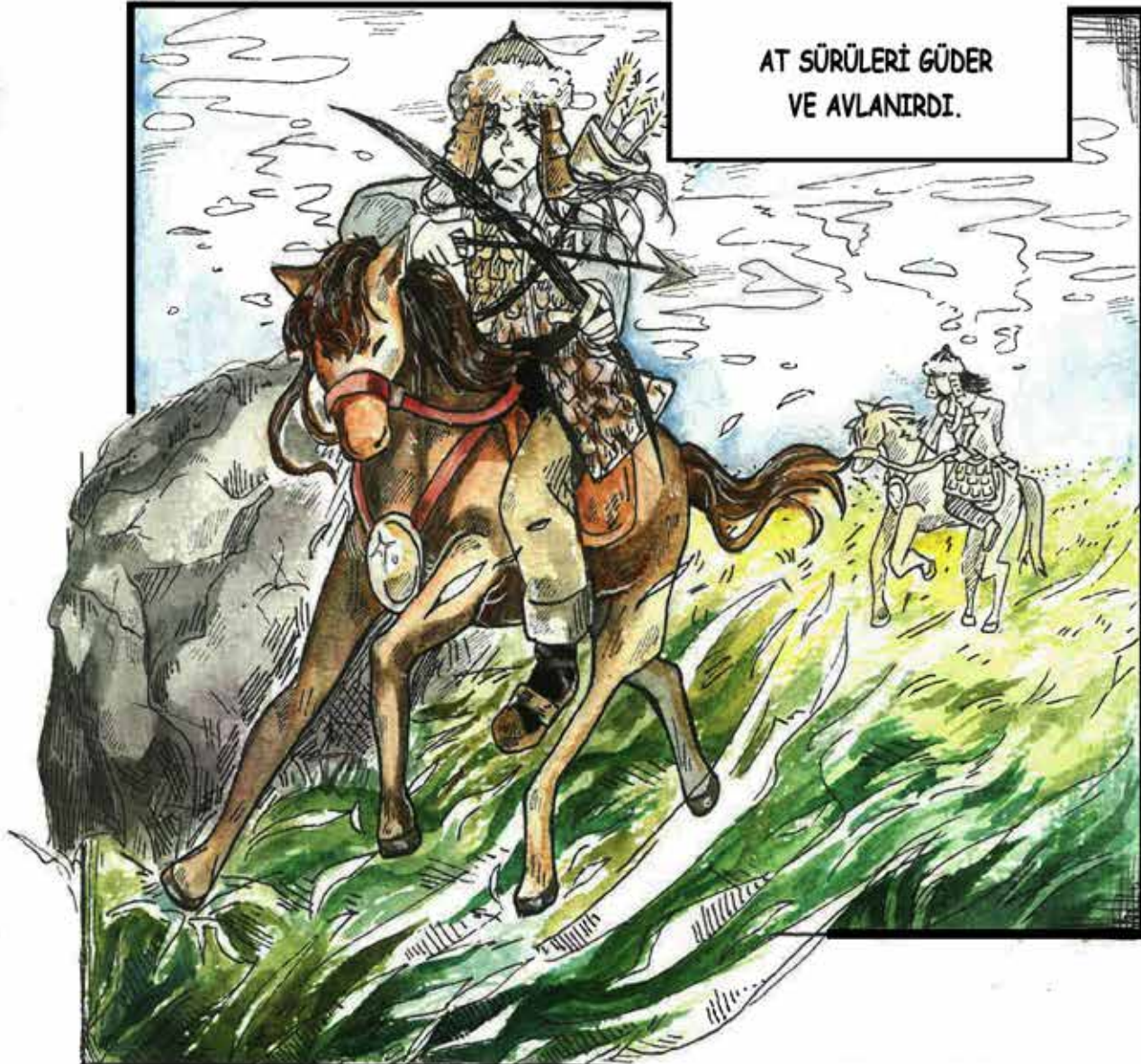

AY KAĞAN'IN ÇOK GÜZEL BİR
ERKEK EVLADI OLDU.
ANNESİNDEN İLK SÜTÜNÜ EMDİ.
SONRA BÜYÜDÜ.

OĞLUM
KONUŞUYOR
ULU
TANRIM.

OĞUZ'UN YAŞADIĞI YERDE
ÇOK BÜYÜK BİR ORMAN VERDİ.

GÜÇLÜ VE CESUR BİR GENÇTİ.

GENÇ YAŞTA OLMASINA RAĞMEN
OK ATMAKTA HÜNERLİYDİ.

ZAMAN ZAMAN
BÜYÜK ORMANDA GEYİK AVINA
ÇIKARDI.

BİR AV SIRASINDA...

GEYİĞİ AVLADI, BİR
AĞACA BAĞLAYIP GİTTİ.

BİR GERGEDAN
GELİP GEYİĞİ ALDI.

OĞUZ, AVLADIĞI BİR AYIYI
ALTIN KUŞAK İLE
AĞACA BAĞLADI VE GİTTİ.

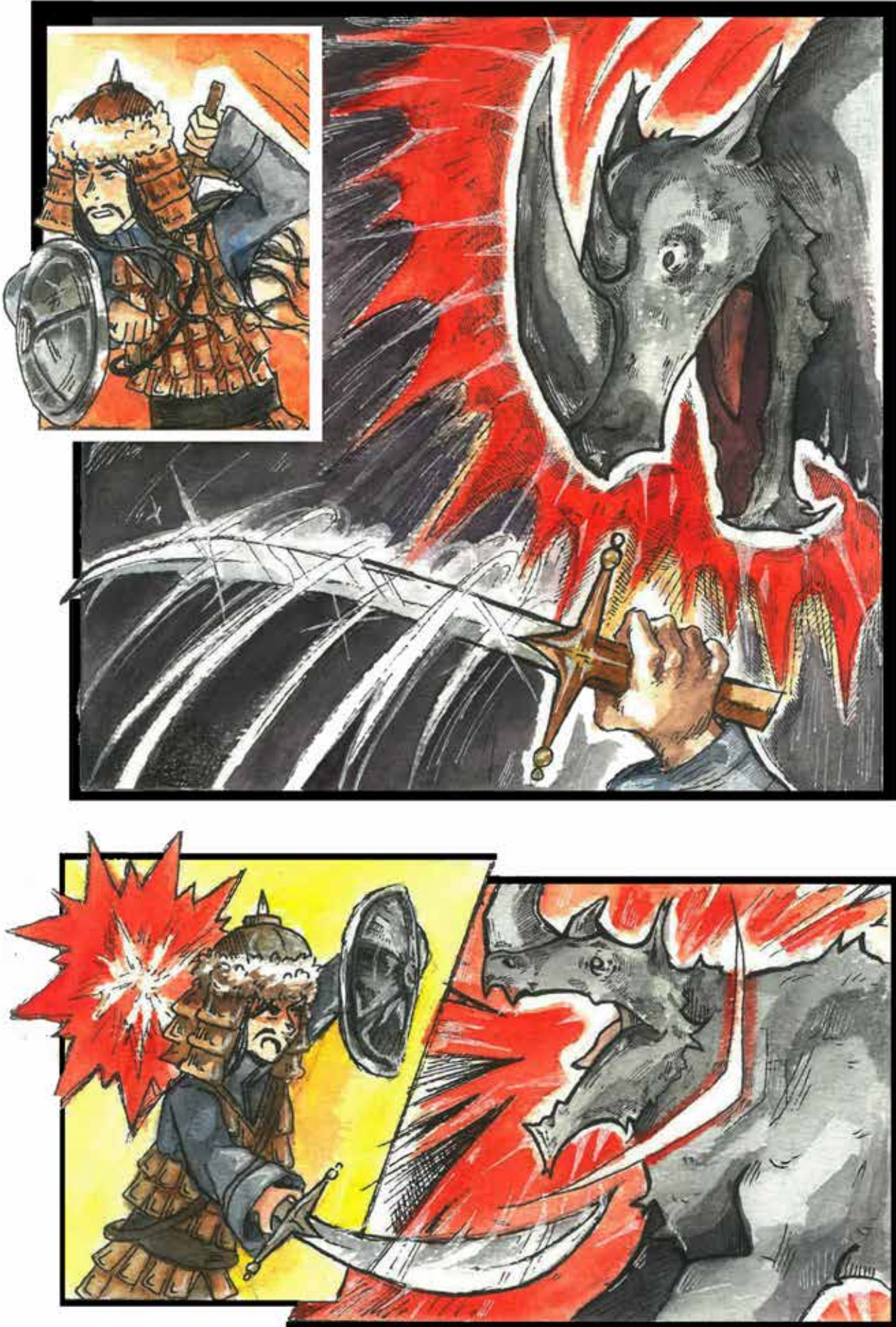

TAM AĞARIRKEN
DÖNDÜĞÜNDE, GERGEDANIN
AYIYI ALDIĞINI GÖRDÜ.

GERGEDANLA HESAPLAŞMA
VAKTİ GELMİŞTİ.
KORKUSUZCA SAVAŞTI.

BİR GÜN YİNE ORMANDA
AVLANIRKEN GÖKTEN BİR IŞIK İNDİ.
IŞIĞIN İÇİNDE GÜZEL BİR IŞIK VARDI.

OĞUZ KAĞAN
BU
GÜZEL KIZI
SEVDİ
VE
ONUNLA EVLENDİ.

TANRIM

ARADAN GÜNLER, AYLAR, YILAR GEÇTİ.
KIZ, DÜNYAYA ÜÇ ERKEK ÇOCUK GETİRDİ.

YILDIZ, GÜN VE AY.

OĞUZ KAĞAN BİR GÜN
ORMANDA AVLANIRKEN, GÖL ORTASINDA
BİR AĞAÇ GÖRDÜ.

AĞACIN KOVUĞUNDA,,GÖZÜ GÖKTEN
DAHA GÖK, SAÇI IRMAK GİBİ DALGALI
BİR KIZ OTURUYORDU.

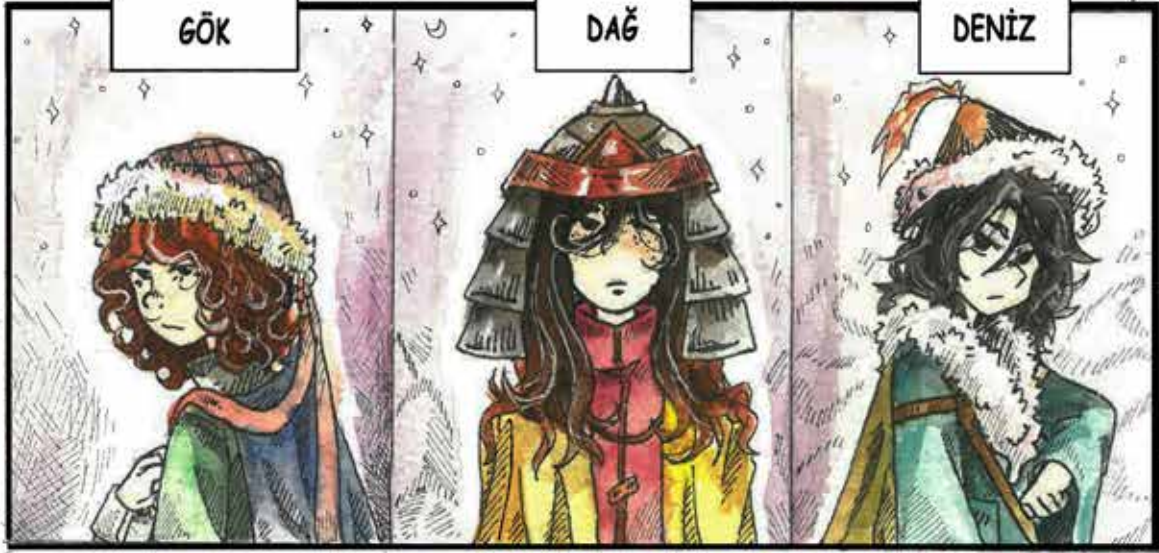

YERYÜZÜ HALKI
BU KIZIN GÜZELLİĞİNİ GÖRSE,
DAYANAMAZ VE "ÖLÜYORUZ"
DERLERDİ...

OĞUZ, GÖRÜR GÖRMEZ
BU KIZA AŞIK OLACAK VE KISA SÜREDE
ONUNLA EVLENECEKTİ.

GÜNLER, GECELER BİRBİRİNİ
KOVALADI VE OĞUZ'UN
BU KIZDAN ÜÇ OĞLU OLDU.

İSİMLERİNİ KOYDULAR

OĞUZ BÜYÜK BİR ŞENLİK YAPTI.
HAZIRLANAN KIRK MASA VE KIRK SIRADA,
KIRK GÜN-KIRK GECE BOYUNCA
YEMEKLER YENİLDİ, KIMIZLAR İÇİLDİ.

OĞUZ, TOYDAN SONRA
BEYLERE VE HALKA SESLENDİ:

"BEN SİZLERE KAĞAN OLDUM..."

NİŞAN OLSUN BİZE BUYAN
BOZKURT OLSUN BİZE URAN

ALALIM YAY İLE KALKAN

AV YERİNDE...

YÜRÜSÜN KULAN

DAHA DENİZ DAHA MÜREN

GÜNEŞ BAYRAK GÖK KURİKANI!"

TOYDAN SONRA DÖRT BİR YANA
ELÇİLER YOLLAYIP MEKTUBUNU İLETTİ.

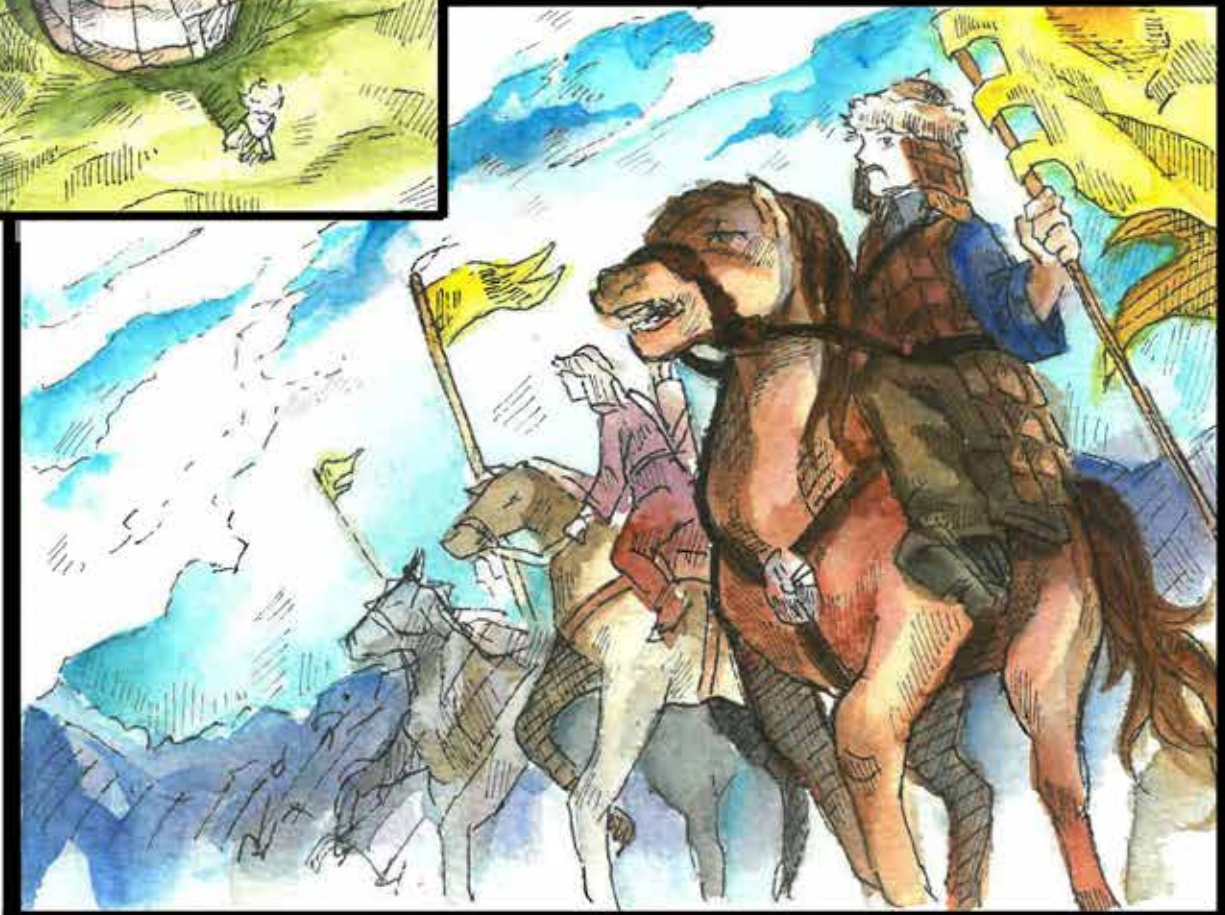
O GÜNLERDE
SAĞ YANINDA BULUNAN
ALTUN KAĞAN, OĞUZ'A
ALTIN, GÜMÜŞ VE DEĞERLİ
TAKILAR HEDİYE ETİ,
ONUNLA DOSTLUK
KURDU.

SOL YANINDA İSE
ASKERLERİ VE ŞEHİRLERİ ÇOK OLAN
URUM KAĞAN VARDI.

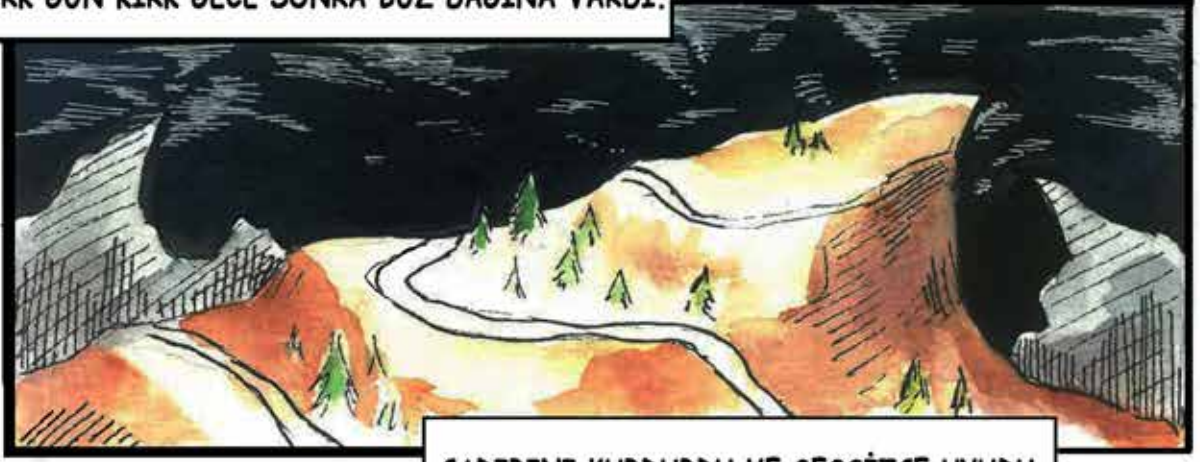

DURUMA SİNİRLENEN OĞUZ KAĞAN,
GAZABA GELDİ; BAYRAĞINI AÇTI VE
ASKERLERİYLE BİRLİKTE URUM'A DOĞRU YÜRÜDÜ.

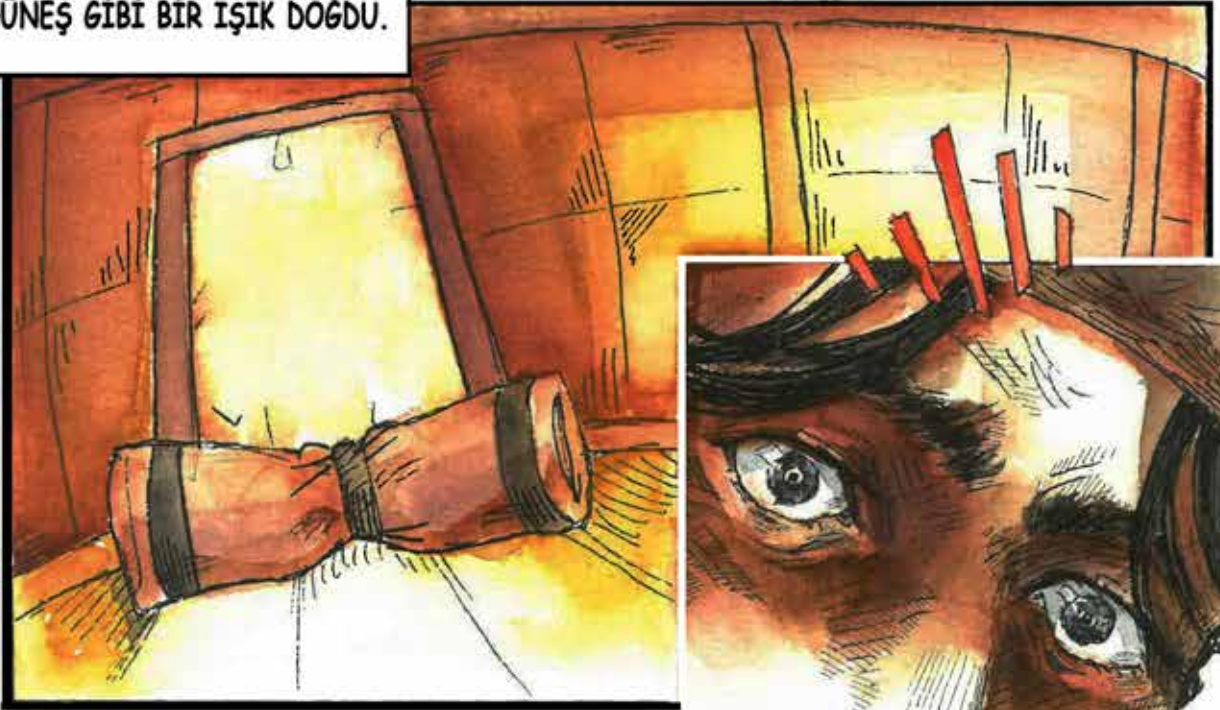
KIRK GÜN KIRK GECE SONRA BUZ DAĞINA VARDI.

ÇADIRINI KURDURDU VE SESSİZCE UYUDU.

TAN AĞARDI.
OĞUZ KAĞAN'IN ÇADIRINA
GÜNEŞ GİBİ BİR IŞIK DOĞDU.

O IŞIKTAN,
GÖK TÜYLÜ VE GÖK YELELİ
BÜYÜK BİR ERKEK KURT ÇIKTI:

"EY OĞUZ,
SEN URUM ÜZERİNE YÜRÜMEK
İSTİYORSUN.
MADEM ÖYLE, SENİN
ÖNÜNDEN YÜRÜYECEĞİMİ"

DİYE SÖYLEDİ.

BUNUN ÜZERİNE OĞUZ,
ÇADIRLARIN TOPLANMASINI BUYURDU
VE ORDUSUYLA BİRLİKTE KURDU
İZLEMeye BAŞLADI.

OĞUZ KAĞAN'IN ORDUSU İLE
URUM KAĞAN ARASINDA BÜYÜK BİR SAVAŞ OLDU.

SAVAŞI OĞUZ KAĞAN KAZANDI.
URUM'UN HANLIĞINI VE HALKINI
KAZANDI.

OĞUZ VE ASKERLERİ
GÖK TÜYLÜ VE GÖK YELELİ KURDU
İZLEYEREK İTİL IRMAĞINI GEÇTİLER.

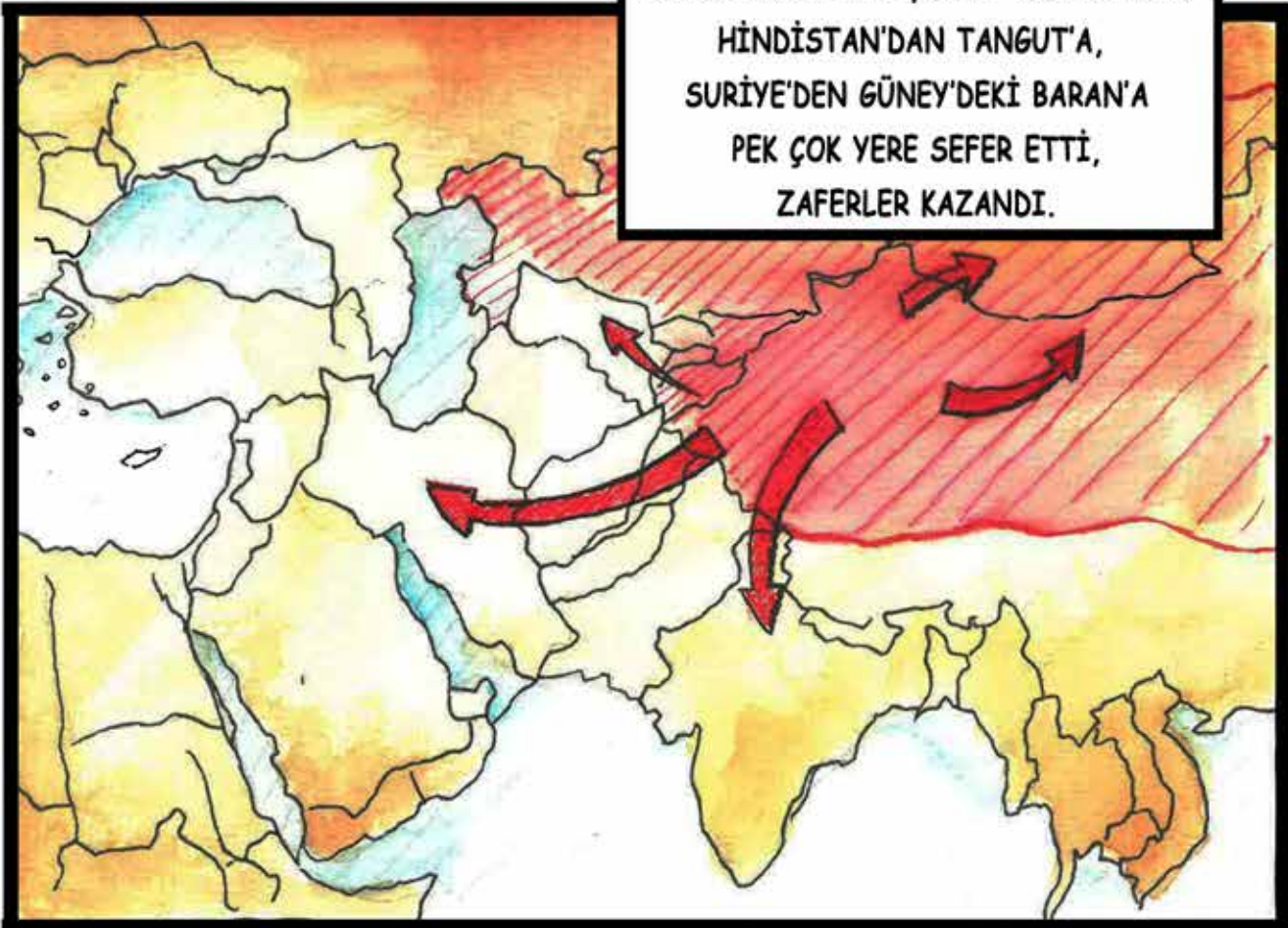
GÖK TÜYLÜ VE GÖK YELELİ KURT,
BİR SÜRE İLERLEDİKTEN SONRA
DURDU...

ÇÜRÇET YURDUNUN KAĞANI
OĞUZ'A BOYUN EĞMEYİNCE
SAVAŞ BAŞLADI.

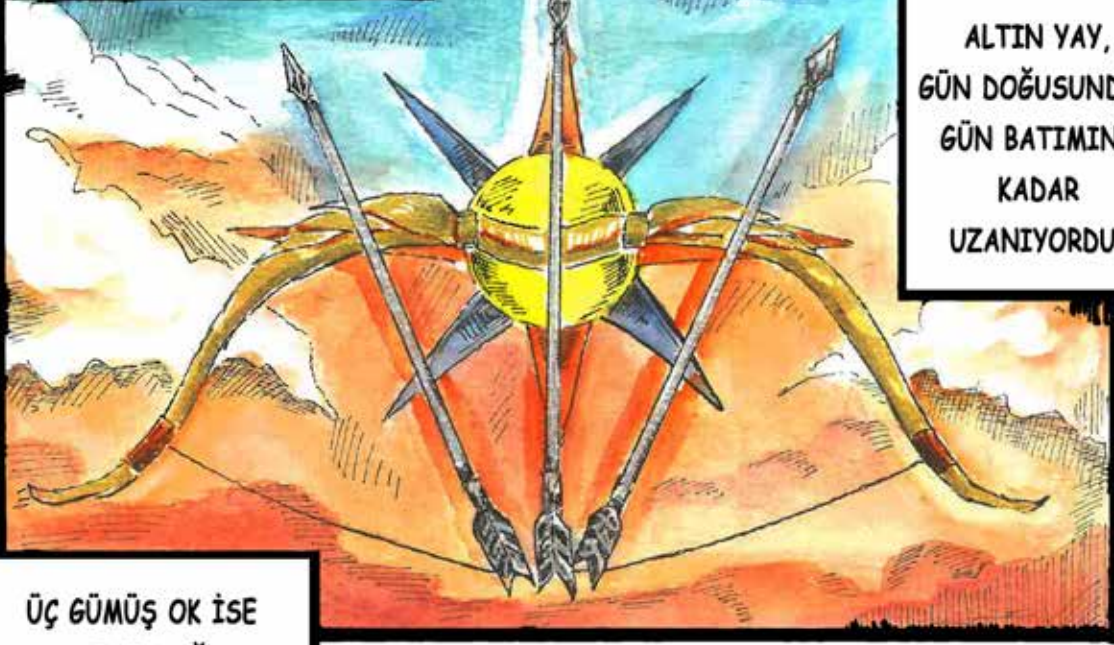
OĞUZ KAĞAN, BU UĞRAŞTAN DA
MUZAFFER AYRILDI.
HALKI KENDİSİNE BAĞLADI.

SONRASINDA OĞUZ, KURT İLE BİRLİKTE
HİNDİSTAN'DAN TANGUT'A,
SURIYE'DEN GÜNEY'DEKİ BARAN'A
PEK ÇOK YERE SEFER ETTİ,
ZAFERLER KAZANDI.

RÜYASINDA
BİR ALTIN YAY VE
ÜÇ GÜMÜŞ OK GÖRMÜŞTÜ.

ALTIN YAY,
GÜN DOĞUSUNDAN
GÜN BATIMINA
KADAR
UZANIYORDU.

ÜÇ GÜMÜŞ OK İSE
KUZEY'E DOĞRU
GİDİYORDU.

BU RÜYAYI YORUMLAYAN
OĞUZ KAĞAN,
TOPRAKLARINI OĞULLARI
ARASINDA PAYLAŞTIRDI.

S O N

Konsept Danışmanları: Fatma Göçer, Gülcan Yıldız, Canan Keleş, Tuncer Çetinkaya

Ali Murat'la Geziyorum

Fotoğraf sanatçısı Ali Murat Atay, dergimizin yeni bölümüne hayat veriyor. Kendi deyişle, "Boğaziçi Üniversitesi Fotoğraf Kulübünde başladı fotoğraf işleri. Güney Amerika'da çektiği fotoğraflarla AKM ve Ankara Zafer Çarşısı sergileriyle fotoğrafçı kılığına girip Atlas Dergisinde daha çok Afrika yollarına gidip geldi. Akdeniz Üniversitesinde Fotoğraf bölümünde bir kaç yıl da öğretmen kılığına büründü. Film kullanmayı ve Afrika'yı özleyor."

Sanatçı dünyanın çeşitli bölgelerinden gözlemlerini bizimle paylaşmayı sürdürüyor.

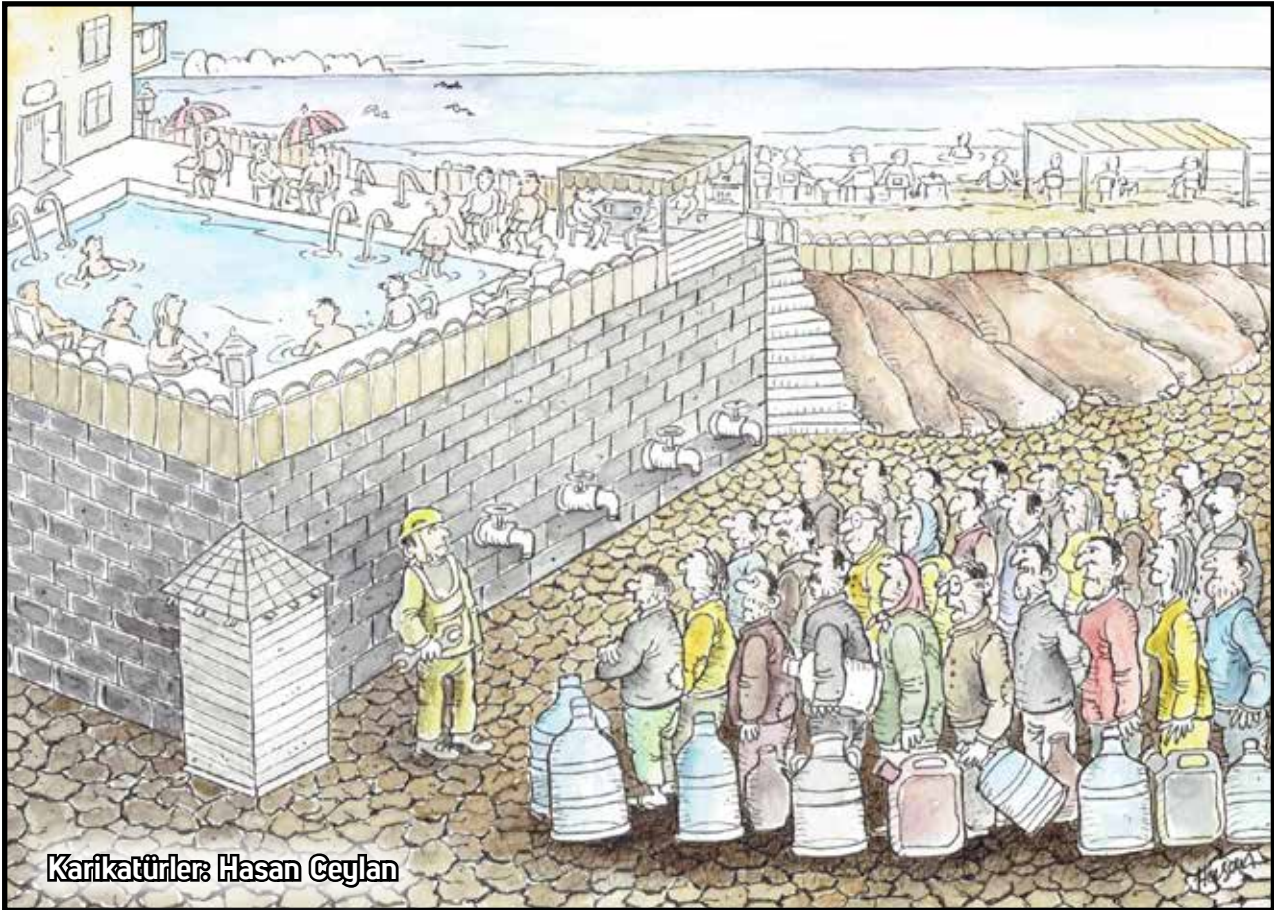

ABD'nin Vietnam savaşında kullandığı turuncu kimyasal'dan (Orange Agent) etkilenen bir anneden doğan Nguyen Le Giang'ın gözleri görmüyor. Hanoi Konsevatuarı'nda seslendirdiği doğaçlamasının notalarını arkadaşı Nguyen Thanh Tung yazıyor.

Madagaskar kendine özgü, anlaşılması güç bir kültür. Her yedi yılda aile büyüğü ölüler Famahadinne töreninde dansla müzikle mezardan çıkarılıp günlük yaşama ekleniyor, yokluklarında neler olduğu anlatılıyor ve yine dans ederek gömülüyor.

Karikatürler: Hasan Ceylan

BU

Sadece bunu söylüyorum yanılma
Payımı kendime ayırmadan
BU dediğim, söz, mesafe ya da şu
Hiç değil, görünç dışında bir ilinek

Sudan söylüyorum kimseye yüklemekten
Ağırlığı ki hafifliğinden geliyor
BU işte kendi kendine olan
Adsız, adılsız

Bu da akıp gidiyor
Ardına bakıp durmadan
Bakıp durarak aynaya, ovaya
Bakakalmak öylece BU gibi
Ayırdına varıncaya dek ten ve tin
Yol ve yolcu

Sürü, çoban ve köpek
Yitiyor Yılangeçmez'in gölgesinde
BU'nu hiç umursamadan

Arikanda, Mendan ovası, ardıc ağaçları

Söylüyorum işte mesafe sarp
Düşekalmak kendi içine

Sadece bunu söylüyorum
Kendi kendine olana dair
Ne kaldıysa

Ahmet Telli

“SET”: BİR KISA FİLM

Ahmet apar

